SÖZ

HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

'Yargısız infaz polisleri'ne infazsız yargı

▼ Yargısız infazlarda görev alan polisler hakkında açılan davalar peşpeşe beraatle sonuçlanıyor. Bazı davalarda suç, ölen polislerin üstüne yıkılıyor. Devlet zanlı olarak aradığı polisini bulup mahkemeye çıkaramıyor. Ankara'da Nusret Demiral yargısız infazlarda görev yapan polisler hakkında dava açılmasını engelliyor.

■ Haberi 4. sayfada

Hasan Ocak cinayeti gözümüzün önünde işlendi. Katilleri belli ama...

Hepimiz biraz failiz!

▼ Yaklaşık iki ay önce gözaltına alındıktan sonra geçen hafta ölü olarak bulunan Hasan Ocak'ın cesedindeki bulgular, devlet güçlerini işaret ediyor. Ancak, hepimiz biraz fail değil miyiz? Susarak, tepki göstermeyerek, bu cinayete ortak olmadık mı? Ya da kayıplara, faili meçhul cinayetlere, yargısız infazlara farkına varmadan alışmadık mı?

▼ Cinayeti gördük. Katiller gözlerimizin önünde işlerini bitirdiler. Marquez'in Kırmızı Pazartesi romanında anlattığı öykü, bir anlamda bizim durumumuzu da betimlemiyor mu? Hepimiz cinayetin işleneceğini biliyorduk, ama hiçbir şey yapamadık. Bir anlamda katkıda bulunduk.

▼ Katiller bu toplumdan hiç mi onay almadılar? Yargısız infazları desteklemek için sokaklara fırlayanlar bu toprakların insanları değil mi? Sadece devlet mi sorumlu? Toplumun, hiç değilse susarak bu cinayetlere onay veren insanların hiç mi sorumluluğu yok? Topluma, ona egemen olan anlayışa karşı da mücadele etmek gerekmiyor mu?

Haberi 12 ve 13. sayfalarda

Ayla Önder'in izlenimleri 12. sayfada

Katil belli

Kör ve sağır rollerini çıkarları gereği iştahla oynayanlar acaba Hasan Ocak olayı üzerine kafalarını kumdan çıkaracaklar mı? Devlet terörünün dut yemiş dalkavuk bülbülü Çölaşanlar, milliyetçiliklerini şovenliğe terfi ettirmiş 1970'lerin sözde "hakça düzen" savunucuları Arjantin generallerinden de daha utanmaz olmaya yeltenecekler mi?

Ercan Kanar'ın yazısı 13. sayfada

Cuma namazı demokratlığı ve rejimin iflası

Hasan Ocak'ın cesedi bulundu. Ama Türkiye 'cuma namazı izni'ni tartışıyor. Hasan Ocak'ın polis tarafından gözaltına alındığına dair tanıklar var. Ama hükümet istifa etmiyor, yıkılma tehlikesi geçiriyor. Bazı saf yurttaşlar CHP'nin, Hasan Ocak katledildiği için hükümetten çekileceğini sanıyor.

Merdan Yanardağ'ın yazısı 3. sayfada

İhanet, kalem ve yazı adamı...
F. Cengiz Erdinç 2. sayfada

Avrupa ile bilek güreşi ve biz
Erdoğan Aydın 5. sayfada

Nasıl bir demokrasi?
Mustafa Yavuz 7. sayfada

Kamu işçileri '89 baharını hatırlamazlar mı?
Seyfi Öngider 15. sayfada

urfalı valentino: Hüseyin Peyda
Met-Üst 19. sayfada

'Yeriniz varsa bizi de tutuklayın'

Grevdeki Havaş işçileri Atilay Ayçin'e sahip çıktı.

■ HABERİ 6. SAYFADA

Fransa'da işçi oyları kime gitti?

Cecilia Garmendia başkanlık seçimi sonuçlarını yorumladı.

■ HABERİ 9. SAYFADA

G.I. JOE 'en kahraman İvan'a karşı!

Çizgi roman yüz yaşında..

■ YAZISI 16. SAYFADA

● TARİH: 20 MAYIS 1995 ● SAYI: 14 ● FİYATI: 40.000 TL (KDV DAHİLDİR) ● ALMANYA 4 DM ● İSVİÇRE 4 Sfr ● FRANSA 14 FF ● İNGİLTERE 1.7 £ ● HOLLANDA 5 Hfl ● AVUSTURYA 28 AS ● ABD 3 $

'Gazetecilik onurunu savunmak bedel ödemekle mümkündür'

▼ Ahmet Altan'ın yazdığı bir yazı nedeniyle işten atılmasını eleştiren makalesi yayınlanmadığı için Sabah grubuna ait Takvim gazetesinden istifa eden Lütfü Oflaz ile İkitelli gazeteciliğini sorguladık. Kendisiyle Söz'ün merkez bürosunda söyleştik.

Sizin çıkışınız, uzun süredir bizim sektörde pek sık karşılaşmadığımız bir tavırdı. Sizi böyle bir tavır almaya iten nedenleri anlatır mısınız?

Bugün bazı şeyleri savunmak Türkiye'de bir bedel ödemekle mümkün. Bedelini ödemedikçe Türkiye'de birtakım şeyleri savunabilmek olası değil. Düşünce özgürlüğünü Türkiye'de öteden beri savunan insanlar bunun bedelini ödemek zorunda kalmışlardır. Örneğin hapislerle ödemişlerdir. Yani insanlar düşüncesini savunmuştur, bu arada hapse girmeyi göze almıştır.

Günümüzde ikinci bir unsuru daha var bunun; hem hapsi göze alacaksın, hem de birtakım maddi imkanlardan vazgeçeceksin. Açık konuşmak gerekirse, ünlü köşe yazarları, büyük basın gruplarında köşe sahibi olmuş ya da yöneticilik yapan insanlar, maddi bakımdan toplumun üst seviyesinde yer alır bugün. Artık onların maaşları yüz milyonlarla ifade ediliyor. Tabi üçyüz milyon alanı da vardır yüz milyon alanı da vardır.

Ayda 40 bin dolar ya da bir milyar lira üzerinde maaş alan insanlar da var. Ortalama bir gazetecinin maaşı bile bu gruplarda 40 ila 80 milyon lira arasında. Sonuçta siz buna göre hayatınızı şekillendiriyorsunuz. Bundan vazgeçmek kolay olmuyor. Bu durumda ya bu imkanlardan, yaşam standardından vazgeçeceksiniz ya da teslim olacaksınız. Yani işin manevi yönlerinden vazgeçmeniz lazım. Gazetecilik ilkelerini bir yana bırakacaksın. Şu yazıyı yazma dedikleri zaman yazmamanız lazım. Ülke yöneticileriyle ilgili eleştiri yapma dendiği zaman yapmamanız lazım. Şu yazıyı koymuyoruz dedikleri zaman bunu sineye çekmeniz lazım. Bunu sineye çekemiyorsanız birtakım maddi imkanlarınızdan, size sağlanan imkanlardan vazgeçmeniz lazım. Şunu kabul etmek lazım ki insanlar bu maddi imkanlardan kolay kolay vazgeçemiyorlar. Bence işin önemli noktalarından biri bu. Vazgeçemiyorlar, vazgeçemeyince ister istemez o medya grubuna göre şekilleniyor insanlar. Girdiği bardağın şeklini alıyorlar.

Örneğin, bana denildi ki bu yazıdan vazgeç. Bu yazı bizim bugünkü politikamıza uymuyor. Uymayan nedir? Ne olmuş? Ahmet Altan Milliyet'ten atılmış ya da işten ayrılmak zorunda bırakılmış. Şimdi Sabah grubu Ahmet Altan'ı transfer etmiş. Ben de Ahmet Altan'ın işten atılmasını eleştiren bir yazı yazmışım. Ahmet Altan "Atakürt" başlıklı yazısı nedeniyle gündemde. Buna göre reklam kampanyaları düzenlenmiş yani işin bir de ticari boyutu var. Yani isteniyor ki Yeni Yüzyıl'a bir tiraj unsuru olsun Ahmet Altan. Sabah grubu özgürlükçüdür mesajı verilmek isteniyor. Ancak öte yandan benim yazdığım yazı gazeteye konulmuyor. Ben yayınlanmasında ısrar ettiğim için Takvim gazetesinden, dolayısıyla Sabah grubundan ayrılmak zorunda kalıyorum. Öykü bu.

Siz büyük basın gruplarının birçoğunda çalıştınız. Köşe yazarlığı yaptınız. Çalıştığınız yerlerde gazete yöneticileri ya da patronlar açıkça bir şeyi yazmanızı ya da yazmamanızı istediler mi? Bu açıkça yapılır mı? Usul nedir?

Sabah grubu içinde bu tür şeyler olmuştur. Yani bir süre için falan kişiyi eleştirmeyelim bu olaya girmeyelim denmiştir. Hatta akla gelmedik insanlar için de bu olmuştur. Sabah grubunun siyasi görüşlerini hiç paylaşmadığı hatta çok da zıt olduğu insanlar için dahi olmuştur. Şu ara işte bizim yapmak istediğimiz başka şeyler var bir süre için şu kişiyi eleştirmeyelim denmiştir.

Ben bu düşünce özgürlüğü için hapis yattım. Bu konuda 12 Eylül'den sonra insan hakları kampanyası başlattım. Üç yıl işsiz bıraktırıldım bu ülkede. Hapisten çıktığım zaman bir gazete bana iş vermişti, kendi çağırmıştı. Orada sadece bir hafta kalabildim. Mahkum aileleri ile birlikte insan hakları kampanyası başlatmıştım o sırada. Mahkum aileleri gazeteye gelip gidiyorlar. Bir hafta sonra bizi mazur gör, biz bu işi götüremeyeceğiz dediler. Büyük baskı altında kaldıklarını üstü kapalı olarak ima ettiler. Yani bir hafta sonra işten attılar.

Ben bu meslekte başyazarlık yaptım, ağır bedeller ödedim. Şimdi bunu yapmış bir insan birtakım maddi imkanlar nedeniyle niye teslim olsun. Benim özelimdeki işin özü bu. Yani kalabilirdim. Sen bu yazıdan vazgeç, şu an duruma uygun değildir, başka yazı yaz dediler. Biz senle ilişkileri kopartmak istemiyoruz diye de özellikle vurguladılar. Yaklaşımları böyleydi, hiçbir zaman bana ilişkileri kopartmak üzere bir şey yapmadılar. Bu tutumlarında samimi idiler. Yani benim direnmelerime rağmen böyle davrandılar. Onlar için sürpriz oldu benim bu tavrım. Sabah grubu üst düzey yöneticilerinin çoğu benim arkadaşım. Çok şaşırdılar. Anlayamadılar.

Herhalde, doğrudan patronun uyarı yapmasına gerek yok. Gazetelerde yöneticilik ya da yazarlık yapanlar patronun, grubun eğilimini dikkate alıyor. Siz özgür birisiymiş gibi yazı yazarsınız, ama aslında koordinatlar verilmiştir. Bunu bilirsiniz...

Evet dediğiniz gibi, zaten köşe yazarları toplantılara geliyorlar, normal yayın toplantılarına geliyorlar. Zaten içli dışlısınız yönetimle. Şununla bununla en azından belirli yemeklerde biraraya geliyorsunuz. Sana hissettirilir ne yapacağın. Zaten medyada şöyle bir düşünce hakimdir: Bu ortamda kimse isyan etmez. Akıllarından geçirmezler bunu. Yani isyan etmek enayiliktir. Benden hiç ummadılar bunu açıkça söyleyeyim. Onlara göre çok basit bir olaydı. Hala da bir anlam veremiyorlar.

Bugün ciddi bir erozyon yaşanıyor bizim sektörde. Bir kan değişimi var daha doğrusu. Babıali'den (Cağaloğlu'ndan) İkitelli'ye taşınmakla da simgelenen bir değişim bu. Gazetecilik anlayışı ve gazeteci tipi de değişti. Siz bu değişimi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Eskiden bir maaş alırdınız, bununla hayatınızı sürdürürdünüz. Kimseye muhtaç olmayacak ve normal bir yaşantı sürdürecek kadar. Ama şimdi olay çok farklı. Bugün çoğunun teknesi var, yatı var, öbür tarafta pahalı arabalara biniyorlar. Şimdi gittiğin zaman Medya Plaza'ya mersedes, jaguar vb. arabalarla doludur. Galeri gibidir bahçe.

Sizin Sabah grubundan ayrılmanız, Ahmet Altan'ın Milliyet'teki işinden atılmasından daha önemli. Çünkü Altan'ın yazısı gazetesinde yayımlandı. Siz ise istifa ettiniz. Bildiğim kadarıyla rövanşı almak için size iş teklifleri de yapıldı. Ama siz bir kampanya başlattınız. Neyi amaçlıyorsunuz?

Size katılıyorum. Ahmet Altan hemen işe başladı. Rakip bir gurubun gazetesinde yazıyor şimdi. Bana da iyi koşullarla iş teklifleri yapıldı. Siz buna "rövanşı almak" dediniz. Doğru. İşte ben de bunu içime sindiremedim. Ayrıca ben kendi çapımda bir kampanya yürütüyorum. Bazı Avrupalı parlamenterler, gazeteciler, yazarlar benimle ilişki kurdular. Duruma çok şaşırıyorlar. Onlar, bizde sansürü sadece devletin uyguladığını sanıyorlar. Bir basın kuruluşunda böyle şeyler yaşanmasını akılları almıyor. Ben bu davayı kamuoyuna yeterince anlatmadan bir yerde işe başlamayı doğru bulmadım. Şunu da biliyorum. Aradan zaman geçince olay unutulur ve sizi kimse aramaz artık. İşsiz kalma tehlikesi vardır. Ama başka türlü davranamazdım.

Gazeteci arkadaşlarınızdan yeterince dayanışma gördünüz mü?

Gazetelerde çok sayıda iyi ve nitelikli arkadaşımız var. Onlar arıyorlar ve desteklediklerini söylüyorlar. Şu anda köşe yazarı arkadaşlarım, televizyon kanallarındaki dostlarımız olaya oldukça geniş yer veriyorlar. Ama açıkça belirtmek gerekir ki, dayanışma istenilen düzeyde değil.

Bugün basın sektöründe patronlar karşısında bir çalışan ağırlığı, dayanışması ya da örgütlü bir çalışan hareketi var mı sizce?

Hayır böyle örgütlü bir çalışan dayanışması yok. İşte bu durum insanın cesaretini kırıyor. Kavgayı tek başınıza yürütüyorsunuz. Eğer size sahip çıkılacağını bilseniz durum çok daha farklı olur.

İhanet, kalem ve yazı adamı...

Yazı alemi zordur, yollar birdenbire daralır, sokaklar ıslak ve çamurludur. Borular duyarsınız ve en usta avcılar kendi partilerinde yenik düşer. Bu alemde kalemin ihanete tahammülü yoktur. Parlak bir çelik olur ve sahibini affetmez ya da yazının ucundan ansızın pis bir kan sızmaya başlar, üçüncü hamur kağıdın üzerinden okuyanların ellerine kadar uzanır. Şimdi derin bir nefes alın ve arkanıza yaslanın. Ve cezalandırılan yazı adamlarının öyküsünü ibretle okuyun.

Büyük gazetenin yayın yönetmeni 68'in hemen ardından Paris'te doktora, sonra üniversite öğretim üyeliği ve Elveda Başkaldırı kitabının ardından büyük gazetenin yayın yönetmenliği koltuğuna neredeyse uçarak geliyor. Tam da ülkede darbenin yeraltına indiği, devlet cinayetlerinin sinsileştiği günlerde... Geçmişte solcu olduğunu ima ediyor, ama sadece kusuyor, aynalarla arası bozulduğu için olsa gerek bıyıklarını kesiyor. Ve her fırsatta geçmişine küfredip pişmanlık cümlelerine boğuluyor. Ama kalemi onu affetmiyor ve bir yazıda ihanetin sarı yüzü, bizzat kendi cümleleriyle kağıdın üzerine sızıyor.

Yazı adamı uykusuz bir gece yarısından bahsediyor (*). Boğazın Marmara'ya açıldığı karanlık sulara bakan evinde huzursuz, kımıldıyor. Ve birden radyodaki kızın sesine takılıyor. Kızın sesi çok güzel, ama şarkının sözleri huzursuzluğu derin bir şoka çeviriyor. "Paylaşmayı seviyorum, bölüşmeyi seviyorum" diyor şarkıdaki ses. Yazı adamı solcu olduğu hezeyanına kapıldığı yetmişli yılların kabusunu yaşamaya başlıyor, bu sözlere tahammül edemiyor. Şarkı Grup Yorum'a ait, sözler Nazım Hikmet'in (insanların içindeyim/ seviyorum insanları/ hareketi seviyorum/ düşünceyi seviyorum/ kavgamı seviyorum/ sen kavganın içinde bir insansın sevgilim/ seni seviyorum....). Fakat yazı adamı ihanetin sarı cehaletiyle içiçe, Grup Yorum'un ve karşılaştığı eziyetlerin, hapishanelerdeki üyelerinin farkında bile değil. Nazım Hikmet'in ise hiç farkında değil. Hezeyan üzerine kurulan yazıda önce bilinen küfür sözcükleri sonra satın alınmış iradenin ürünü pişmanlık cümleleri oluk oluk akmaya başlıyor. Kalemi giderek sahibinin celladı oluyor. İstenmeyen cümleler ekrana sonra da kağıdın üzerine dökülüyor, "Ne kadar kızsam da, bu şarkıyı hayatımdan silemeyeceğimi anlıyorum... Geçmişte hangimiz başka bazılarının hoşuna gideceğiz diye, üç beş şeyimizi berbat etmedik... Niye bütün hayatımızı zorla katıldığımız, üstelik hiç zevk almadığımız bu maskeli balolarda çarçur ettik" ve kalem hiç beklemediği anda sahibine öldürücü darbeyi vuruyor; "Ama Allah kahretsin şarkı yine de çok güzel. Ve o kız yine de çok güzel söylüyor".

Yazının üzerindeki beton duvar bu noktada bitiyor ve uzun zamandır kullanılmayan paslı bir kapı beliriyor. İtmekten başka çare yok, kapı gıcırdayarak açılıyor ve arkasında tüm ölü kuşakların yaşayanların beynine bir kabus gibi çöken geleneği (**) açığa çıkıyor.

Yazı adamının sesini duyar gibi oluyorum, "Rüyalarıma genç ölüler giriyor. Bana, Süleyman Demirel'in idam cezasını şehvetle onaylayan ellerini hatırlatıyorlar. Onun şapkasını bu ülkenin simgelerinden biri diye sokuşturmaya çalıştığım için utanıyorum. ODTÜ'de Gorbaçov'u protesto ettiği için gözaltına alınan uzun saçlı gencin işkence göreceğini adım gibi bildiğim halde Vehbi Koç için sivil toplumcu dediğim için utanıyorum, ama yapacak bir şey de yok."

İçim burkuluyor, ama gerçekten yapacak bir şey yok. İhanetin kalem ile yazı adamı arasında geçen bu biçimi çok özel, aralarına kimse giremez ve kimse o kalemin intikamına engel olamaz...

F. Cengiz ERDİNÇ

(*) Ertuğrul Özkök, "Gece 03.00'tü o kız yine söylüyordu"
(**) Karl Marks

Silah kaçakçılığı ile ilgili belgede ayrıntılı şekilde bilgi veriliyor

Ülkücü silahlanma MİT raporunda

Mustafa ERDOĞAN

Ankara– Milli İstihbarat Teşkilatı'nın (MİT), mensuplarını kaçakçılık konusunda eğitmek amacıyla yayınladığı bir raporda, bazı Ülkü Ocakları şubelerinin silahlandığı belirtiliyor. Eski ülkücü militanların çeşitli tarihlerde kaçakçılardan silah aldığı, bunlardan bir kısmının ise yakalandığı bilgisine yer veriliyor. Söz'ün elinde bulunan belgede, MHP'den de (.... Partisi) diye sözediliyor.

Türkiye'de hangi bölgelerde kaçakçılık yapıldığı, kaçakçılık şebekelerini kimlerin yönlendirdiği, bu şebekelerin örgütlenme şemaları ve Türkiye'deki kilit isimler hakkında ayrıntılı bilgi verilen raporda, bazı örgütlerin hangi kaçakçı şebekelerinden silah temin ettikleri de belirtiliyor.

12 Eylül darbesinden bu yana yapılan operasyonlarda kaçakçılık örgütleri ile sol ve sağ örgütlerin "bağlantılarının ortaya çıktığı" öne sürülen raporda, örgütlere silah temin ettiği belirtilen kişilerin adlarının baş harfleri veriliyor.

Raporun ülkücülerle ilgili bölümünde şunlar yeralıyor:

"12 Eylül'den sonra ... Ülkücü Gençlik Derneği Başkanı (H.D) ile ... Partisi Kartal İlçe Başkanı (O.Ç)'nin Pendik militanları için (O.) dan 20 adet 'Ünigue' marka tabanca aldıkları saptanmış, yapılan operasyonda bu tabancalardan 15 adeti ele geçirilmiştir. 1979 yılında da Ülkü Ocakları Başkanı ve ... Partisi ikinci başkanlığını yapan Y.D'nin yine (O.) ve onun adamlarından birçok defalar silah satın aldıkları da yapılan soruşturmalardan anlaşılmıştır."

Raporda "yıkıcı ve bölücü örgütlerin" kaçakçılık örgtüleri ile ilişkileri şemalarla gösteriliyor.

Cantürk ve Ermeni saplantısı

Raporun en çok ilgi çeken bölümü ise, Türkiye'deki uyuşturucu ve silah kaçakçılarının yabancı ülkelerdeki örgütlerle bağlantılarının anlatıldığı bölüm. Bu bölümün sonunda Türkiye'de yaşayan bazı Ermeni asıllı vatandaşların uyuşturucu kaçakçılığında önemli görevler üstlendikleri belirtiliyor. Raporun bu bölümünde 1994 yılında faili meçhul bir cinayetle öldürülen Kürt işadamı Behçet Cantürk'ün de adı geçiyor. Hatırlanacağı gibi Cantürk'ün öldürüldüğü dönemde basın, ağırlıklı olarak Cantürk'ün uyuşturucu kaçakçısı, Cantürk ailesinin de Ermeni asıllı olduğunu vurgulamıştı. Raporda (B.C) harfleri ile kodlanan Cantürk hakkında şu bilgiler yer alıyor:

"20.9.1981 tarihinde Diyarbakır ili Lice ilçesinde 33 kilo eroin ele geçirilmesi ve bir eroin laboratuvarının ortaya çıkarılması olayında, parayı finanse edenlerin Ermeni asıllı oldukları anlaşılmıştır. Yörenin ve ülkenin önemli uyuşturucu madde kaçakçısı (B.C)'nin de Ermeni asıllı olması dayılarının Halep, Beyrut, İstanbul, İtalya (Milano)'da Baretta silah fabrikalarının yakınında oturması, (B.C)'nin büyük silah kaçakçısı (S.A) ile de irtibatlı çalışması, bu ülkeye baz morfin gönderilerek silaha dönüştürme çabalarına açıklık getirmesi bakımından önemli bulunmaktadır."

Kaçakçılık şebekelerinin örgütlenmeleri

Raporda, Türkiye'de kaçakçılık şebekelerinin, patronlar grubu, motorlu ekip grubu, dükkan sahipleri veya ikinci eller, şirketler, sırtçılar ve zulacılar biçiminde örgütlendiği belirtiliyor. Bu dikey örgütlenme modeline göre, en önemli işlevi gören patronların büyük kentlerde oturduğu, kaçakçılık faaliyetlerini yürüttükleri, ancak yükleme boşaltma yapan kişileri tanımadıkları ortaya çıkıyor. Motorlu ekip gruplarının ise, Türkiye'ye kaçak silahların sokulduğu mayınlı alanlardan uzak bölgelerdeki sevkıyatla ilgilendikleri ve bu grup mensuplarının gerekirse güvenlik güçleri ile silahlı çatışmaya girdikleri belirtiliyor. Dükkan sahipleri veya ikinci eller, kaçak malı kendi adına ya da patron adına satan kimseler olarak tanımlanıyor. Raporda, 'Şirketler' başlığı altında incelenen birim için, "patronlar grubuna karşı çıkmış kişilerin oluşturduğu bir gruptur" deniyor. Bu kişilerin genellikle Güney ve Güneydoğu'da yasal nakliye şirketi görünümünde şirketler kurdukları, saptananların çalışmalarına son verildiği anlatılıyor.

Raporda sırtçılar şöyle tanımlanıyor:

"Kaçak malın taşınmasında indirme, bindirmede çalışan kimseler olup; patronu tanımazlar. Patronlar kendi adlarına çalışanların yakalanmaları halinde kendilerine ve ailelerine serbest bırakılıncaya kadar maddi yönden yardımcı olurlar. Kuşkusuz bu durum işsiz veya yoksul insanlara çekici gelebilmektedir."

Zulacılar ise, "kaçak malın dağıtımında soru çıktığında, uygun bir alıcının bulunması için zaman gerektiğinde kendine ait bina ve eklentilerde silah ve mermiyi saklayan ve bunun karşılığında belli çıkar sağlayan, güvenilir, sır saklayan yoksul kimselerdir" biçiminde tanımlanıyor.

Almanya'da Türk ve Kürt sorunu tartışılacak

Kısa adı İNTERFOBİ olan Kültürlerarası Araştırma ve Eğitim Enstitüsü, Almanya'nın Hannover kentinde 6-12 Haziran tarihleri arasında düzenlediği bir hafta ile Türkiye ve Kürtler'in sorunlarını tartışma gündemine getirecek. Aralarında BSP Genel Başkanı Sadun Aren'in de bulunduğu çeşitli konuşmacıların çağrılı olduğu sempozyumlarda, Kürt sorununa barışçı çözüm olanakları, solun durumu, İslam ve kadın sorunu gibi konular ele alınacak. Bir yıldır faaliyet gösteren yeni bir kuruluş olan enstitünün başkanı sosyalpedagog Gazi Çağlar haftanın amacını şöyle özetledi: "Kirli savaş ve bu savaşın Federal Almanya'ya yansıması, Kürtler'in politik, sosyal, kültürel, tarihsel gelişmelerine bilimsel bir yaklaşımı zorlaştırıcı bir etken. İNTERFOBİ, böyle bir hafta ile bilimsel bir yaklaşım içerisinde tarihsel ve güncel gelişmelere ışık tutmak istiyor. Bu çabayı ilerde de yine çeşitli biçimlerde devam ettireceğiz."
Hafta içerisinde dört sempozyumun yanısıra bir de kadın şenliği yapılacak ve Türkçe Kitaplar Sergisi açılacak.
Program şöyle:
1. Sempozyum: Kürt Sorununun Barışçı Çözümü Mümkün mü?
Konuklar:
Yaşar Kaya (Sürgün Parlamentosu Başkanı)
Kemal Burkay (TKSP Genel Sekreteri)
Prof. Dr. Şehmuz Güzel (Paris Üniversitesi)
2. Sempozyum: Türkiye'de Kadın Hareketi
Konuklar:
Duygu Asena (Gazeteci-Yazar)
Meltem Ahıska (Pazartesi dergisi yazarı)
Aynur İlyasoğlu (Araştırmacı)
3. Sempozyum: Türkiye'de Toplumsal Muhalefetin ve Sol Hareketin Durumu
Konuklar:
Prof. Dr. Sadun Aren (BSP Genel Başkanı)
Ertuğrul Kürkçü (Gazeteci–Yazar)
Vicdan Baykara (Tüm Bel-Sen Genel Başkanı)
4. Sempozyum: Türkiye'de İslam ve Laiklik
Konuklar:
Prof. Dr. Bülent Tanör (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi)
Doçent Dr. Nilüfer Narlı (Marmara Üniversitesi)
Reha Çamuroğlu (Yazar)

Kültür merkezinin açılışında Grup Kızılırmak bir konser vermişti

Mis Sokak'ta 'alternatif' bir ortam: BSP Kültür Merkezi

Açılışı 24 Nisan 1995 günü yapılan Birleşik Sosyalist Parti (BSP) Kültür Merkezi'nde paneller, tartışmalar, konserler ve çeşitli söyleşiler gerçekleşiyor.

Geçen pazartesi günü "Sosyalizm Demokrasi ve Devlet" konulu panele Birleşik Sosyalist Parti MYK üyesi Mustafa Yavuz ve Öğretim Elemanları Sendikası Başkanı Ufuk Uras katıldı. Çoğunluğu gençlerden oluşan izleyicilerin panelistlere sordukları sorular, toplantının canlı ve renkli geçmesini sağladı.

BSP Kültür Merkezi yöneticisi Fahir Macit, Beyoğlu'nda alternatif bir kültür ortamı oluşturacaklarını söyledi ve diğer kültür oluşumlarıyla iletişim içinde olacaklarını belirtti. Macit, programın süreç içinde daha zenginleşeceğini ve bunun arayışları içinde olduklarını vurguladı. Beyoğlu Mis Sokak'ta bulunan Kültür Merkezi'nde mayıs ayının son günlerinde gerçekleşecek programlar şöyle:

Konser: Grup Gulen Mezrabotan/19 Mayıs. saat 19.00
Söyleşi: Nejat Yavaşoğulları/Müzik ve Politika/20 Mayıs. saat 15.00
Söyleşi: Dr. Saffet Murat Tura/Yabancılaşma/24 Mayıs, saat 19.00
Dia Gösterisi: Erhan Saraloğlu/Kaçkarlar'da bir gezinti/25 Mayıs, saat 19.00
Gitar Dinletisi: Gökçen Taşkıran/29 Mayıs. Saat 19.00
Söyleşi: Metin Kurt/ Günümüzde spor neyi ifade ediyor?/31 Mayıs. saat 19.00.

Cuma namazı 'demokratlığı' ve rejimin iflası

Merdan YANARDAĞ

Hasan Ocak'ın cesedi bulundu. Ama Türkiye "cuma namazı izni"ni tartışıyor. Hasan Ocak'ın polis tarafından gözaltına alındığına dair tanıklar var. Ama bu ülkenin meclisi gündemindeki demokratikleşmeyle ilgili bütün maddeleri çekinmeden geriye itiyor. Hasan Ocak'ın mezarı açılıyor. Ama TBMM, resmi dairelerde öğle tatili saatlerinin cuma namazlarına göre düzenlenmesine ilişkin yasa tasarısını ezici bir çoğunlukla gündeminin ilk sırasına çıkarıyor. Adli Tıp raporunda Hasan Ocak'ın cesedinde işkence izlerine rastlandığı açıkça belirtiliyor. Ama bu ülkenin milliyetçileri, muhafazakarları, islamcıları, mukaddesatçıları "din ve ibadet özgürlüğü"nü savunuyor. Hasan Ocak'ın cesedi, bu ülkedeki rejimin adını koyuyor. Ama cuma namazı demokratlığı herşeyi belirliyor.

Düşünce ve ifade özgürlüğünü ortadan kaldıran Terörle Mücadele Yasası'nın ünlü 8. maddesi TBMM'nin gündemine bile alınmazken, cuma namazı bahsinde bütün içtüzük engelleri birdenbire ortadan kalkıveriyor.

Ülke hiç beklemediği bir anda sürpriz bir krizle karşılaşıyor. Hükümet yıkılma tehlikesi geçiriyor. Kimse ne olduğunu anlayamıyor. Aslan sosyal demokratlar kükrüyor: "Bu şeriatı getirme girişimidir, hükümetten çekiliriz". Yine kimse bir şey anlamıyor. Bazı saf yurttaşlar CHP'nin, Hasan Ocak katledildiği için hükümetten çekileceğini sanıyor. Hikmet Çetin beklenen açıklamayı yapıyor: "Misyonumuz devam ediyor, hükümette kalmayı sürdüreceğiz". Çetin doğru söylüyor!

Aslında Meclis, toplumun çoğunluğuna egemen olan mantığı en çıplak şekliyle yansıtıyor. Bu ülkede demokratikleşmenin siyasal elit ve toplumun çoğunluğu içinde hiç de sağlam dayanaklarının bulunmadığı bir kez daha ortaya çıkıyor. Meclis Sünni Türk egemenliğini bir kez daha tescil ediyor. Bu durum saptanmadan hayatı dönüştürmek de mümkün olmuyor.

İslamcıların, din ve inanç tüccarlarının, nasıl iki yüzlü ve sinik oldukları hiçbir yoruma yer bıraktırmayacak bir açıklıkla ortaya çıkıyor. Onların demokrasiden ne anladıkları bütün açıklığıyla görülüyor. İnsan ister istemez, radikal bir toplum kuruculuğu için ittifak yapacak islamcı arayan bazı solcuları hatırlıyor. Birlikte yaşayacak şeriatçı arayan solcular olayı yorumlamakta zorlanıyor.

Bir çeteyle hukuk devleti arasındaki fark açıkça görülüyor. Meclis'te havaya kalkan parmaklar bir iflası işaret ediyor. Yaşadığımız günler, gerektiğinde kararlı bir azınlık olmayı göze almak gerektiğini ortaya koyuyor. Tarih bizi bekliyor. Çoğunluk olmanın böylesine olanak dahilinde bulunduğu bir tarihi dönemeçte, gerçek bir toplum kuruculuğu misyonuyla yola çıkmak gerekiyor.

Üniversite gençliği barış için politik çözümü tartışıyor

Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerinin oluşturduğu "Sol Platform"un,15-18 Mayıs tarihleri arasında düzenlediği "Barış İçin Politik Çözüm Kampanyası" büyük ilgi gördü. Kampanya nedeniyle üniversitenin duvarları afişlerle donatıldı. Çok sayıda broşür dağıtıldı, imza toplandı ve söyleşiler düzenlendi. Sol Platform Bülteni'nin 3. sayısı "Politik çözüm"e ayrıldı. "Politik çözüm nedir?" başlığıyla yayımlanan incelemede, Güneydoğu'da sürdürülen kirli savaşa ilişkin somut bilgiler verildi. Politik çözümün ne anlama geldiği anlatıldı. Barış ve kardeşlik teması işlendi. Broşürün kapağında yeralan spotta şöyle denildi: "Kürt sorunu, Türkiye halkının güncel durumu açısından aynı zamanda bir Türk sorunudur. Türkiye halkı, sorunun çözümsüz kalmasının bedelini kanıyla ödüyor. Böyle bir savaşın sona erdirilmesi için bütün kanalları zorlamak en acil insanlık görevimizdir."

Kampanya kapsamında, Güney Kampüsü Orta Kantin'de sırasıyla şu söyleşiler yapıldı: 15 Mayıs'ta yazarımız Cezmi Ersöz, "Politik çözüm, savaş ve insan" hakkında söyleşti öğrencilerle. 16 Mayıs'ta yayın yönetmenimiz Merdan Yanardağ, "Politik çözümden ne anlıyoruz?" sorusunun yanıtını izleyicilerle birlekte tartıştı. 17 Mayıs'ta yazarımız Ragıp Zarakolu, "Uluslararası mekanizmalar ve politik çözüm" hakkındaki görüşlerini anlattı. Gazeteci yazar Oral Çalışlar da 18 Mayıs'ta aynı temayı işledi.

Marmara Üniversitesi'nde Bahar Şenliği

Marmara Üniversitesi Göztepe Kampüsü bu kez bir 'Bahar Şenliği'ne sahne oluyor. Üniversitede faaliyet yürüten 15 kulübün katılımıyla gerçekleşen şenlik 15 - 26 Mayıs tarihleri arasında düzenleniyor. Açılan resim sergisindeki bazı nü tablolar şeriatçıları tahrik ettiyse de saldırı girişimleri pek etkili olmadı.

Bulutsuzluk Özlemi, Yenigün, Kutup Yıldızı, Dinmeyen, Ütopya, Simurg, Muzaffer Özdemir ve klasik müzik konserlerinin yeraldığı şenlikte ayrıca film gösterimi (Ekim, Potemkin Zırhlısı), resim, heykel sergileri de yapılıyor.

Şenliğe destek ve hoşgörü göstereceği izlenimini veren okul yönetimi ise söz vermesine karşın ilkgün ses düzenini zamanında sağlamadı. Bulunan ses düzeni ile 17 Mayıs'ta Kutupyıldızı konser verdi. 21 Mayıs'ta ise Yenigün ve Ütopya adlı gruplar konser verecekler. Açılan resim ve heykel sergisindeki eserlere ise, kendilerine "Müslümanlar" adını veren kişiler tarafından müdahale edilmek istendi. Okul idaresi de bu olaylar karşısında etkisiz kaldı.

22 Mayıs'tan sonra devam edecek programda; Ataol Behramoğlu, Cezmi Ersöz, Metin Üstündağ, Ragap Zarakolu, Sezai Sarıoğlu, Suna Aras söyleşi yapıp kitaplarını imzalayacaklar. 25 Mayıs'ta da Bulutsuzluk Özlemi ve Grup Dinmeyen ücretsiz konser verecekler.

'Yargısız infaz polisleri'ne infazsız yargı

Muhalif kesimleri sindirmek amaçlı yargısız infazlar ve gözaltında kayıplara yönelik tepkiler 1 Mayıs alanlarına taşıyor.

▼ Yargısız infazlarda görev alan polisler hakkında açılan davalar peşpeşe beraatle sonuçlanıyor. Bazı davalarda suç, ölen polislerin üstüne yıkılırken, devlet zanlı olarak aradığı polisini bulup mahkemeye çıkaramıyor. Davalarda polis gövde gösterisi yapıyor.

Haber Merkezi- Geçen hafta Kadıköy Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen ve Özel Harekat Timi'ndeki polislerin yargılandığı davada savcının 37 yıl 4 ay ağır hapis cezası istemesi, bazı gazetelerde "Bu durum, polislerin moralini bozuyor, çalışma şevkini kırıyor" şeklinde yorumlanırken, daha önceki benzer davaların sonucunu hatırlayanlar, polislerin beraat ettirilmesinin uzak bir olasılık olmadığını söylüyorlar.

Sabahat Karataş, Taşkın Usta ve Eda Yüksel'in 17 Nisan 1993'te Çiftehavuzlar'daki bir eve düzenlenen yargısız infaz operasyonunda katledilmeleri sonrasında, infazı gerçekleştiren polisler hakkında 'Faili belli olmayacak şekilde birden fazla kişiyi öldürmek' suçuyla açılan davanın, Tuzla katliamı ve 12 Temmuz '91 katliamıyla ilgili davaların sonucuna benzeyebileceği belirtiliyor. Sanıklar için 50'yi aşan yıllarda ağır hapis istendiği bu iki dava da beraatle sonuçlanmıştı.

Halkın Hukuk Bürosu'ndan Avukat Ahmet Düzgün Yüksel, 15 Haziran günü Kadıköy Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülecek duruşmayı bir kampanya biçiminde değerlendireceklerini belirtiyor. Yüksel, davaları kamuoyunun gündemine sokmayı ve tartışılmasını hedeflediklerini ifade ederek, konuya duyarlı insanları da duruşmaya çağırıyor.

Sanıklar aynı

Beraatle sonuçlanan iki davanın yanısıra, yine yargısız infazlarla ilgili açılan ve sayısı 10'u geçen davalarda yargı önüne çıkarılan polislerin büyük bir çoğunluğunun aynı isimlerden oluştuğu,17 Nisan katliamı davasında bir kez daha ortaya çıktı. 17 Nisan katliamı nedeniyle yargılanan sanık polislerden A.D., aynı zamanda 27 Ocak '92 tarihinde Mahmutbey'de üç kişi ile 26 Kasım '93'te Hasköy'de iki kişinin öldürülmesiyle ilgili davalardan da yargı önüne çıkarken, İ.A. ve A.T. de Mahmutbey davalarının sanığı durumundalar. İ.A. aynı zamanda beraatle sonuçlanan Tuzla davasının da sanığıydı. A.D.'nin bir başka özelliği de, Narkotik Şubesi'nde görevli olmasına karşın, birçok operasyona katılmış olması. Bir başka sanık R.F. ise, 23 Nisan '93 tarihinden beri İbrahim Yalçın'ın katledilmesi olayından dan yargı önünde. Mehmet Baki Avcı da, İbrahim Yalçın davasının yanısıra Hasköy katliamı nedeniyle de sanık durumunda. Ancak Avcı'nın tutuklanma ihtimali yok. Bunun nedeni ise, Avcı'nın yaklaşık bir yıl önce ölmüş olması. Konuyla ilgili hukukçular, özellikle ölmüş olan polislerin sanık olarak gösterildiğini belirterek, bu şekilde diğerlerinin ceza tehlikesinden kurtarıldığını vurguluyorlar. Beyoğlu'nda katledilen Nurten Demir ve İsmail Akarçeşme'nin infazlarının da yine ölen bir polisin üstüne atıldığı belirtiliyor.

17 Nisan davasında üst düzeydeki polis şefleri de yargılanıyor. İstanbul Terörle Mücadele Şube Müdürü ve Özel Harekat Tim Şefi de sanıklar arasında yer alıyorlar. Ayrıca A.V.K., M.Ş.Ö., A.P., M.D., A.Ü., Ş.K., Ö.M.Y., İ.T., Y.K.G., Z.Ç. ve S.A.'nın yargılandığı davada polisler, kendilerini 'meşru müdafaa yaptık' diyerek savunuyorlar.

Polisi kaybettiler

Yargısız infazlarla ilgili birkaç davadan birden aranan A.Ç ise bir türlü bulunamıyor. Devletin resmi görevlisi olmasına karşın, devletin bir türlü yargı önüne çıkartamadığı A.Ç konusunda çelişkili açıklamalar yapılması dikkat çekiyor. Ankara'da, Özel Harekat Timi'nde olduğu söylenen A.Ç için bütün birimler "Bizde yok" diye açıklama yapıyor.

Duruşmalara katılan müdahil avukatlar, infazlarda, polislerin üzerine zimmetli beylik tabancalar yerine, MP-5'lerin kullanıldığına dikkat çekerek, bu durumda kimin ateş ettiğinin belirlenemediğini belirtiyorlar. Ancak 14 Haziran 1991'de Burhan Remzi Kafadenk'in katledilmesi, Av. Fuat Erdoğan, İsmet Erdoğan ve Elmas Yalçın'ın, kamuoyunda Beşiktaş katliamı olarak bilinen yargısız infazda öldürülmeleri ve Hasköy katliamı olaylarında beylik tabancalar kullanılmış. Bunun nedeni ise, ani gelişen olaylarda ve açık yerlerde MP-5'leri gizleyemeyen polislerin küçük tabancaları tercih etmesi şeklinde açıklanıyor. Polisin, operasyondan önce "can güvenliği" için çevreyi boşaltması ve hiç kimsenin sağ olarak kurtarılamaması da, olaylar hakkında polisler dışında hiçbir tanığın bulunmamasına yol açıyor. Kartal'da sokakta gerçekleşen İbrahim Yalçın infazında ise, müdahil avukatlar, tanıkların 'Teslim ol' çağrısı duymadıklarını ve Yalçın'ın üzerinde silah bulunmadığını söylemelerini önemli buluyorlar.

Ankara'da Demiral engeli

İstanbul'da birçok dava açılmasına karşın, Ankara'da hiçbir davanın açılmaması dikkat çekiyor. 13 Ağustos '93'te Vehbi Melek, Eyüphan Polat, Aslan Arı, Nurten Kahramanoğlu ve Nurhayat Beyhan'ın katledilmesiyle ilgili suç duyurusunda bulunulmasına karşın bir işlem başlatılmış değil. DGM Başsavcısı Nusret Demiral'ın dosyaları sivil savcılığa vermediğini belirten A. Düzgün Yüksel, sivil savcılığın da dosyaları istememesiyle olayın kilitlendiğini söylüyor. Demiral'ın, yetkisi olmadığı halde, avukatlar delil toplamasın diye otopsiye bile girdiğini ifade eden Yüksel, defin ruhsatının da Demiral tarafından verilmesine dikkat çekiyor.

PERPA'da öldürülen kasiyer Selma Çıtlak'ın, PERPA davasında Dev-Sol üyesi olmadığının ileri sürülmesine karşı, polislerin mahkemeye sundukları delil ise ilgi çekici. Avukatların kontrgerilla tarafından hazırlandığını öne sürdükleri Dev-Sol imzalı bir bildiride, "Selma Çıtlak'ın intikamı alınacaktır" yönünde ifadeler yer alıyor. Bildiride, PERPA'da öldürülen diğer kişilerin ismi ise yer almıyor.

"Gavur Mahallesi" nin yazarı Mıgırdiç Margosyan'ın yeni kitabı çıktı.

SÖYLE MARGOS NERELİSEN?

ARAS YAYINCILIK
İstiklal Cad. Hıdivyal Palas 465/205 80050 Beyoğlu - İstanbul
P.K. 498 Beyoğlu - İstanbul Tel: (0-212) 252 65 18 - 19

KONFERANS

KÜRT SORUNUNA BAKIŞ

Konuşmacılar:
• Mahmut Kılınç • İlhan Işıktaş
• Yavuz Binbay • Mehmet Müfit
• Bahoz Boran

Tarih: 27 Mayıs 1995 Saat: 12:00
Yer Place du Chauderon S.
1003 Lausanne Maison de Peuple 4 No'lu Salon
İrtibat: İsmail Ünal Tel: 021/646 61 87

BSP
BİRLEŞİK SOSYALİST PARTİ
İSVİÇRE'DEKİ TARAFTARLARI

Devrimci Yol 'yeniden'

Haber Merkezi- Devrimci Yol çevresi 'Yeniden' adıyla önümüzdeki günlerde yayın hayatına başlayacak bir dergiyle birlikte "Yeni bir devrimci siyasetin yaratılması için" atağa geçmeye hazırlanıyor. Dergiden önce, 32 sayfalık bir broşürle kendini tanıtan 'Yeniden'in 'Tartışma Süreci' sonucunda alınan kararlardan birisi olarak yaşama geçirileceği vurgulanıyor.

Broşür "Bugün Türkiye'de yeni bir Devrimci Siyasete ihtiyaç var" cümlesiyle başlıyor. Kürt sorunu, kitlesel sol parti girişimi, küreselleşme-yeni dünya düzeni, sosyalizm sorunları gibi çeşitli başlıklar altında toplanan konularda görüş ve önerilerin de yer aldığı broşürde dergiden şu şekilde bahsediliyor: "Sürecin ortaklaşılmış üç yöneliminden biri olan siyasi yayın çalışması, sosyalizm sorunlarıyla ilgili tartışmalarla birlikte, kendisini bugün Türkiye'nin bütün temel sorunları üzerinde süregiden bir sistem tartışmasının bir tarafı olarak üretip, geliştirmelidir. Bugün siyasal bir yayın faaliyeti, sosyalizmin ve Türkiye solunun teorik sorunlarını çözmeyi amaçlayan canlı bir tartışma sürecinin ve böyle bir süreçte üretilebilecek bir anlayışın üzerinde yükselmelidir. Aynı anlayışa dayalı bir siyasi pratiğin de ifadesi olacak bir yayın faaliyetiyle sol yayınların (bugünkü konumları) aşılabilir."

'Yeniden' isminin eskiyi olduğu gibi tekrar etme anlamında kullanılmadığının altı çizilirken gericilik, ırkçılık, liberalizmle sürdürdüğü ideolojik ve politik hegemonya mücadelesinde bugün geri konuma düşen solun etkin bir duruma gelmesinin hedeflendiği belirtiliyor.

'Yeniden' dergisinin eylül ayına kadar aylık olarak yayımlanacağı, bu tarihten sonra 15 günlüğe dönüşeceği belirtiliyor. Solun tüm yazarlarına açık olacağı söylenen Yeniden'in, kitlesel sol parti girişimini de taraflardan birisi olarak sayfalarında işleyeceği ifade ediliyor. Salt bir yayın faaliyeti olmaktan öte, belirli bir ideolojik-politik hattın çizilmesiyle birlikte Türkiye'de yokluğuna dikkat çektikleri Devrimci Siyasetin yaratılması için bir çıkış anlamına gelen bu atağın ne tür sonuçlar vereceği merakla bekleniyor.

Seçimde DYP- MHP ittifakı bekleniyor

Anketlerde giderek gerilere düşen DYP olası bir seçimde MHP ile ittifaktan medet umuyor

Aylan Uncu

Ankara– Seçim tartışmaları ile birlikte partilerarası ittifaklar da siyasi kulislerin en önemli tartışma konusu durumuna geldi. Bu ittifak söylentilerinin en önemlisi de uzun süredir koalisyonun gizli ortağı durumundaki MHP'nin DYP ile ortaklığı. Son anketlerde DYP beşinci parti olarak görünürken, Başbakan Çiller'in ancak partideki durumu sarsıldığı zaman bir erken seçim kararı alabileceği ve bu seçime de MHP ile ittifak yaparak gireceği söyleniyor.

Ekim 1991 seçimlerinde RP'nin IDP ve MHP ile ülke genelinde, SHP'nin ise HEP ile bölgesel ittifak yapması ve bu ittifakların başarılı sonuçları, mevcut seçim sisteminde birçok partiyi ittifak konusunda çalışma yapmaya itiyor. Bugünkü seçim sistemine göre, ancak 4 veya 5 siyasi partinin barajı geçmesi beklenirken, küçük partilerin şimdiden ciddi bir şekilde bu konuda çalışma başlattığı belirtiliyor. Bunlardan Büyük Birlik Partisi, Yeniden Doğuş Partisi ve Demokrat Parti'nin Refah Partisi ile ittifak içinde seçime girecekleri ifade edilirken, Yeni Demokrasi Partisi'nin de küçük partilerle ittifak arayışına girdiği belirtiliyor.

Tansu Çiller'in olası bir seçimde başarılı olabilmek için MHP ile ittifakı şart gördüğü, bu ittifakı ise Fethullahçılar, Işıkçılar, Nurcular, Samanyolu TV ve TGRT'nin destekleyeceği belirtiliyor.

Böyle bir ittifakın en önemli yanını ise Diyanet İşleri Başkanlığı oluşturuyor. DYP-MHP ittifakını Diyanet İşleri Başkanlığı'nın da destekleyeceği, şu anda zaten başta İzmir ve İstanbul olmak üzere, DYP'nin il ve ilçe teşkilatlarının görevini Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı kişilerin yaptığı söyleniyor. Diyanet İşleri Başkanlığı ile DYP arasındaki bu ilişkiyi, Diyanet İşleri eski Başkanı Tayyar Altıkulaç zamanında Süleyman Demirel'in başlattığına dikkat çekiliyor.

Eski müftü, İstanbul Bağımsız Milletvekili Hasan Mezarcı, il ve ilçe müftülüklerinin DYP ve MHP'nin teşkilatları gibi çalıştıklarını belirtirken, "Diyanet'te böyle bir rezalet görülmemiştir. DYP ve MHP'nin il ve ilçe teşkilatları yok, görev yapamıyorlar. Bu görevi müftülükler yapıyor. Diyanet İşleri Başkanı özel kalem müdürü gibi davranıyor. Parti sekreteryası gibi çalışıyor. DYP ve MHP ilçe teşkilatları, buralardaki imam ve müftüleri atıyor. Bu iki partiye aykırı davrananlar görevden atılıyor. Diyanet İşleri Başkanlığı'nda tam bir faşizm var. Müftüler DYP veya MHP'li olmaya zorlanıyor" diyor.

Buna en son Düzce Müftüsü'nün konuşmasında tanık olduğunu anlatan Mezarcı, burada müftünün "Türkün Türkten başka dostu yoktur. Müslüman deyince Türk akla geliyor" gibi konuşmalar yaptığını belirterek, "Bölücülük cami kürsülerinde de yapılıyor" şeklinde konuşuyor.

Avrupa ile bilek güreşi ve biz

Erdoğan AYDIN

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi 26 Nisan'da, haziran ayına kadar demokratikleşme konusunda "anlamlı ilerlemeler" sağlanmaması halinde Türkiye'nin üyeliğinin askıya alınması yönünde Bakanlar Komitesi'ne tavsiye kararı aldı.

Avrupa'yla ilişkilerde artık bir yol ayrımındayız ve eğer ara formüllerle süreç uzatılamazsa, TC'nin iç ve dış politika yönelimlerini doğrudan etkileyecek ciddi bir dönüşümün arefesindeyiz. Ya Kürt sorununu da kapsamak üzere burjuva demokratik açılımlara gidilecek, ya da mevcut statüde direnilerek savaşın tırmandığı, totalitarizmin pekiştiği, faşist ve şeriatçı milise daha çok dayanan bir sürece girilecektir.

Her nasıl biçimlenirse biçimlensin, politik atmosferimizi önemli oranda etkileyeceğinden, soruna ciddiyetle eğilinmesi gerekiyor.

Avrupa Konseyi'nin kararı önemlidir; çünkü, 1- Anayasa ve yasalarda demokratikleşme yönünde değişimler yapılmasını; 2- Kürt sorununa barışçıl çözüm arayışını dayatmaktadır.

Bu talepler emek ve özgürlük güçleri açısından da önemlidir; çünkü burjuva sınırlar içinde de olsa devletin mevcut totaliter kemikleşmesinin çözülmesi, demokratik haklar ve en önemlisi barış için belli kapıların açılmasını dayatmaktadır. Dolayısıyla sosyalistlerce de kompleksiz sahiplenilmelidirler.

Avrupa kurumlarıyla ilişkilerin açığa çıkardığı önemli bir sorun da, bağımlı konumuna rağmen Türk devletinin, Batı'ya karşı direnme ve bu direnişte kendi kamuoyunu ağırlıkla arkasına alabilme gücüdür.

> Avrupa ile ilişkiler, Türkiye'de ciddi bir ayrışma nedeni haline gelmiştir. Sınıf indirgemeciliğiyle açıklanamaz olan bu ayrışmada solun toplumsal bir özne olamaması ise büyük bir handikap. Çünkü Avrupalılık ve karşıtlığı, tıpkı laiklik antilaiklik gibi bütünüyle dışında kalamayacağımız bir durum.

Kürt sorununda siyasal çözümü hazmedebilecek iç dengelere sahip olmayan ve bunun olasılıklarını her yolla engellemeye çalışan devlet, Avrupa'dan gelen baskıları da, şoven bir hamasetle savuşturma yoluna gitmektedir. "Sevr'e zorlanmak" demagojisi de bu bağlamda biçimleniyor.

Gelinen nokta, Cumhuriyet'in 72 yıllık Batılılaşma hedefi ve 46 yıllık Avrupa Konseyi üyeliğine rağmen Batılılaşamamasının içsel engellerinin bilince çıkarılması açısından da önemlidir.

Hukukdışı davranışları kınayan uluslararası kararları, "egemenlik hakkı" bayrağını yükselterek, emperyalizmin "böl ve yönet" komploları kurduğu söylemine sarılarak kesmeye çalışanları, Türkçülük ve şeriatçılığın yanısıra kemalizmden de meşruluk desteği almaktadırlar. Gerçekte antiemperyalist olmayan, ama kültürel olarak topluma içkin, fiili olarak da etkin örgütlülükleriyle bu totaliter eğilimler, Batılılaşmanın ötesinde eşitlik ve özgürlük yöneliminin engelleridirler.

Bu noktada sol, Batılılaşmaktan yana, ancak emperyalizme karşı ve Batılılaşmanın (modernleşmenin) içsel olumsuzluklarını sosyalizmle aşma yönelimiyle olumlu bir duruş içindedir. Ancak bu olumlu duruşu kitlelere anlatmak ve bu yönde etkin bir güç olmaktan henüz uzaktır. Tabii solda, insan haklarımücadelesini emperyalizmle ilişkilendirmek, sınır ötesi müdahalelere yedeklenmek gibi talihsizlikler sergileyenler de yok değil.

Türkiye bugün çok şeye gebe bir dönemeçte duruyor. Mevcut statüde çözümlenin bir adımı olduğundan, 8. madde gibi bir ayrıntıda kıyamet koparan devlet, siyasal çözümün tartışılmasını bile hazmedebilmekten uzaktır.

Bu gerici kararlılıkta Avrupa ile ilişkiler, Türkiye'de ciddi bir ayrışma nedeni haline gelmiştir. Sınıf indirgemeciliğiyle açıklanamaz olan bu ayrışmada solun toplumsal bir özne olamaması ise büyük bir handikap. Çünkü Avrupalılık ve karşıtlığı, tıpkı laiklik antilaiklik gibi bütünüyle yedeklenemeyeceğimiz, ama bitaraf da kalamayacağımız bir durum.

Bu ayrışma 1-Şeriatçılığın Hıristiyan karşıtlığı temelinde hegemonya olanaklarını artırırken, 2-Hak ve özgürlük taleplerinin Türk şovenizmi temelinde daha da boğulmasını getirecektir. İşin ironik yanı, Avrupa Parlamentosu'nun ekimde Gümrük Birliği üyeliğini reddetmesi (ki öyle görünüyor), bir erdem olarak bağımsızlığın değil, aksine emek ve özgürlük güçlerine yönelik tahakkümün kazanması demek olacaktır.

Süreç bize büyük bir sorumluluk yüklemektedir. Türkiye'deki sol birikimin görece ağırlıklı bir kesimini, tüm diğer sorunların kilidi olan demokrasi mücadelesi temelinde birleştirebilir ve sosyalist bir kimlikle ülke genelinde politika yaptırabilirsek, solun moral ve fiziki yenikliğini aşarak etkin bir özne haline gelmenin sanıldığından çok daha kolay olduğunu göreceğiz.

Grevdeki Havaş işçileri Ayçin'i tutuklayanlara seslendiler:

Genel başkanları Atilay Ayçin'in tutuklanması Havaş grevcilerini öfkelendirdi, 'Seninle gurur duyuyoruz' diye yürüyüş yapan işçiler cezaevine girerken Ayçin'i yalnız bırakmadılar.

'Yer varsa bizi de alsınlar'

Ayla ÖNDER

▼ "O bizi hiç bırakmadı, gece - gündüz çadırlarda kaldı. Bizi de alsınlar. Biz de onun yanında kalmak istiyoruz." "Çadır kent" adını verdikleri direniş yerinde bir işçi böyle diyordu. Ve kamu kesimindeki bu en büyük grevi yürüten sendikanın başkanının apar topar tutuklanmasını işçiler anlıyorlardı: Grevi kırmaya çalışıyorlar.

Havaş grevi başladığından bu yana grevi kırmak, bitirmek için rakip firmalar ve devlet elinden geleni yaptı. Önce THY grevi "milli güvenlik" gerekçesiyle ertelendi. THY ve Çelebi Yer Hizmetleri şirketi Havaş grevini kırmaya başladı. Ardından işyeri özelleştirildi. Yeni patron, grevdeki işçilere işe başlamaları için yoğun bir baskı uyguladı. Şimdi de Hava-İş Genel Başkanı Atilay Ayçin'i tutukladılar.

Atilay Ayçin 1991 yılında "Terörle Mücadele Yasası'na Hayır" mitinginde şöyle demişti;

"Buraya Türkiye'de nasıl bir demokrasi istiyoruz, onu söylemeye geldik. Yıllardır kendi çıkarlarından başka bir şey düşünmeyen, insan hakları savunucularının, demokratik haklarını arayan insanların üzerinde estirilen devlet terörüyle, insanların özgürce düşünmelerinin yolunu kapattılar.... Anti-terör yasası diyorlar... Terörle Mücadele Yasası neyi kolluyor, hiç düşündünüz mü? Burada terörist arıyorlar, fabrikada terörist arıyorlar, köyde terörist arıyorlar. Ama asıl teröristler Ankara'da. Biz bu anayasaya evet dedik mi?... Biz eğer kendimize devrimci diyorsak, bu anayasaya hayır demek zorundayız."

Bu konuşmasından dolayı TMY'nin 8/1 maddesine göre yargılanan Ayçin, 1 yıl 8 ay ceza aldı.

Atilay Ayçin'in tutuklanmasın ardından bir dalgalanma doldu sendikalarda... Ertesi günü Hava-İş'te yapılan basın toplantısına

birçok sendikacı dayanışma amacıyla geldi.

Toplantıda herkes aynı şeyi söylüyordu: "Susmayalım. Sustukça sıra bize de gelecek. Artık "basın açıklamaları" ile yapılan protestoların terkedilmesi gerektiği söyleniyordu.

İcraata ihtiyaç var

Ayçin'in etrafı karanfillerle çevrilmiş, fotoğrafı duvara asılmıştı. Havaş grevcilerinin yarısı sendikadaydı. Konuşmaları sık sık alkışlarla kesiyorlar ve "Ayçin seninle gurur duyuyoruz" diye bağırıyorlardı. Türk-İş Bölge Temsilcisi Faruk Büyükkucak, Ayçin'in "Devlete silah çekmiş gibi terörle yargılanmasını" kınıyordu. Büyükkucak "Bunun arkasında başka şeyler yatıyor. Sendikaları bitirmek istiyorlar. Asıl amaçları bu" diyor ve ekliyordu. "Açık ve net ifade ediyorum. Demokrasi Platformu'nda yer alan kitle örgütleri derhal toplanmalı, çözüm noktasında bir şeyler yapılmalı. Yazılı beyanatlardan çok, icraata ihtiyaç var. Sustukça daha çok şey başımıza gelecek!"

Aynı suçtan dolayı 8 ay cezaevinde yattıktan sonra, iki ay önce tahliye olan Petrol-İş Sendikası eski Genel Başkanı Münir Ceylan da oradaydı.

Hava-iş Genel Başkanı'nın tutuklanmasına tepki gösteren sendikacılar ve gazeteciler basın toplantısının ardından sendikadan ayrılmadı. Hep birlikte grev çadırlarına gitme kararı aldılar. Kapıda otobüsler bekliyordu.

Otobüsün şoförü hiçbir şeyden habersiz biriydi. Grevci işçilerden biri şaşkın bir şekilde ona şöyle diyordu: "Afrika'da bile duydular bizim grevi, bir sen mi duymadın şoför bey!"

Havaalanı'nın kontrol kapısından girerken polisler kapıları kapadı. Grevciler bunun üzerine öfkeyle otobüsten inip kapıyı zorla açtılar. Sloganlarla direniş çadırlarına doğru yol aldılar.

Havaş'ın tam karşısında kurulan direniş çadırlarından, "Başkan seninle gurur duyuyoruz" sloganları yükseliyordu. İşçiler mini bir mahalle yaratmışlar bu çadırlarla. Girişte şöyle bir yazı var: "Hava-İş kenti. Nüfus: 1680."

İşçi Aykut Turan "Burası çadır kentler gibi. Bir denizimiz ve havuzumuz eksik" diyordu. Çadırların ortasındaki boş alana da "Eylem Meydanı" adını koymuşlar. Çadır aralarındaki "sokak"ların adları şöyle: Emekçiler sokak, Hükümete isyan sokak, Kıvılcım sokak.. Çadırların bile bir adı var. 1 Mayıs çadırı, Villa Yılmaz. Her mahallenin bir de "çıkmazı" olur: "Yazeks çıkmazı!"

"Çadır kent"e gazetecilerin ve ziyaretçilerin girmesi şimdiye kadar hep yasaklanmıştı. İlk defa bu kadar çok basın mensubunu direniş yerinde görüyordu grevciler. Konuşan konuşana..

Bizi daha çok körükledi

Sevda Öğretmen adlı kadın grevci çadırlardaki hayatı "normal bir hayatmış gibi" algılıyor. "İnanmayacaksınız ama" diye söze giriyor Sevda, "Evde kaldığım zaman gözüme uyku girmiyor. Gece yatarken yüreğim çarpıyor. Burada olmak istiyorum."

Bir başka kadın alıyor sözü: "Atilay Ayçin tutuklandığı gün sanki anamızdan, babamızdan da öte herşeyimizi elimizden aldılar gibi geldi bize. Onu tutuklayıp grevi bitireceklerini sandılar, ama yanıldılar. İnsanlar birbirine daha çok bağlandı. Bizi daha çok körükledi bu olay."

Erkan Baydur şaşırmamıştı başkanın tutuklanmasına: "Türkiye'de tek örneği değil ki" diyordu, "düşünce suçundan haklarında takibat yapılan binlerce insan var. Düşüncenin suç olduğu başka ülke var mı?"

Bünyamin Yılmaz "Onun söylediklerini biz de söylüyoruz. Bizi de atsınlar içeri" diyordu öfkeyle. Apron işçisi Erdal Günay, "Bugün toplusözleşmeleri çökertmek, sendikaları korkutmak için yapıyorlar bunu. Bugün adam (YDH Başkanı Boyner) hükümete istediği gibi bağırıyor, çağırıyor onu niye tutuklamıyorlar. Gerekirse 'hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için' diyoruz biz. Bizi de alsınlar içeri. Onun düşüncelerini biz de benimsiyoruz. Konuşan Türkiye bu işte. Konuştuğunda cezalandırılacak!"

İşçi Bülent de aynı şeyleri söylüyordu; "Yer varsa bizi de alsınlar içeri. Eğer düşünüyoruz diye alacaklarsa şerefle yatarım!"

"Başkanın konuşmaları nedense yukardakilere batıyor. 4 yıllık bir olay 4 bin 500 işçinin sözleşmesi gündemdeyken mi hatırlandı. Bu tam manasıyla faşist bir düzen!"

"O bizi hiç bırakmadı, gece - gündüz çadırlarda kaldı. Bizi de alsınlar. Biz de onun yanında kalmak istiyoruz."

Karakollara ve cezaevlerine milletvekilleri bile giremiyor

Hani karakolların duvarları camdan olacaktı?

Ankara, Söz - "Karakolların duvarlarını camdan yapmak" vadiyle iktidar olan ve bunu hükümet programlarına da yazanların döneminde karakolların ve cezaevlerinin duvarları daha bir kalınlaştı. Öyle ki sıradan insanlar bir yana, milletvekilleri, TBMM ihtisas komisyonları bile buralara giremez oldu. İşkence ve gözaltında kayıpların olağanüstü boyutlara ulaştığı son yıllarda iktidar partileri bu alanda hiçbir ileri adım atmazken, Başbakan Çiller'in "Karakollardaki işkence aletlerini ortadan kaldırın" diye resmen talimat göndermesi ise bir işe yaramadığı gibi aslında karakollarda neler olduğunu da ortaya koyuyordu.

Gözaltında kaybolanların yakınlarının ve işkence görenlerin başvurduğu TBMM'nin ilgili tek ihtisas komisyonu olan İnsan Hakları İnceleme Komisyonu görevini doğru- dürüst yapamadığından şikayetçi. Komisyon üyesi milletvekilleri pek çok defa cezaevlerinin veya karakolların kapısından geriye dönmek zorunda kalıyorlar. Cezaevlerinde araştırma ve inceleme yapabilmeleri için savcıdan izin almak zorunda olan TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı ve üyesi milletvekilleri, kendilerine yapılan eleştiriler üzerine, komisyonun yetkilerini artıran bir kanun teklifi hazırlayarak TBMM Başkanlığı'na verdiler. Ancak bu kanun teklifinin verilmesinin

CHP Kırşehir milletvekili Sabri Yavuz

üzerinden 8 ay geçmesine rağmen, hükümet bu konuda görüş bildirmedi. Bu nedenle de komisyonun teklifi, ne gönderildiği İçişleri Komsiyonu'nda ele alınabiliyor, ne de milletvekilleri bu kanun teklifinin doğrudan TBMM Genel Kurulu'nun gündemine alınmasını isteyebiliyorlar.

CHP Kırşehir milletvekili ve TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sabri Yavuz ve komisyon üyelerinin imzalarıyla verilen bu kanun teklifi ile komisyonun gözaltına alınmış ya da tutuklanmış kişilerle, karakol, nezarethane, cezaevi ve benzeri yerlerde görüşme, gerekli inceleme ve araştırmayı yapmak için izin zorunluluğu kaldırılıyor. Teklifte ayrıca "Askeri Mahkeme, Devlet Güvenlik Mahkemesi ve Adli Mahkeme savcıları ile polis, asker ve cezaevi yetkilileri TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nca görevlendirilen heyetin yukarıdaki fıkrada belirtilen görevlerini yerine getirmesini hiçbir gerekçe ile zorlaştıramaz, geciktiremez, engelleyemezler" hükmü de yer alıyor.

Acil olarak ele alınması istemiyle ilgili komisyona gönderilen kanun teklifine halen hükümet görüşü bile bildirilmedi. Teklif sahibi TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sabri Yavuz, hükümetin halen görüş bildirmemesini anlayamadığını ifade ederken, engellenmeye çalışıldığını sanmadığını, ancak prosedürün ağır işlediğini söylüyor. TBMM Başkanı Hüsamettin Cindoruk'un da bu yasanın çıkmasını çok istediğini söyleyen Yavuz, "Hükümet görüş bildirseydi, doğrudan TBMM Genel Kurulu'na indirilmesini isteyebilirdik" diyor.

Cezaevleri ve karakollar konusunda kendilerine çok sayıda şikayet geldiğini, bu yasanın çıkması durumunda, milletvekilerinden de bu gibi yerlere gitmeleri için çok sayıda istek geleceğini ifade eden Yavuz, yasanın çıkmasından sonra cezaevi ve karakollara çok daha rahat girilebileceğini belirtiyor. Yavuz, "Milletvekilleri kimsenin engel olmayacağını bilerek ve endişe duymadan görevlerini yapabilecekler. Bugün milletvekilleri engellenecekleri endişesini duyuyorlar. Bu yasayla bu endişe ortadan kalkacaktır" diyor.

Nasıl bir demokrasi?

Mustafa YAVUZ

Artık üç maymunu oynamıyoruz. Bu gelişmeyi küçümsememek gerekiyor. Çünkü olgunun adı konularak tartışılıyor; tartışmalar kamuoyunca izlenebiliyor. "Kitlesel bir sol parti" girişimi tartışmasını yürüten arkadaşların böyle bir yola girmiş olmaları sevindirici. BSP'nin adını anmadan dolaylı göndermelerle bir süre yürümeye çalışmaları ise bunca deneyimi yaşayanlar açısından hiç de hoş karşılanabilecek gibi değildi.

Projeler çerçevesinde yürüyen bu tartışma 80'li yılların sonunda gündeme tüm sıcaklığıyla giren BİRLİK tartışmalarıyla doğrudan ilintili. Yedi yıl boyunca BİRLİK doğrultusunda atılan adımlar, üretilen perspektifler yokmuş gibi beyaz bir sayfa açarak yürüyebilir miyiz? Bu süreçten günümüze kalan nedir?

Ben yürünebileceğini düşünmüyorum. Ama denenebilir. Bir bölüm arkadaş açısından bu doğaldır. Çünkü sözü edilen süreç paylaştıkları bir süreç olmadı... Bu nedenle ayrı bir mecra açmaya çalışmalarının bir mantığı var.

İkinci soruya yanıt ise, sosyalist solun birliğinin gerçekleştirilmesi sorununun günümüzde aldığı somut biçimdir.

Sözün kısası sosyalist solun birliği sorununu sosyalizmin emekçi yığınlar içinde yeniden meşruiyet kazanması ve sosyalist hareketin yeniden yapılanması perspektifiyle ele alan yaklaşımın bugüne değin oluşturduğu teorik bir arka plan var.

"Emek egemen demokrasi" dendiğinde bundan sosyalist demokrasiyi mi anlamalıyız? Kitlesel sol parti girişimcisi arkadaşların bu konuda bir fikir birliği yok. Bu "emek ağırlıklı demokrasi" kavramı, kulaklarımızı tırmalamıyor mu? Sosyal demokratların yıllar yılı gündemde tuttukları bu kavramda yeni olan ne?

Kitlesel sol parti girişimi içinde yeralan bir başka bölüm arkadaş açısından bu, "teorik arka plan"la BSP dolayımıyla değil, doğrudan özeleştirel bir çerçevede tartışmaktır.

Kitlesel sol parti girişiminin "çıkış noktaları"ndan biri olan "hakikaten emekten yana politika yapmak isteyen geniş bir sosyal demokrat çevrenin ya da oluşumun yeni arayışlar içine girmesi ve bu arayışa yanıt verme" çabası, önceki çabalardan "hakikaten" bir kopuştur. Girişimin programatik çerçevesi yukardaki saptamaya bağlı olarak bir arkadaş tarafından (Adnan Bostancıoğlu) Söz'de yayımlanan söyleşide, "emek ağırlıklı bir demokrasi" formülasyonuyla ifade edilmeye çalışılmaktadır. Ancak aynı söyleşide, bir başka arkadaş tarafından (Saruhan Oluç) "emek egemen demokrasi" formülasyonu da öne sürülmektedir. Bu iki formülasyonun aynı anlamları içermediği açık olsa gerek.

Düzen partilerinin hepsinin krize verdikleri yanıt "sermaye egemen bir demokrasi" ekseninde dendiğinde bu kavramlaştırmanın marksist literatürdeki karşılığının burjuva demokrasisi olduğu biliniyor. "Biz ise emek egemen demokrasi ekseninde krizden bir çıkış önerelim" dendiğinde bundan sosyalist demokrasi ekseninde bir çıkış mı anlamalıyız? Kullanılan kavrama bilinen marksist anlamı yüklenirse evet! Ama burada bir nüans var: Çünkü bir başka arkadaş "emek egemen demokrasi" kavramının yapılmak istenenle sorunlu olduğunun farkında ve bu yüzden "emek ağırlıklı bir demokrasiden yana olan tüm siyasal kesimleri, tüm siyasal oluşumları kapsayacak projelerden" sözetmek ihtiyacı duyuyor. Bu "emek ağırlıklı demokrasi" kavramı, kulaklarımızı tırmalamıyor mu? Sosyal demokratların yıllar yılı gündemde tuttukları bu kavramsal çerçevede yeni olan ne?

Sınıfsal kompozisyonu nedir bu siyasal biçimin?

Görüldüğü gibi bu "yeni" ve "çok önemli kavramlaştırma" gerçekten de tartışılmaya muhtaç. Ama hiç değilse bugüne değin yürüyen tartışmadan daha ayırdedici öneme sahip bir tartışma imkanı sunuyor. Artık esasa dair bir tartışma zeminini yakalamış bulunuyoruz. Bundan böyle buradan ilerlemekte fayda var.

Sekiz yetmez, seksen sekiz olsun!

Ali Saim DOĞAN

Sosyal demokrat, manidar bir kibarlık içinde "Aydınlarımız, bilimadamlarımız hapis yatıyor, bu durumdan utanıyoruz, Avrupalının yüzüne bakamaz olduk, bir yolunu bulup şu 8. maddeyi kaldıralım" dedikçe, koalisyon ortağının, şahin mi, şah mı, şahbaz mı, ne idüğü belirsiz olanları efeleniyorlar: "Bırakın efendim", diyorlar "Bunlar düşüncelerinden filan içerde yatmıyorlar, bunlar bölücü..." Derken dosyalardan örnekler veriyorlar. Örneğin, bir 8. madde kurbanından "gerillaya övgü" türü bir alıntı gösterir göstermez, sosyal demokrat mırın kırın etmeye başlıyor.

Ve bu kapışma "düşünce özgürlüğünün sınırı olur mu" tartışmasına dönüşüveriyor. Ondan sonrası kolay... Sosyal demokratın hayranlıkla seyrettiği Batılı devletlerin hukuk sisteminden "ikna edici" kanıtlar ortaya döküldükçe, taraflar adım adım, düşünce özgürlüğünün "sınırlarının" dokunulmazlığında anlaşmaya başlıyorlar.

Sonuç ortada. Sosyal demokrat geriliyor: "Canım, 8. maddeyi kaldırır, onun benzerini bir başka yerlere aktarırız." Çiller memnun gülümsüyor. Çetin rahatlıyor. Koalisyon kurtulmuş oluyor ki... Çankaya gürlüyor, "Orduya soracağım" diye tutturuyor. Erkeklik bende kalsın gibi bir şey... Ordunun kendisine sorulmadan konuşacağını çok iyi bilen "baba", 'onlar demeden ben dedirteyim'in hesabında. İki cuntadan çıkarttığı ders bundan ibaret.

İş bununla kalmıyor. Sosyal demokrat geriledikçe, DYP'nin pehlivanları narayı patlatıyor: "8. maddeye dokundurtmayız..." Görüşmeler erteleniyor...

Bu sonuç doğaldır. 8. madde tartışmasının düşünce özgürlüğü ile ilişkisi çok zayıftır. 8. madde tartışması, devletin bugünkü krizden çıkış siyaseti ile ayrılmaz bir bağıntı içindedir. Bir başka ifadeyle bu tartışma, düşünceyi suç olmaktan çıkartmak gerekir mi, gerekmez mi tartışması değil, 8. maddeden yargılanan bir siyasal grup, ya da hareketle nasıl ilişki kurulmalı tartışmasıdır.

Şimdi izlenen şiddet yolundan mı gidilecek, yoksa bir uzlaşmaya mı varılacak? Sorunun özü budur.

Eğer devlete egemen güçler şimdiki çizgiyi sürdürme yanlısı iseler, bırakalım 8. maddeyi kaldırmayı, pek yakında onlara daha 88 madde gerekecektir.

Cumhurbaşkanı, Başbakan, Başbakan Yardımcısı ve öteki devlet zevatı, Kürt sorununda "siyasi çözüm"e karşıdırlar. Siyasi çözümü devleti bölmek isteyen "Sevr" taraftarları önermektedir. O halde... O halde belli ki 8. madde bunlara yetmez. "Hıyanet-i vataniye" kanununu canlandırmak, yeni bir "takrir-i sükun" yasası ilan etmek gerekir. DGM'ler de yetmez, "divan-ı harb" ve "İstiklal Mahkemeleri" gündeme gelmelidir. "Vatan hainleri" yabancı devletlerin uzantıları olduklarına, yani bir tür casus sayılacaklarına göre, onları hapsedip de beslemek olmaz, meydanlara darağaçları dikmek gerekir...

Bu söylediklerimizde abartma yoktur. "Siyasi çözüm" diyeni "vatan haini" sayan anlayış, eğer ortam elverişliyse, tüm bu sayılanları yapmaya adaydır.

8. maddeye muhalefet eden insanların, birkaç bilimadamından ibaret olmadığı, onların aralarında örgütlü mücadeleyi seçmiş çok sayıda insan olduğu açıktır.

Şimdi sorun bu insanların karşısında izlenen şiddet siyasetinin değişip değişmeyeceği, bugün "düşman" sayılanların barış masasında muhatap alınıp alınmayacağıdır...

Siyaset değişmeyecekse, 8. maddeyi kaldıranların düşünce özgürlüğünden yana olduğuna kargalar bile inanmayacaktır. Bu manevra, birkaç ay daha zaman kazanmaktan, bu sırada, olmazsa bir başka sırada "terörü bitirme" düşleri görmekten başka bir amaç taşımamaktadır.

RONAHİ

**DİYORUZ Kİ,
GERÇEKLER AYDINLANSIN;
İSTİYORUZ Kİ,
HERKES DOĞRUYU GÖRSÜN;
UMUYORUZ Kİ,
BARIŞ OLSUN...**

"Gerçek Haber-Doğru Yorum" ilkesiyle haftalık gazeteniz **RONAHİ, 21 Mayıs Pazar** günü yayın yaşamına başlıyor!

RONAHİ'YE KATKIDA BULUNACAKLAR:

Ferhad Can, Server Tanilli, Münir Ceylan, Mehmet Uzun, İbrahim Aksoy, Öner Yağcı, Cezmi Ersöz, Aydın Öztürk, Mahmut Alınak, Hasan Yıldız, Yılmaz Çamlıbel, Mehmet Bayrak, Ahmet Can Akyol, Edip Polat, Ahmet Aras, Koray Düzgören, A. Latif Epözdemir, Şenel Gökçe, İbrahim Can, Sabah Kara, Özgün E. Bulut, Ziya Laçin, H. Hilmi Bulunmaz, Fatma Karahan, Mazhar Kara, Ender Özkahraman, Aynur Tuncer, Akın Ok, Fuat Onural, Zeynep Durusu...

**RONAHİ'yi edinmek isteyenler
0(0212) 513 63 25-514 07 32 nolu telefonlardan veya
"Atatürk Bulvarı Emlak Bankası B Blok No:146/28
Aksaray-İstanbul adresinden bilgi alabilirler...**

BSP Başkanlık Kurulu üyesi Ali Önder Öndeş:

'BSP, sosyalist solun harmanlandığı bir zemindir'

BSP Başkanlık Kurulu üyesi Ali Önder Öndeş İstanbul dışında olduğu için geçen hafta yayınladığımız BSP söyleşisinde bulunamamıştı. BSP Başkanlık Kurulu'nun son üyesi Öndeş'le de görüştük.

BSP nasıl bir parti?

Ben BSP'ye özellikle içinde bulunduğumuz konjonktürde sınıf mücadelesinin, sosyalist mücadelenin bir ihtiyacı olarak bakıyorum. Burada grup, çevre ya da bireylerin kendilerini var etme ihtiyacını kesen bir durum var. Yoksa bugün her örgüt, grup ve çevrenin kendisini tek tek var edebileceği, üretebileceği bir zemin var ülkemizde. Hiçbir örgütün bir diğerine hayat ya da kendini üretme hakkı tanımayacağı bir gücü, ya da üstünlüğü yok. Ancak dün aynı şeyi söylüyordum, bugün de söylediklerimin geçerli olduğunu sanıyorum; Türkiye sosyalist solunda herhangi bir bölmenin kendi başına tekleşmesinin nesnel zemini yok. Daha gelişkin ve oturmuş kapitalist ülkelerde böyle bir olgudan söz etmek mümkün. Ancak bu tür ülkelerde de tekleşen ve kitleselleşen yapıların sağa savruluşları, düzenle uyuşmaları da ortada. O nedenle sosyalistlerin harmanlanma dinamiği daha da bir önem kazanıyor ve ihtiyaç olarak karşımızda duruyor. İşte BSP'yi sosyalist solun, marksistlerin harmanlandığı bir zemin olarak görmek gerekiyor. Her harmanlanma süreci gibi, bu da sancılı bir süreç olarak seyrediyor.

Tabii olayı tek başına harmanlanma süreci olarak da görmemek gerekiyor. Bu süreci ihtiyaç olarak dayatan, sosyalizmin yeniden ayakları üzerinde dikilmesi sorunudur aslında. Türkiye ve benzer ülkelerde istikrarsızlık, burjuvazinin kronikleşen krizi, sınıf mücadelesi, sosyalist mücadele için her zaman uygun zemin sunmuştur ve bundan sonra da bu böyle olacaktır. Örneğin önümüzdeki dönemde ciddi bir işçi–emekçi dinamizmi olacağını öngörebiliyorum. İşçi sınıfının biriken tepkisinin açığa çıkacağı bir süreç var önümüzde. Bu tür bir sınıf hareketliliğini yönlendiremese de, bu sınıf dinamizmine eklemlenmeyecek, arkasına takılmayacak, en azından müdahale edip sosyalist mücadele açısından belli kazanımlar elde edebilecek birleşik sosyalist bir özneye ihtiyaç olduğu bir gerçektir. Eğer BSP, kendi yapılanmasını –ki bu yapılanmaya yalnızca örgütsel olarak bakmamak gerekiyor– örgütsel, ideolojik, teorik ve programatik olarak gerçekleştirebilir ve sınıf eksenli marksist parti kimliğini daha da netleştirebilirse, bu sürecin etkin öznesi olabilecektir. Bunun aksi, hem sınıf hareketliliğinin, hem sosyalistlerin birliğine olan inancın çarçur edilmesi olur.

BSP içindeki grupların durumunu nasıl değerlendiriyorsun?

Önce bir şeyin altını çizmek gerekiyor. BSP'yi oluşturan örgüt, grup, çevre ve bireylerin bu oluşuma gelirken de ve şu anda da sosyalist mücadeleye ilişkin kurguları vardı. Bu kurgularını hiç kimse derin dondurucuya saklayıp da gelmedi BSP'ye. Bu tür farklı kurguların BSP'ye taşınması bence partinin zenginliğidir. Ayrıca süreç içerisinde bu kurguların sadeleşeceğini, grupları, çevreleri kesen ve daha da netleşen,

birlik düşüncesiyle paradoksal gibi görülebilir. Ancak ben birlik sürecinin böyle bir gelişme ile daha sağlam bir zemine oturacağına inanıyorum. Bunun gruplar hukukunu ortadan kaldıracak ideolojik, teorik ve siyasal gerilimleri yaratacak bir gelişme olacağı kanısındayım. Kısacası grupların örgütsel ya da yönetsel yapılarda yarattığı gerilimlerin yerini süreç içerisinde ideolojik, teorik–programatik ve siyasal gerilimler alacak. Bunun için de BSP'nin bir bütün olarak kendi kendini kışkırtmaya ihtiyacı var, ama testiyi kırmadan. Bu iç dinamizmin yaratacağı etki sınırlıdır. Bununla eş zamanlı bir sınıf hareketliliği şoku da gerekiyor ki, az önce böyle bir öngörümden söz ettim. Aslında sınıfsal ve toplumsal dinamizmin şokuna Türkiye sosyalist hareketinin bütün bölmelerinin ihtiyacı var.

'Gerilim' sözcüğü bazılarına ürkütücü gelebilir, ama ben gerilimsizliğin ürkütücü ve öldürücü olduğunu düşünüyorum. Mücadele eden bir özne gerilimlidir, ama böylece kendini üretebilir de.

Bir de sıkça tartıştığımız 'mutabakat' kavramı var. Mutabakatlar üzerinden yürümeye çalışırken, zaman zaman sıkıntıya düştüğümüz, asgari bir ortalamaya gerilediğimiz durumlar olabiliyor. Bugünkü gerçekliğimizi unutmadan, bu kavramı ve ortaya çıkardığı ilişkileri de yeniden tarif etmemizde yarar var.

Bir birlik girişimi ve projesi olarak BSP bugün hangi noktaya geldi?

BSP'yi oluşturan harflerin iki türlü açımlanması mümkün. Birincisi "Birleşik Sosyalist Parti", ki ben böyle bir açımlamadan yanayım. İkincisi ise "Birleşik Sosyalist Proje". Daha önce de zaman zaman tartışıldı. Bazı arkadaşlar BSP'ye hala ısrarla birlik projesi olarak bakıyorlar. Tabii "parti" olarak değil de sürekli bir "proje" olarak bakarsanız, sonuçta kimliğin üzerinin örtüleceği, "birlik"in fetişleştirileceği bir gerçektir. Burada BSP, sosyalistlerin birliğini yeterince sağlamıştır türünden bir sonuç çıkarılmamalı. Elbette, BSP'nin dışında birlikte mücadele edeceğimiz mark-

İşçi sınıfının biriken tepkisinin açığa çıkacağı bir süreç var önümüzde. Bu tür bir sınıf hareketliliğini yönlendiremese de, bu sınıf dinamizmine eklemlenmeyecek, arkasına takılmayacak, en azından müdahale edip sosyalist mücadele açısından belli kazanımlar elde edebilecek birleşik sosyalist bir özneye ihtiyaç olduğu bir gerçektir. BSP, kendi yapılanmasını bu koşullara uydurur ve sınıf eksenli marksist parti kimliğini daha da netleştirebilirse, bu sürecin etkin öznesi olabilecektir.

Ancak, yalnızca "birlik" büyüsü dışımızdaki marksistlerle ilişkilenmemize yetmiyor. Dışımızdaki marksistler birliğe önem verdiklerinden çok partinin marksist kimliğine de önem veriyorlar. Bana göre sosyalist sol, kimliği belirsiz, şekilsiz bir partidense, marksist bir eksende kimliğini netleştirmiş bir partiye daha ilgiyle bakacaktır. O nedenle, Büyük Kongre'nin en önemli görevlerinden biri, marksist eksene oturan bir programın oluşturulmasını sağlamaktır. Bu, partinin geleceği açısından olmazsa olmaz bir sorumluluktur. Bunun dışındaki bir gelişme ise benim açımdan zurnanın "zırt" dediği yerdir.

Yani BSP sosyalist kimlikte ısrar edecek ve bu kimliğini eyleminin içeriğiyle ortaya koyacak...

Bir anımı aktararak başlamak istiyorum. Mahmut Dikerdem'i ölümünden bir süre önce Moda'daki evinde ziyarete gitmiştik. Ölümün yakınında Mahmut Dikerdem bence bugün de çok anlamlı bulduğum bir şey söylemişti: "Çocuklar bugünlerde, marksizmden, sosyalizmden, tarihsel birikiminden olabildiğince çok söz etmemizin, bu kavramları bilince çıkarmamızın gerekli olduğunu düşünüyorum. Gerçekten sosyalizmin dibe vurduğu bir dönemde ayakları üzerine dikmek için örtük ya da utangaç değil, çok açık ve net sosyalizm ve ona ilişkin kavramların telaffuz edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Politika yapmak adına, ya da kitleleri ilgilendirmez diyerek sosyalizmin üzerine demokrasi şalı örtmenin doğru olmadığı inancındayım."

Sosyalist mücadelede demokrasi bir tercih olamaz. Demokrasi sınıf mücadelesinin bir türevidir, uzantısıdır ve gereğidir. Sınıflar mücadelesinden muaf ve nihai hedeften koparılmış soyut bir demokrasinin hangi sınıf zeminine ve çıkarına oturacağı da ortadadır. Ayrıca farklı dinamiklerden beslenen feminist, barış, çevre vb. yeni toplumsal hareketlerle sınıf dinamizmini esas alan marksistlerin kendilerini eşitlemelerini de anlamış değilim. Marksistler, bu tür toplumsal dinamikleri önemser, ancak ilişkilerinde ilkesel bir duruş noktası da belirler.

BSP'nin gerek kitlesel sol parti, gerekse diğer girişimlerle ilişkilerinde tercihi belli olmayan, ürkek ve titrek, görücüye çıkmış kız tavrı içerisinde olmaması gerektiği inancındayım. Kendi ayrımını net bir şekilde çizmek bu tür siyasal ilişkilerde daha sağlıklı ve verimli bir zemin yaratır.

Haziran'daki Genel Kongre ile birlikte ne olacak, nasıl bir sonuç bekliyorsun?

Aslında bu kongreyi "Sosyalizm Kurultayı"na dönüştürmek gerekirdi. Ancak o denli gereksiz iç sorunlar ve üretken olmayan gerilimler yaşandı ki, sonuçta daha mütevazı bir kongre yapmak zorunda kaldık. Kongre iyi değerlendirilirse bir sıçrama imkanı sunabilir. Ama, kongrenin elinde de sihirli değnek yok. Bu konuda gruplara, çevrelere ve tek tek üyelere görev düşüyor. Kongreyi üretken, geliştirici kılmak için iradi müdahale gerekiyor. Kongreden idari gerilimleri önemsiz kılan ideolojik–teorik ve siyasal gerilimlerle çıkarsak bu, partiye bir canlılık kazandırır. Az önce sözünü ettiğim grupları kesen, sadeleşmiş ama netleşmiş eğilimlerin ortaya çıkması ve birarada anlamlı bir gerilim hattında mücadele etmesi, hem BSP'yi, hem de sınıf mücadelesini ileriye taşıyacaktır. Bu yaratılamazsa, canlanma, dinamizm bir başka bahara kalacaktır, ama geç

İşçi Mücadelesi'nin adayı Arlette Laguiller *(solda)* ve Milliyetçi Cephe'nin adayı Jean-Marie Le Pen *(sağda)* örgütlerinin geleceklerinden umutlu görünüyor.

▼ Faşist Le Pen'in birinci turda en çok oy aldığı yerler, ekonomik krizin en yoğun olarak yaşandığı yörelerdi. Göçmenlerin yoğun olarak bulunduğu kentlerde ve solun eski kalelerinde FN'nin oyları ülke genelindeki oy oranının çok üstüne çıktı.

▼ Başkanlık seçimlerindeki bir başka sürpriz ise, 1988'de oyların ancak yüzde 2'sini alan Troçkist örgüt İşçi Mücadelesi'nin (LO) adayı Arlette Laguiller'nin yüzde 5.3 oranında oy almasıydı.

Fransa'da işçi oyları kime gitti?

Cecilia GARMENDIA

Paris- Fransa'da, 7 Mayıs'ta yapılan başkanlık seçimlerinin ikinci turunu, sağın adayı Jacques Chirac, oyların yüzde 52.68'ini alarak kazandı. Bu sonuç beklenen bir sonuçtu. Ancak esas sürpriz, birinci turda yaşanmıştı: En çok oyu, tamamen dağılmış olan Sosyalist Parti'nin adayı Lionel Jospin kazanıyor, faşist Jean-Marie Le Pen yüzde 15'in üstüne çıkıyor ve Avrupa'da ilk defa devrimci bir örgütün adayı Arlette Laguiller yüzde 5'i aşıyordu. Jospin'in ilk turdaki sonucu, sosyalistlerin başarısından daha çok, Başbakan Eduard Balladur'la Chirac arasında sıkışıp kalan sağın yenilgisiyle açıklanmalıdır. İkinci turda solun tüm oylarının Jospin'e kayması ise kütsah ve intikamcı sağın zaferini önleme arzusuyla açıklanabilir. Ama herşeyden önce de bu birleşmenin nedeni Le Pen olayıdır.

Milliyetçi Cephe'nin oyları oturdu

Gerçekten de bu seçimler faşist parti Milliyetçi Cephe'nin (Front National, FN) ciddi şekilde kök saldığını göstermektedir. Aşırı sağcı De Villiers'in aldığı yüzde 5'i de eklersek, Fransa aşırı sağının, oyların beşte birine el koymuş olduğunu görürüz. Asilzade artığı De Villiers, esas olarak kırsal kesimden, özellikle de kendi bölgesi olan Vendée'de yüksek oy aldı. Seçmenlerinin ezici çoğunluğu ikinci turda sağın adayına oy verdiler. Gerek Le Pen'in, gerekse de De Villiers'in seçim kampanyalarında birtakım ortak temalar mevcut: Göçmen sayısının azaltılması; (Le Pen, düzenli oturma izni olanlar da dahil, 3 milyon yabancıyı sınırdışı etmek istiyor); ailenin korunması; ahlaki değerlerin savunulması ve "temiz eller" teması.

Le Pen, ilk turda ekonomik sıkıntı çekilen bölgelerin birçoğunda en çok oyu alan parti konumunda: Özellikle de kuzey, doğu ve güney bölgelerinin kentlerinde, ki bunların çoğu göçmenlerin yoğun olarak yerleştiği yöreler ve eskiden solun kalesi olan kentlerdir. Dolayısıyla Le Pen'in en çok oy aldığı yerler, ekonomik krizin en yoğun olarak yaşandığı yörelerdir. Ancak Le Pen'in oylarının artık basit birer "protesto oyu" olduğunu söylemek zor. Her ne kadar krizin etkileri, seçmenlerin kararlarında önemli bir etken olmuşsa da, seçmenlerinin yüzde 46'sı onun programına oy verdiğini belirtiyor (solun adayları için bu oranlar çok daha düşük: Komünist Hue için yüzde 34, Yeşiller'in adayı Voynet için yüzde 26 ve Laguiller için yüzde 23). Sosyal sorunların artışıyla Le Pen'in seçmen sayısının artışı arasındaki ilişki açık, ancak bu seçmenlerin artık kökleşmeye başladığı da açık.

Yapılan bir araştırmaya göre, işçilerin yüzde 26'sı ve işsizlerin yüzde 32'si Le Pen'e oy vermiş. İkinci turdaki oy dağılımından da bazı sonuçlar çıkartmak olası: Geleneksel olarak Sosyalist Parti'nin hakim olduğu, ancak bu kez de Le Pen'in çoğunluğu ele geçirdiği kuzey eyaletlerinde, Le Pen'in oylarının çoğunluğu ikinci turda sosyalist adaya yöneldi (Le Pen yüzde 22 almışken, Jospin ikinci turda oyların yüzde 56'sını aldı) Bu bölgede Le Pen'in bu kadar çok oy alması yeni bir olguydu ve ikinci turda işçi seçmenler yine sola yönelmeyi tercih ettiler. Oysa FN'in yıllardır kök saldığı Marsilya bölgesinde işler farklı oldu: Faşist lider ikinci turda seçimlere katılmama çağrısı yapmıştı ve sonuç olarak bu bölgede seçime katılma oranı çok düşük kaldı.

Bu durumda, önümüzdeki haziran ayındaki belediye seçimlerinde FN'in ikinci turda hakem rolünü oynaması beklenebilir. Ancak bu durum sadece geleneksel sağ partileri tehdit etmiyor. Çünkü her ne kadar Le Pen'in seçmenlerinin önemli bir kesimi ikinci turda sola oy veriyorsa da, belediye seçimlerinde sadece en çok oy alan iki aday değil, oyların yüzde 12.5'ini alan üçüncü bir aday da ikinci tura kalabiliyor: Bu durumda FN seçmenlerinin tavrı ne olacak? İşte tüm bu etkenler, faşist partinin manevra alanını genişletiyor.

The Economist dergisi seçim sonuçlarını 'Chirac Fransa'yı değiştirebilecek mi?' başlığıyla verdi.

Bu seçimlerdeki ikinci sürpriz ise, 1988'de oyların ancak yüzde 2'sini alan Troçkist örgüt İşçi Mücadelesi'nin (Lutte Ouvriére, LO) adayı Arlette Laguiller'nin yüzde 5.3'lük oranıydı (1.6 milyon oy). Burada da işçi kökenli bir protesto oyu sözkonusu. Gerçekten de, LO'nun aldığı en yüksek oy oranları, tarihi olarak sosyalistlerin ve komünistlerin kalesi olan orta Fransa'nın sanayi kentlerinde yoğunlaşıyor. Arlette, Paris yöresindeki "kızıl kuşağın" uydu kentlerinde de, yüzde 6'yı bulan bir oy oranı elde ediyor. Herşeyden ötesi de devrimci solla Komünist Parti arasındaki oy oranı farkı hiç bu kadar azalmamıştı. Komünist aday Hue oyların yüzde 8.7'sini alarak topu topu yüzde 3.5'lik bir avantaj sağladı. Bazı kentlerde LO adayı komünist adayla aynı oranda, hatta bazen daha fazla oy alıyor. Arlette Laguiller'nin, sosyalisterle sağcıların aynı yolun yolcusu olduklarını söylemesine ve ikinci turda sandık başına gitmeme çağrısı yapmasına karşın, seçmenlerinin yüzde 61'i ikinci turda Jospin'e oy vermiştir.

LO'nun seçim başarısı aynı zamanda militanlarının inatçı çabalarının da bir ürünüdür. Çünkü fabrikalardaki militanlarının etkinliklerinin yanısıra, bu örgüt, bütün enerjisini seçim çalışmalarına yöneltiyor. Bu nedenle de ne yazık ki diğer sosyal mücadelelerden biraz uzak duruyor. Örneğin LO, işsizliğe karşı gösterilere, kadın hakları için yürütülen mücadelelere, evsizlerin mücadelelerine, ırkçılığa karşı gösterilere ya da uluslararası dayanışma gösterilerine pek de aktif olarak katılmıyor. Bunun nedenini de LO'nun yayın organı şöyle açıklıyor: "Bizce, tüm ezilen sosyal kesimlerin (...) ve tüm azınlıkların (...) gerçek anlamda savunusu, toplumun temel iki sınıfı arasındaki esas mücadele zemininde yürütülür."

Ancak yine de LO, ilk defa, "tüm sömürülenlerin ve dışlananların sözcüsü olmaya aday büyük bir parti", emekçiler partisi kurulması yönünde bir çağrıda bulundu. Gerçekten de, sosyal mücadelelere denk düşen bu tür bir örgütün yokluğu, böyle bir gücün oluşturulması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ancak böylesine bir örgüt de "kurdum" demekle kurulmaz. Eğer LO, ortak bir eylem programı çerçevesinde, mücadeleler, tartışmalar içinde bu tür bir projeyi hayata geçirmeyi deneyebilirse, o zaman bazı perspektiflerin önünün açılması sözkonusu olabilir. Ancak bunun gerçekleşmesi için, salt kendi örgütünün militan ve sempatizanlarından oluşan yapılanmalara gitmekten kaçınması gerekir.

Solun seçim kampanyaları

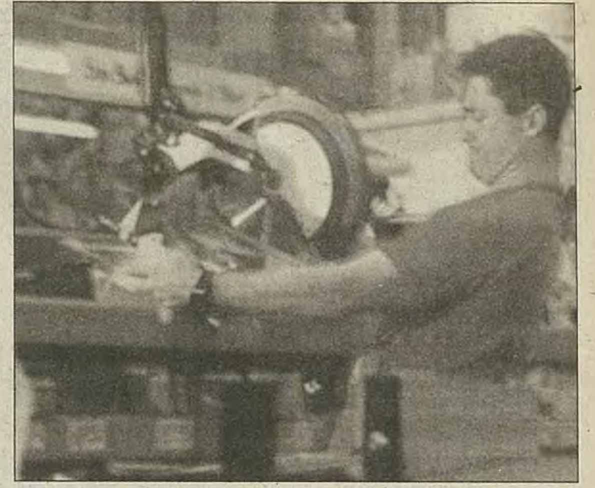
Üstelik Arlette Laguiller'nin seçim kampanyası açıkça anti–kapitalist bir yörüngeye oturmuştu. Oysa Yeşiller'in seçim kampanyasının bazı mesajları çok daha flu idi. Komünist aday Hue'nün kampanyası ise, başarılı olmakla birlikte, Komünist Partisi'nin geçmiş tutumlarının yarattığı birikmiş hayal kırıklıkları nedeniyle yeterince inandırıcı görünmekten uzaktı.

Sonuç olarak Laguiller'nin almış olduğu sonuç, tüm Fransa solu için ileri bir adım olarak kabul edilmelidir. Yakın gelecekte bir dizi grev hareketinin patlak vermesi beklenmektedir. Anlaşılan, bu durumda, daha şimdiden tepki çeken bir dizi işçi düşmanı önlemler (KDV'nin artırılması, bazı işsizlerin ödeneklerinin kısılması vb.) alacağını ilan eden yeni Devlet Başkanı Jacques Chirac, koltuğunda çok rahat oturamayacaktır. Ayrıca, yaklaşan belediye seçimlerinde ise büyük olasılıkla sağ partilerin aşırı sağla çeşitli düzeylerde işbirliğine gittiğini göreceğiz. Bu duruma karşı da Fransa solunun harekete geçmesi gerekecektir.

Batı Avrupa'da sermayenin emeğe saldırısının yeni adı:

Üretimin rasyonelleştirilmesi

▼ 'Üretimin rasyonelleştirilmesi', sermayenin emeğe büyük bir saldırısıyla birlikte gündeme geldi. Ekonomik bunalım ve dünya çapında sertleşen rekabet, tekelleri özellikle personel giderlerinde tasarrufa zorluyor. Bu tasarruf sadece çok sayıda işçinin, işyerinin modernleştirilmesi gerekçesiyle işten çıkarılmasıyla sınırlı değil. İşçilerin sosyal hakları da (hastalık parası, emeklilik keseneği, ikinci maaş, izin parası) sürekli olarak kısılmaya çalışılıyor.

Teknolojik gelişme, nitelikli emek gücünü gerektiriyor.

Engin ERKİNER

Çeşitli Batı Avrupa ülkelerinde son birkaç yıldır aynı cümle tekrarlanıyor: Üretimin rasyonelleştirilmesi gerekir! Bu tek cümlenin ardında; sermayenin emeğe yönelik yoğun saldırısı, kitlesel ve sürekli işsizlik, yeni üretim teknikleri ve üretim sürecinin yeniden örgütlenmesi yatmaktadır.

Üretim sürecinin rasyonelleştirilmesinin merkezini mikroelektronik, robot kullanımı ve otomasyon oluşturmaktadır. 20. yüzyılın başlarında üretim sürecinde uygulanmaya başlayan yürüyen bant sistemi, yeni bir çığır açmıştı. Artık gücü kuvveti yerinde olan herkes, hiçbir eğitimi olmasa bile, birkaç saat içinde yapılması gerekeni öğrenip fabrikada çalışabilirdi. Yürüyen bant sistemi özellikle niteliksiz emek istiyordu. Üretimin şimdiki rasyonelleştirilmesi ise, niteliksiz emeği neredeyse üretim sürecinden dıştalıyor. Bir meslek dalında en az 3-5 yıl arasında eğitim görmeden ve üretim sürecinde çıraklık yapmadan iş bulmak mümkün değildir deniliyor artık. Sermaye daha uzman uzmanlar, daha bilgili işler istiyor.

Bu süreci bileşenlerine ayırarak ele alacak olursak:

Teknolojik gelişmede hızlanma

Son yıllardaki bilimsel-teknolojik devrim (ya da bu sözcüğü kullanmazsak, bu alandaki hızlı gelişme) hakkında çok şey söylendi. Bu konuda şu karşılaştırma bile aydınlatıcıdır: Yüksek teknolojinin kullanıldığı branşlarda üretilen malların ömrü 1974 ile 1989 yılları arasında 12'den yaklaşık yarı yarıya azalarak 6.5 yıla inmiştir.

Bu konuda iki örnek verecek olursak; gelişmenin en hızlı olduğu alanlar arasında telekomünikasyon ve bilgisayar bulunmaktadır. İletişim konusunda 1980-1990 yılları arasında büyük bir değişim yaşanmıştır. 1980'li yılların başlarında en gelişmiş ülkelerde şirketlerde bile yaygın olarak kullanılmayan faks, uzun süreden beri kişisel kullanıma kadar girmiştir. Bir başka önemli gelişme, cep telefonudur.

Almanya'da piyasaya çıkan her yeni ürün önce güvenlik yönünden denetlenir. Bu bir haberleşme aracıysa, polis o aracı etkisiz hale getirebilecek yöntemleri bulduktan sonra ürün piyasaya çıkar. Cep telefonunda ise gelişme o kadar hızlı olmuştur ki, polis karşı önlem geliştiremeden piyasa bu telefonlarla dolmuştur. Alman polisi iki cep telefonu arasında yapılan konuşmayı ancak ilgili telefon merkeziyle anlaşırsa dinleyebilmektedir. Bazı telefon merkezleri dinlemeye izin vermemekte, bazıları ise karşılığında ücret talep etmektedirler.

Hızlı teknik gelişme, piyasadaki kıyasıya rekabet Federal Almanya'daki yıllanmış bir uygulamayı bile devreden çıkarmıştır.

Bir başka örnek bilgisayar konusundadır. Üretimin rasyonelleştirilmesinin sloganı olan "daha hızlı, daha küçük, daha ucuz"u, en iyi bilgisayarlarda görmek mümkündür. Bu konudaki gelişim o kadar hızlıdır ki, bu yılın başında diyelim 10 bin marka alınan bir bilgisayar, yıl sonunda bunun yarı fiyatına alıcıyı zor bulabilmektedir.

Üretim birimlerinde değişim

Kapitalizm uzun zamandan beri, üretimi yoğunlaştırırken işçileri ve makineleri biraraya toplamak özelliğini geride bırakmıştır. Üretimin yoğunlaşması üretim biriminin büyümesi anlamına gelmektedir. Hatta bugünkü aşamada, tersine, küçülmesi anlamına gelmektedir. "Daha hızlı, daha küçük, daha ucuz", üretim sürecinin bütünü için geçerlidir. En gelişmiş teknikleri kullanan üretim birimleri daha da küçülmektedir. Her birimdeki işçi sayısı azalmaktadır. Daha az, daha kalifiye işçiyle yapılan üretim ise artmaktadır.

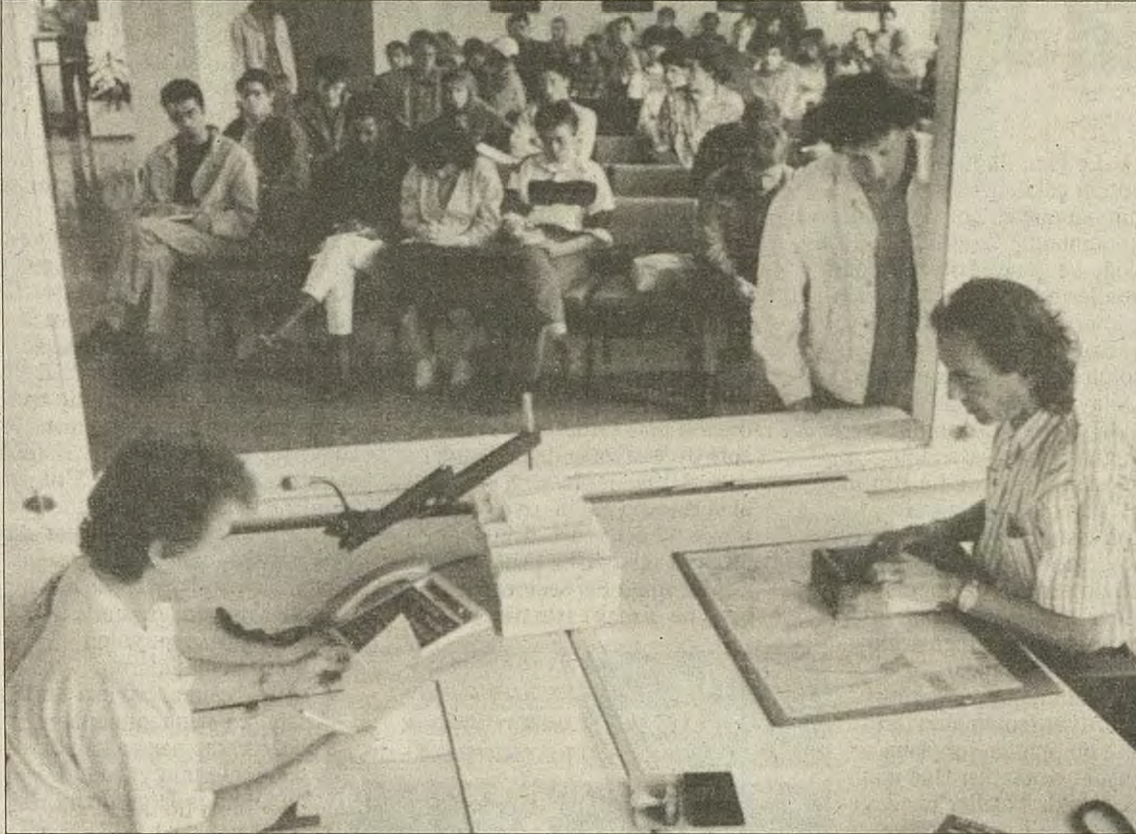
Bu gelişmeyle birlikte şirket yapılarında da değişim yaşanmakta, merkeziyecilik azalmakta ve yerel birimlere daha fazla inisiyatif tanınmaktadır. Yereli iyi tanımak, ona uygun üretim yapmak ve daha fazla kâr etmek de ancak böyle mümkündür.

İş yerlerindeki bir başka değişim de, esnek grup çalışmasıdır. "Üretim sürecinin daha fazla nasıl rasyonelleştirilebileceğini en iyi onu yapanlar bilir" düşüncesinden hareketle, işçiler arasında gruplar kurulmakta ve onlardan daha etkin üretim yollarını bulmaları istenmektedir. Bunun için çeşitli teşviklerin yanısıra cezalar da vardır. Bulamayanları genellikle işsizlik beklemektedir.

Sermayenin emeğe saldırısı

Üretimin rasyonelleştirilmesi, sermayenin emeğe büyük bir saldırısıyla birlikte gündeme gelmiştir. Başka türlüsü de mümkün değildir. Ekonomik bunalım ve dünya çapında sertleşen rekabet, tekelleri özellikle personel giderlerinde tasarrufa zorlamaktadır. Bu tasarruf sadece çok sayıda işçinin, işyerinin modernleştirilmesi gerekçesiyle işten çıkarılmasıyla sınırlı değildir. İşçilerin sosyal hakları (hastalık parası, emeklilik keseneği, ikinci maaş, izin parası) da sürekli olarak kısılmaya çalışılmaktadır. Almanya'da sosyal haklar için patronun ödemesi gereken pay özellikle yüksektir ve bazan "ikinci maaş" olarak adlandırılmaktadır.

Haftalık toplam çalışma saatinin uzatılması, cumartesinin yeniden işgünü olması, gerektiğinde hafta sonunda da çalışılması (iş saatlerinin esnekleştirilmesi adı altında) gibi talepler bir süreden beri işveren kuruluşları tarafından savunulmaktadır. Örnekleyecek olursak; işyerlerinde modernleşme fabrikalara özgü değildir. Hizmet sektörünün çeşitli branşlarında da aynı olgu sözkonusudur ve bu nedenle de işsizlik görülmemiş boyutlara tırmanabilmektedir. Almanya'da bütün adreslerin posta kodu vardır. Mektupların üzerinde yazılı olan posta koduna göre ayrımını eskiden insanlar yapardı. Şimdi posta kodunu okuyabilen makineler yavaş yavaş devreye girmektedir. Posta depolarında yine insana gereksinim olacaktır, ama sayı artık eskisinden oldukça daha azdır.

Almanya'da iş bulma kurumlarına başvuran kişilerin sayısında sürekli artış var.

Kapitalizmin maliyeti düşürmek ve işgücünden tasarruf etmek amacıyla yöneldiği yeni bir uygulama da, işin bir kısmını müşteriye yaptırmaktır. Birkaç yıl öncesine kadar bankalarda havale formları genellikle banka çalışanları tarafından dolduruluyordu. Artık kendiniz yapmak zorundasınız. Telefon bankacılığı ile, şifre numaranızı kullanarak bankaya hiç gitmeden telefonla bankadaki birçok işinizi halledebiliyorsunuz. Bu nedenle bankalar bugün, çalışanlar açısından, eskisine göre hayli tenhalaşmıştır.

Benzer bir gelişme başka alanlarda da vardır. Henüz yaygınlaşmamış otomatik döviz bozdurma makineleri gibi...

Üretim artışı ve ayrışma

Yeni üretim teknikleri ve toplumda hemen her alana uygulanan yeni teknolojik buluşlar toplumu (ve bu arada işçileri de) daha fazla ayrıştırıyor. Üretim artıyor. Ama bu çalışanların belirli işyerlerinde daha fazla toplanmasıyla olmuyor. Tersine genel olarak insanlar daha az biraraya geliyorlar. İletişim teknolojisi geliştikçe insanlar arasındaki doğrudan karşılıklı ileşitim azalıyor.

Üretimin rasyonelleştirilmesi ve yeni üretim yöntemleri, haberleşme tekniklerinde büyük sıçrama olmadan gerçekleşemezdi. "Bilgi daha hızlı hareket ettikçe, siz daha az hareket etmek zorunda kalırsınız" sözü de bunu ifade etmektedir.

Kapitalizmin mevcut evresinin özellikleri ve taşıdığı çelişkiler bu yazının konusu değildir. Bitirirken sendikalara ilgili bir gelişmeyi de belirtmek gerekir. Batı Avrupa ülkelerindeki sendikalar hızlı şekilde üye kaybetmektedirler. Bunu onların reformist politikasına bağlamak doğru değildir. 15-20 yıl önceki parlak dönemlerinde de aynı politikayı uyguluyorlardı. Bir görüşe göre; Batı Avrupa ülkelerindeki sendikaların örgütlenme anlayışı 19. yüzyılın özelliklerini yansıtmaktadır. Sendikalar kapitalizmin bugünkü evresine uygun bir örgütlenme ve mücadele anlayışı geliştirememişlerdir.

Yalnız onlar mı bunu yapamadı, diye düşünmek gerekir.

Arjantin devlet başkanı kendisine benzeyen bir muhalefet karşısında ikinci kez kazandı

Carlos Menem'in zaferinin öteki yüzü

Sedat KALIPÇI

▼ **Neo liberal politikalarla Arjantin ekonomisini "düzlüğe çıkaran" Carlos Menem, ikinci kez devlet başkanı seçildi. Geçen yıl sonunda Meksika mucizesinin uğradığı "kaza", Arjantin'in çıktığı "düzlük"ün krize yönelik bir eğri olduğunu gösteriyor. Üretimdeki gerileme, işsizliğin sürekli olarak artması, Buenos Aires borsasındaki düşüş, sermayenin yurtdışına kaçışı, iflas eden bankalar, ABD finans çevrelerinin bile Arjantin'i "sallantıdaki ülkeler" arasında değerlendirmesine yol açıyor.**

Arjantin'de devlet başkanının ve 257 parlamenterin belirlenmesi için 14 Mayıs pazar günü yapılan seçimlerden beklenen sonuçlar çıktı. İktidardaki Adaletçi Parti'nin (PJ) adayı, Devlet Başkanı Carlos Menem oyların yüzde 49,4'ünü toplarken; Dayanışmacı Bir Ülke İçin Cephe (FREPASO) adayı Jose Octavio Bordon yüzde 32, Radikal Vatandaşlar Birliği (UCR) adayı Horacio Massaccesi ise yüzde 16.5 oranında oy alabildiler. Carlos Menem'in ilk turda seçilmesini sağlayan seçim sonuçları, PJ'ye de 257 sandalyeli parlamentoda 135 temsilcilik kazandırdı.

1989 seçimlerinde devlet başkanlığını UCR lideri Raul Alfonsin'den devralan Menem, geleneksel Peronist söylemden hızla uzaklaşarak ultra neo liberal politikalara yöneldi. İlk seçim kampanyası sırasında hiper boyutlara ulaşmış enflasyonu önleyeceği ve pesonun değerini koruyacağı sözünü veren Menem, Arjantin'i uzaktan izleyenler için geçen yılın sonuna kadar sözünü tutmuş izlenimi veriyordu. Gerçekten enflasyon düşürülmüş, pesonun değerine istikrar kazandırılmış (1 peso=1 dolar), görece dengeli bir bütçe sağlanıp, döviz rezervleri 15 milyar dolara çıkartılmıştı. Konulan yüksek faizler ve özendirici önlemler sonrasında ülkeye akmaya başlayan yabancı sermaye (1991–94 arasında 37.6 milyar dolar) tüketimi canlandırıp yüzde 8'lik bir ekonomik büyüme sağlamıştı.

Hangi mucize?

Ama ne pahasına? Bu tablonun sürekli gizlenmeye çalışan bir de arka yüzü vardı ki, geçen yıl sonlarında Meksika'da patlayan kriz sayesinde tamamen gün yüzüne çıktı. Ülkeye akan yabancı sermaye, sanayileşme ve altyapıya değil, tüketim, banka, borsa gibi alanlara yönelince ülkede büyük bir endüstrisizleşme başladı. 1988 yılıyla kıyıslandığında sanayi ve inşaat alanında yüzde 26.5'lik bir gerileme oldu. Ve arkası çorap söküğü gibi gelmeye başladı. 1994 yılı ticaret açığı 6 milyar dolara ulaşan Arjantin'in dış borcu 75 milyar dolar. Her türlü kamu iktisadi teşekkülü ve eğitimden sağlığa kadar bütün kamu hizmetleri özelleştirme kapsamına sokuldu.

İşsizliğin önlenemeyen yükselişi

Özelleştirilen alanlardaki ürün ve hizmetler kontrolsüz olarak pahalanırken, bu alanlara yönelik sosyal yatırımlar ise sıfıra yaklaşıyor. Sonuç: Ülke genelinde yüzde 12.2, başkent Buenos Aires'de yüzde 13.1'e, diğer bazı yörelerde yüzde 50'ye varan işsizlik. Bu duruma bir de eksik kapasite ile çalışan işyerlerindeki yüzde 10.8'lik bir kitleyi de eklemek gerekiyor. Nüfusun yüzde 10'u ise sefalet sınırının altında yaşıyor. Geçen yıl sonunda, Meksika'da bir gecede Meksika pesosunun değerini yüzde 50 kaybetmesine neden olan ekonomik kriz, Arjantin'in başında Demokles'in kılıcı gibi sallanmaya hala devam ediyor. Latin Amerika ülkelerinin tamamını tehdit eden ve "Tekila etkisi" olarak adlandırılan krizin etkisi özellikle aradaki benzerliklerden dolayı Arjantin'de kendini oldukça hissettireceğe benziyor. Yıl sonundan beri Buenos Aires borsası yüzde 40 düştü. 3 ile 5 milyar dolar tutarındaki bir sermaye şimdiden soluğu yurtdışında almış durumda. Vadeli banka hesaplarından 4 milyar dolar çekildi ve geri dönmüyor. Birçok banka iflas etti. Böyle giderse bütün banka sistemi toptan çöküşün eşiğine gelebilir. Meksika'da patlayan fırtınanın Arjantin'de etkisini göstermesinin önüne geçmeye çalışan Menem ve Ekonomi Bakanı Cavallo aylardır özellikle de ABD finans çevrelerinden yardım dileniyor ve ülke ekonomisinin sağlamlığı konusunda onları ikna etmeye çalışıyor. IMF'nin ağır "yeniden yapılanma reçetelerinden" bir tanesini daha imzalayan Menem, karşılığında 6.7 milyar dolar kredi aldı. Bu, krizi atlatmaya yetmeyecek. Yeni özelleştirmelerden de 2.2 milyar dolar bekleyen Menem, yeni bütçe düzenlemesiyle 5.5 milyar dolarlık bir ek gelir daha bulabileceğini umuyor. Yüzde 150 yabancı sermaye artışı ve yüzde 60 tüketim artışına dayanan yeni 5 yıllık planda işsizlik sorunu sözkonusu edilmiyor. Meksika'da 10 milyar dolar kaybetmiş olan ABD finans çevreleri ise Arjantin'i "sallantıdaki ülkeler" arasında değerlendiriyor. Yabancı sermaye çevrelerinin güvenine henüz mahzar olamamış olan Arjantin'de Meksika'daki kadar iştah kabartacak petrol yatakları da yok.

Ekonomik olarak çalkantıda olan Arjantin'de Menem "yolsuzluk kültürü" oluşturdu. Bizzat Başkan'ın yakın akraba ve çevresinden 150 kişi yolsuzluk suçlamasından mahkemelik oldular. Bunların 70'e yakını bakan, bakan yardımcısı, vali, milletvekili, yüksek dereceli bürokrat.

Muhalefet nasıl kaybetti?

Bir ara Menem ilk turda seçilemezse, komünist, eski gerilla adayları, ilerici sendikaları da peşlerine takacak olan bir UCR–FREPASO ittifakının, Başkan'ı emekliye sevkedecekleri umudu doğmuştu, ama muhalefet özellikle son aylardaki ekonomik, politik ve sosyal koşulları iyi değerlendiremedi.

Sol peronistlerin önderliğindeki FREPASO diğer irili ufaklı muhalefet odaklarının Menem'e karşı desteklediği "Büyük Cephe"nin devamı durumunda. 1989 yılında Menem'in devlet başkanı seçilmesinin hemen ardından ultra liberal politikalara yönelmesini eleştirerek PJ'den ayrılan, kendisi de peronist Carlos Alvarez önderliğinde geçen yıl nisan ayındaki seçimlerde yüzde 13.7 oranında oy almış olan Büyük Cephe, özellikle ülke nüfusunun onda birinin yaşadığı Buenos Aires'te yüzde 37.5 oy alınca, gözlemciler bunu politik bir deprem olarak adlandırmışlardı. Ardından Menem ağustos ayında UCR ile anlaşarak parlamentoda 2/3 çoğunluğa ulaşıp, 1853 yılından kalma anayasayı kendisine ikinci defa aralıksız başkanlık seçimlerine aday olma hakkını verecek şekilde değiştirdi. Bu düzenlemenin hemen ardından yapılan bir kamuoyu yoklamasında PJ hala ülkenin birinci politik gücü olma konumunu koruyor idiyse de, Büyük Cephe ile UCR'nin yerleri değişmişti. Büyük cephe ikinci sıraya yerleşmişti artık. Hayaller yavaş yavaş gerçekleşmeye doğru evrilir gibiyken, Büyük Cephe lideri Alvarez sağa yatmaya başladı. Zaten orta–sol bir çizgi izleyen Cephe sağa yönelince, hükümetteki PJ'den farklılığı kalmadı. Ordu ve finans çevrelerinin gözüne girmeye çalışan Alvarez kendisinin solcu olmadığına ve yürürlükteki ekonomik uygulamanın esasa ilişkin noktalarına dokunmayacaklarına dair sözler etmeye başlayınca Cephe'de de tartışmalar başladı. O zamana kadar Büyük Cephe'de politika yapan senarist ve rejisör Fernando Solanas, ayrılıp kendi adaylığını koydu. Cephenin eylül ayında yapılan başkanlık adayını belirleme seçimlerinde son zamana kadar düşünülenin aksine Alvarez değil, yine kendisi de peronist olan, katolik kilisesi ilerici kanadı mensubu, eski Mendoza valisi Jose Octavio Bordon başkanlık adaylığına ve Alvarez de başkan yardımcılığı adaylığına getirildiler. Ama bu, durumu kurtarmaya yetmedi. Hükümetteki ile muhalefetteki arasında bir fark olmayınca neden kitleler muhalefettekini seçeceklerdi ki...

Arjantin'de askeri cunta döneminde kaybedilen insanların bulunması ve sorumlularının cezalandırılması için kampanyalar hala devam ediyor. Buenos Aires'teki panoda binlerce kayıptan sadece bir bölümünün fotoğrafı var.

İşkenceci subaylara Menem'den destek

Eski deniz subayı Adolfo Francisco Shilingo'nun şubat ayı sonlarındaki açıklamaları, ordu komutanlarına kadar uzanan "işkenceci subaylardan itiraf furyası"na dönüştü. Cunta döneminde 2 bin tutuklunun helikopterlerden denize atıldığını açıklaması ortalığı karıştırdı. Kendisi de bir süre tutuklu kalmış olan Menem, önce sözkonusu ölüm listesinin açıklanmasını istediyse de daha sonra vicdan azabı çeken işkencecilerin halka değil, kiliseye gidip günah çıkartmalarını salık verdi.

1976–83 yılları arasındaki cunta döneminde, resmi rakamlara göre, 10 bin, insan hakları savunucularına göre 30 bin insan yaşamını yitirdi. Binlercesi işkencelerden geçirilip sakat bırakıldı. Tutukluların kaybedilmesi yöntemi korkunç boyutlara ulaştı. Cunta sonrası geçilen "kontrollü demokrasi" döneminde seçilen ilk başkan olan Raul Alfonsin başlangıçta cuntacıların üzerine gidip ülkesine Latin Amerika'da "cuntacıları yargılayan ilk ülke" ünvanını kazandırdıysa da; ordunun ağırlığını koymasıyla, cunta döneminde insanlık suçu işleyenlerin cezalandırılması, çıkartılan iki yasayla hemen hemen olanaksız hale getirildi. Menem ise, 1990'da çıkarttığı "iki taraflı" af ile işin üzerine sünger çekmeye çalıştı.

Arjantin'de sadece askerler değil, doktorlardan, savcılara ve kiliseye kadar uzanan cuntayla işbirliği içinde çalışmış geniş bir kesim var. Menem eski yaraların kanatılmasının yersizliğinden dem vururken, kilise cuntayla işbirliği yapmış din adamlarına ilişkin suçlamaları uygun bir zamanda görüşme bahanesiyle geçiştirmeye çalışıyor. Bu zamana kadar kendilerini hiç kabul etmemiş olan kiliseye bir mektup ulaştıran "Plaza del Mayo Anaları", kiliseyi ve işkencecilerle işbirliği yapan din adamlarını ağır bir dille suçladı. Kayıp analarının verdiği mektupta özetle şöyle deniyor:

"Tanrı adına başladı korkunç suçlar. Tanrı adına insanlara vahşi işkenceler yapıldı. İnsanlar, anavatan adına merhametsizce katledilip, gelenekler adına tecavüze uğrayarak aşağılandılar. Aile adına çocuklar kaçırılıp anneler öldürüldü. Özel mülkiyet adına yağmalar yapıldı. Ve bütün bunlar kilisenin inayetiyle oldu. İşkencenin yönetimindeki ve yok etmenin işbirlikçisi olan din adamı artık hiçbir ayine katılamaz. Kanlı elleriyle kutsal şarap ve ekmeği dağıtamaz."

Hasan Ocak'ın cesedi katillerin adresini de gösteriyor. Cinayet gözlerimizin

Sıra size de g

Haber Merkezi- Yaklaşık iki aylık bir sürenin sonrasında ölü olarak bulunan Hasan Ocak'ın cesedindeki bulgular, sorumlunun devlet güçleri olduğu iddialarını güçlendirirken, başta Ocak'ın akrabaları, arkadaşları ve insan hakları kuruluşları olmak üzere, çeşitli siyasi partiler ve kitle örgütlerinin hükümet yetkililerini istifaya çağıran tepkileri yoğunlaşıyor.

Vücudunda çeşitli morluklar, kesikler ve darp izleri görülen, otopsi raporunda vücuduna elektrik verildiği ve işkence gördüğü belirlenen Hasan Ocak'ın ayakkabısındaki bağların çıkartılmış olması da, gözaltına alınan herkesin ayakkabı bağının çıkartıldığı gözönüne alındığında, Ocak'ın emniyet güçlerince alıkonulduktan sonra katledildiğinin kanıtı olarak gösteriliyor. Ayrıca Ocak'ın öldürüldüğü günün 26 Mart olması da, 23 Mart günü Ocak'ı Terörle Mücadele Şubesi'nde gördüğünü söyleyen Baki Düzgün'ün açıklamasıyla uyum taşıyor.

Cesedi de kaybettiler

26 Mart'ın sabah saatlerinde iple boğularak öldürüldüğü anlaşılan ve aynı günün akşam saatlerinde Beykoz Dedeler mevkiinde Bozhane'ye 5 km. mesafede orman içinde köylüler tarafından bulunmuş olan Ocak'ın cesedinin iki ay boyunca nasıl ortaya çıkarılamadığı sorusu yanıtını arıyor.

Köylüler tarafından Jandarma'ya teslim edilen, buradan da Adli Tıp'a sevkedilen, Adli Tıp morgunun kimsesizler bölümünde 28 gün bekletildikten sonra Küçük Çekmece'deki Altınşehir Mezarlığı'na gömülen Ocak'ın cesedinin bu süre içinde kamuoyundan gizlendiği öne sürülüyor. Geçmiş yıllarda çeşitli kereler gözaltına alınan Hasan Ocak'ın parmak izinin Emniyet'te bulunması ve cesetten de parmak izi alınması, doğal olarak bunları karşılaştırarak Hasan Ocak'ın akıbetini bilme durumunda olan Emniyet'in bu gerçeği gizlediği iddialarını doğruluyor. Adli Tıp'ta günler boyunca bekleyen Ocak'ın cesedinin, bu süre içerisinde basında çıkan resimlere, yürütülen yoğun kampanyalara karşın Adli Tıp görevlileri tarafından tanınmamış olması da dikkat çekici bir diğer noktayı oluşturuyor.

İşkence gördüğü ve öldürüldüğü, otopsi raporundan da belli olan bir ceset hakkında savcılığın nasıl bir soruşturma yürüttüğü ise merak edilen bir başka konu. Doğal olarak yürütülmesi gereken böyle bir soruşturma sonucunda, cesedin Ocak'a ait olduğunun çok rahat anlaşılabileceğine işaret ediliyor.

Rastlantı mı?

Hasan Ocak'ın öldürüldükten sonra, rahatça bulunabileceği bir yol kenarına bırakılması, ancak cesedin yaklaşık iki ay gibi bir süre sonrasında ortaya çıkması da beraberinde çeşitli soruları gündeme getiriyor. Ocak'ın cesedinin gerçekten bir 'rastlantı' sonucu mu bulunduğu sorusu bunların başında geliyor. İlk olarak 10 Nisan'da Adli Tıp'ta araştırma yapan Ocak'ın yakınlarının, morgtaki tüm cesetleri göremedikleri, cesetlerin bulunduğu bölümlerden sadece birine bakabildikleri şeklindeki açıklamaları dikkat çekiyor. Daha sonraki günlerde Anne Ocak'ın tutuklanması üzerine morgtaki araştırmaya ara veren yakınları, tekrar aramaya başladıklarında Beykoz Savcılığı'ndaki resimler arasında Ocak'ı teşhis ediyorlar. Önceleri gizlenen Ocak'ın cesedinin, daha sonra 'bilinçli' bir tercihle mi, yoksa 'rastlantı'yla mı ortaya çıktığı konusunda somut bilgiler bulunmuyor. Baskıya girdiğimiz sırada mezardan çıkartılmamış olan Ocak'ın cesedinin, ne ölçüde 'rastlantı' sonucu bulunduğu sorusu, bilinmezliğini koruyordu.

Hasan Ocak'ın cesedinin jandarma bölgesinde bulunması ise, dikkat çekici bir başka nokta olarak değerlendiriliyor. Kürt işadamlarının ve Cem Ersever'in cesetlerinin de jandarma bölgelerinde ortaya çıkması ve bu olayların faillerinin özellikle 'biz yaptık' dercesine iz bırakmaları Hasan Ocak olayında da devrimci kesimlere gözdağı verilmeye çalışıldığı yorumuna yol açıyor. Ayhan Uzala'nın, Atilla Geridönmez'in ve Hasan Polat'ın kendilerine kontrgerilla diyen güçlerce kaçırılmaları ve tehditle işkenceden sonra serbest bırakılmaları, daha sonra da Hasan Ocak ve Ayşenur Şimşek'in gözaltına alınmalarının ardından katledilmeleri gibi arka arkaya gelişen olaylar zinciri, bu yorumu destekleyen olgular olarak sunuluyor.

'Sorumlu devlettir'

Hasan Ocak'ın kaybolduğu 21 Mart '95 tarihinden birkaç gün sonra yoğun bir kampanya başlatan ve Ocak'ın devletin elinde olduğunu belirten ailesi, arkadaşları ve insan hakları kuruluşları, Hasan Ocak'ın cesedinin ortaya çıkmasıyla birlikte devletin suçüstü yakalandığını söylediler. Olay üzerine bir basın toplantısı düzenleyen İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı Akın Birdal, Hasan Ocak kaybolduktan sonra içte ve dışta tüm mercilere başvurduklarını hatırlatarak şöyle dedi:

"Beykoz'da köylüler buluyor, onlar jandarmaya, jandarma savcıya teslim ediyor, otopsiden sonra da kimsesizler mezarlığına gömülüyor. Buna kimse inanır mı? Devlete soruyoruz: Kim bu köylüler, hangi jandarma teslim aldı, kim kaydını yaptı, ailesi çığlık çığlığa ararken bunlara bildirmekle yükümlü olan kim? Devletin içinde bir cinayet şebekesi var. Zincirin halkalarının birer birer açığa çıkarılması için gereken yapılmalıdır."

Aynı toplantıda "Hasan Ocak'ın katili başbakandır" diyen Türkiye İnsan Hakları Vakfı Genel Başkanı Yavuz Önen ise, suçluları açığa çıkartmadığı takdirde Çiller'in istifa etmesi gerektiğini belirtti.

Birleşik Sosyalist Parti, Sosyalist İktidar Partisi, Emekçi Kadınlar Birliği, Hasan Ocak'ın bulunması için CHP işgalini gerçekleştiren Demokratik Mücadele Platformu gibi çeşitli parti ve kitle örgütlerinden yapılan açıklamaların tümünde Hasan Ocak'ın katilinin devlet olduğu vurgulandı.

İHD'nin, önümüzdeki günlerde kayıpların bulunması için 'Kayıplara Son' sloganıyla bir kampanya başlatacağı öğrenildi. Kampanya kapsamında kayıplar hakkındaki bilgiler saptanarak kamuoyuna duyurulacak; toplantı, panel ve gösteriler düzenlenecek. Birleşmiş Milletler, Uluslararası Af Örgütü gibi kuruluşlarla birlikte yürütülecek kampanya, uluslararası bir kurultayla sona erecek.

Hasan Ocak için düzenlenen basın toplantısında bir başka acılı anne de vardı, '91 de göz

Ceset fotoğrafı aranıyor!

Bu ölüm sessizliğinin hakim olduğu evde "gözlem" yapmak. Ağıt yakan kadınların Zazaca haykırışları arasında not defterine bir şeyler karalamak... Kendini o acıdan soyutlayıp kenarda durmak, "işini" yapmak... Kahretsin diyorum şu mesleğe. Bırakıyorum kalemi kenara.

Günlerce sokaklarda direnen bu insanlar şimdi mezarın açılması için bürokrasiye karşı direniyor. Mezarlıklar Müdürlüğü, Emniyet Amirliği, Karakol, Jandarma, Adli Tabiplik. Evraklar, kağıtlar, dilekçeler, imzalar... Toprak açılacak ve iki aydır aranan Hasan çıkacak altından.. Nasıl bir ülkede yaşıyorum? Kayıp bir devrimci "Kimsesizler Mezarlığı"ndan çıkıyor. Şimdi bu mezarı açmak zorundalar. 25 gündür toprak altında kalmış bir cesedi teşhis etmek zorundalar. Derin işkence izleri... Acı daha da koyulaşacak. Bu ülkenin, devrimcilerine, sosyalistlerine, devrimcilerin analarına, kardeşlerine bu korkunç acılar reva mı?

Gözaltında kaybedilmek üzereyken kurtulan Ayhan Uzala.. Emine Ana'yla Baba Amca için bir umuttu Uzala örneği. "Bir gün o da çıkıp gelir. Biz çok direndik. Bütün dünya duydu. Belki kaybedemezler. Bırakırlar Hasanımızı..."

Oysa cellatlar cesedini bıraktı o ıssız ormana... İz bırakarak..

Ocak ailesinin fertleri, mezarın açılması için bir daireden ötekine koştururken yalnız değiller. Arkada teypler, kameralar, fotoğraf makinaları..

Hürriyet gazetesinin yazdığı habere göre, Hasan Ocak'ın cesedinin fotoğrafı eve postayla gelmiş. Gazeteciler iki gündür kapıdalar. "O fotoğrafı bize de verin." Haber atlatacaklar ya! "Yok öyle bir fotoğraf. Hürriyet yalan yazmış diyoruz. İnanmıyorlar. Israrla fotoğraf istiyorlar. Telefonlar durmuyor. Artık dayanamıyoruz. Basın rahat bıraksın bizi." Hasan'ın kızkardeşi böyle diyor.

Ne yazılacak? "İddia edildi..." İşkence fotoğrafını bas. Altına "işkenceyle öldürüldüğü iddia edildi" yaz.. Daha hangi kuytu köşelerde, hangi karanlık koylarda cesetler bekliyor. Tarihin tanıklığı ortaya çıktığında çocuklarınıza nasıl anlatacaksınız? Siz ne yaptınız? SIz o zaman neredeydiniz?" diye sorduklarında ne yanıt vereceksiniz, ne yanıt vereceğiz? Tanıklığımızı nasıl gizleyeceğiz? 259 gözaltında kaybı, onlarca "faili meçhul'ü düşündükçe suçluluğum artıyor. Suçluyum!

"Diri" fotoğrafına hiç prim verdi mi medya? Hasan aranırken kapalı olan gözler, nasıl açıldı? Tam da istedikleri şey: Mezarlık, ceset, ölüm, kan, işkence! Bu görüntü için tam üç gün beklediler mezarlığın çevresinde.

Hasan'ın kızkardeşi şaşkınlığını hala atamamış üzerinden; "Mezar numarasını tespit etmek için gittik. Bir baktım hepsi bizden önce gelmişler. Üşüştüler üzerime.."

Ceset filmi çekilecek!. Gözyaşı çekilecek! Medya böyle rating yapıyor! Sıcağı sıcağına!

Ayla ÖNDER

...ünde işlendi. Hepimiz biraz failiz!

...gelebilir

'Bu ülkede her an herşey olabilir'

Emir Ali TÜRKMEN

"Şili'de bir anne işkencede
oğlunu arıyor
Arjantin'de bir genç kız
Kaybedilen sevgilisini arıyor
Ve ülkemde
Şafakta basılan evde
Bir annenin çığlıkları
Sağır geceye karışıyor".

Bir insan kayıp, adı Hasan Ocak. Bu ülkenin vatandaşı olmak ve güzel bir dünya istemek dışında günahı yoktu.

Bir insan faili meçhul cinayete uğradı, adı: Ayşenur Şimşek. Bu ülkenin insanı olmak; daha çok ekmek, daha çok özgürlük istemenin dışında bir günahı yoktu. Bir insan kayıp...

Bir kayıp sözkonusu olunca neden aklımıza kötü şeyler geliyor, biliyor musunuz? Cevabı çok yalın: "Gözaltına alındı, bir daha kendisinden haber alınamadı". Görgü tanıkları olmasına rağmen, bu ülkede insanlar kaybediliyor, faili meçhul cinayetler işleniyor, yargısız infazlar yapılıyor. Bu ülke adeta, Arjantin, Peru ve Ekvator'u aratıyor. Yani bu ülkede, her an herşey olabilir.

Kayıp analarının yüreği, evlatlarının acılarıyla yanıyor. Analar, çocuklarını bulma amacıyla kapı kapı dolaşıyor; onların mezarlarını arıyor.

"... oğlumu arıyorum, bulana kadar devam edeceğim. Ama bir gün mutlaka bulacağım. Mutlaka bir gün..."

"... öldürüldüyse mezarını bulmak istiyorum, mezarına gidip çiçekler bırakmak istiyorum. Ben anayım, hiç olmazsa bana bunu yasaklamasınlar..."

Hatice Toraman, kayıp Hüseyin Toraman'ın annesi. Oğlunun götürülüp de bir daha haber alamayışının üzerinden dört yıl geçmiş. O, hala nice kayıp anası gibi, oğlunun gelmesini bekliyor.

"Oğlumu rüyamda gördüm dün akşam. Ona sarılıyorum, ağlıyorum, ağlıyorum... Yavrum gülüyordu. O hep gülüyordu. Hiç gözümün önünden gitmiyor. Acaba, oğlum sağ mı? Belki ölmeyecek kadar yemek vermişlerdir de, yaşıyordur. Oğlumun öldüğüne hiç inanmıyorum. Bir yerden gelecekmiş gibi bekliyorum."

Kayıp Hasan Ocak'ın ablası Aysel Ocak ise, "Hiçbir zaman kaybolduğuna inanmadım. Hep bir yerlerde bulacağım, ulaşabileceğim umudunu taşıyorum..." diyordu.

Neden bu ülkede insanlar kaydebiliyor. Neden bu ülkede anaların gözleri yaşlı. Neden bu ülkede Emine Ana "oğlumu istiyorum" dediği için hapishaneye atılıyor. Neden, neden?..

Her kayıp, her "faili meçhul" cinayet insanlık onurundan bir şeyler koparıyor. Ey insanlık! Susma!..

İnsanlar ulusal kimlikleri, siyasal düşünceleri ve inançları nedeniyle gözaltına alınıp kaybediliyorsa, bu toplumda insan haklarından, demokratik hukuk ilkelerinden söz etmek olanaksızdır. Gözaltında kaybetmek, işkencede öldürmek, en temel hakların devlet tarafından ihlalidir. İnsanlar, yargısız infazlardan köy yakmaya, kayıplardan sokak ortasında katledilmeye varan bir uygulamayla karşı karşıya olursa, hangi hukuktan söz edilebilir? Adeta, bu ülke toplama kampını andırıyor.

Bugün kaybedilen, "faili meçhul" cinayete uğrayanlar sizin çocuklarınız olmayabilir. Bu kişilerle aynı siyasal düşünceyi de paylaşmayabilirsiniz. Ama, insan olduğunuzu düşünüyorsanız, bu kayıplara karşı çıkmamız için yeterlidir. Bugün insanlar siyasal düşüncelerinden dolayı gözaltına alınıp kaybediliyorsa, çok yakında belki de yarın, "ben insanım" dediğiniz için kayıplar listesine isimleriniz eklenecek, belki de birçoğumuz yargısız infazlara kurban gideceğiz.

Bir anne, bugün gözaltında kaybedilen ya da "faili meçhul" cinayete kurban giden oğullarını, kızlarını kaybetmiş ananın gözyaşlarına aldırış etmiyorsa, onun acılarını paylaşmıyorsa, yarın kendi çocuğunun kayboluşuna tanıklık yapacak ve onun suçunun yanlızca insan olmak olduğunu öğrenecek. Ama, o gün çok geç olacak...

Bir gün mutlaka özgürlük ırmağında akmak istiyorsanız, öncelikle kayıplara, yargısız infazlara karşı çıkmak ve hesap sormak zorundayız. İnsanlık onurunu korumak için karşı çıkmak...

Gelin, umudun, sevdanın ve düşlerin dünyasını yeniden yaratalım. Gelin, "Hasan Ocaklar, Hüseyin Toramanlar, Aysel Malkaçlar ve daha niceleri neredeler?" diye haykıralım.

Gelin insan onurumuzu korumak için, gözaltında kayıplara tanıklık edelim.

...da kaybedilen Hüseyin Toraman'ın annesi.

Ocakların evinden çıktım. Tam ...önünde kurulu pazarda neşeyle alışve...riş eden kadınlar. Kahverengi eteğin ...üzerine uyan yelek aranıyor. Biber se...çiliyor. Pazarcılar bıkkın suratlarıyla ...çağrıyor: "Hadee geel." Milli Piyango ...satıcısının çevresinde üç-beş adam. ...Nasıl da keyifliler. Bir ülkede gencecik ...insanlar kaybediliyor, öldürülüyor. Yal...nızca muhalif olduğu için. Halkımıza ...ise dokunmuyor! Akşam izleyeceksi...niz. Kimsesizler Mezarlığı"ndan çıkan Hasan'ı. "Çok şükür" diyeceksiniz. "Bi...ze çıkmadı!" Fırlamak istiyorum şu tez...gaha. Bağırmak, bağırmak haykır...mak....

"Size de çıkabilir. Sıra sizde, yarın ...sıra sizde!"

Sağlık–Sen Ankara Şubesi kurucusu diş hekimi Ayşenur Şimşek de Ocak 1995'te kontrgerilla tarafından kaçırıldı. İşkence yapıldı. 12 Nisan'da, başına, göğsüne, çenesine sıkılan üç kurşunla katledildikten sonra gömüldüğü yer geçen hafta savcılıkça ailesine bildirildi. Katilleri herzaman olduğu gibi bulunamadı.

Katil belli

Ercan KANAR

Kör ve sağır rollerini çıkarları gereği iştahla oynayanlar acaba Hasan Ocak olayı üzerine kafalarını kumdan çıkaracaklar mı? Devlet terörünün dut yemiş dalkavuk bülbülü Çölaşanlar, milliyetçiliklerini şovenliğe terfi ettirmiş 1970'lerin sözde "hakça düzen" savunucuları Arjantin generallerinden de daha utanmaz olmaya yeltenecekler mi?

Savaş politikalarının, kontra cinayetlerinin, düşünce özgürlüğüne saldırıların had safhaya çıktığı bir süreçte, "Türkiye'de sansür yok" diyerek burjuva milliyetçiliğini insan hakları ilkelerinin evrenselliğine tercih ederek, insan hakları kurumlarını dayanıksız demagojilerle ırkçılara, şovenlere, adresi belli yerlere ihbar ederek sözde "sosyalistlik" yaptığını zanneden "yeni kemalistler" hedef şaşırtmaya hala devam edecekler mi?

Burjuva demokratik anlamda dahi bazı temel normların yerleşmediği toplumlarda devlet, insan hakları ihlallerinde en tehlikeli, en organize güç olarak toplumun karşısına dikilebiliyor. Guatemala'da, Uruguay'da, Şili'de, Arjantin'de, Irak'da, İran'da, Pakistan'da ve bizde olduğu gibi. "Özgürlüklerin inkarı" niteliği tüm devletler için ortak özellik olduğu gibi, hele hele saydığımız tür devletler için daha da bir geçerli.

21 Mart'dan bu yana gözaltına alındığı çok güçlü verilerle aşikar olan Hasan Ocak hakkında ailesinin ve insan hakları savunucularının yapmadığı girişim kalmamasına rağmen, hükümet kör ve sağır rolünü oynadı. "Devlet içindeki devlete" dokunmaya cesaret edemediler. Görünürdeki devlet, her zamanki gibi hukukdışı gerçek devletin emrinde adeta bir figüran gibiydi. İktidarda olduğunu zanneden iktidarsız bazı hükümet üyeleri de kendilerini, gerçekleri yansıtmayan vali ve emniyet müdürünün açıklamalarına inanmaya mahkum görüyorlardı. Ve neticede 60 milyonluk toplum, sadece kendisi için "demokrat" Cumhurbaşkanı'ndan, dağdaki çobanına kadar, bu yeni kayıp ve yargısız infaz katliamını da alışılmış bir film seyreder gibi esneyerek izledi. Katiller her zamanki gibi işlerini tüm vahşi maharetleriyle gayet özgürce hiçbir yasal ve hukuki kaygı da duymadan halletmişlerdi. Bu kez alışılmıştan farklı olarak cesedi, toplumun yüzüne atar gibi görülecek bir mekana atmışlardı. Acaba bu ufak farklılıkta amaç neydi? Vahşilerin iç çelişmesi mi, yoksa topluma vahşet ve terör gözdağı mı?

Gözaltında kayıpların, keyfi ve yargısız infazların esas amacı, tikel katledilenlerin şahsında, tüm toplumu devlete tutsak sosyal bir şirofreniye sokmaktır. Egemen ve resmi olanı kutsallaştırıp, bu kutsallığa toplumu ibadet eden kullar haline getirmektir. Yoksa farklı davranır veya düşünürsen vay haline!

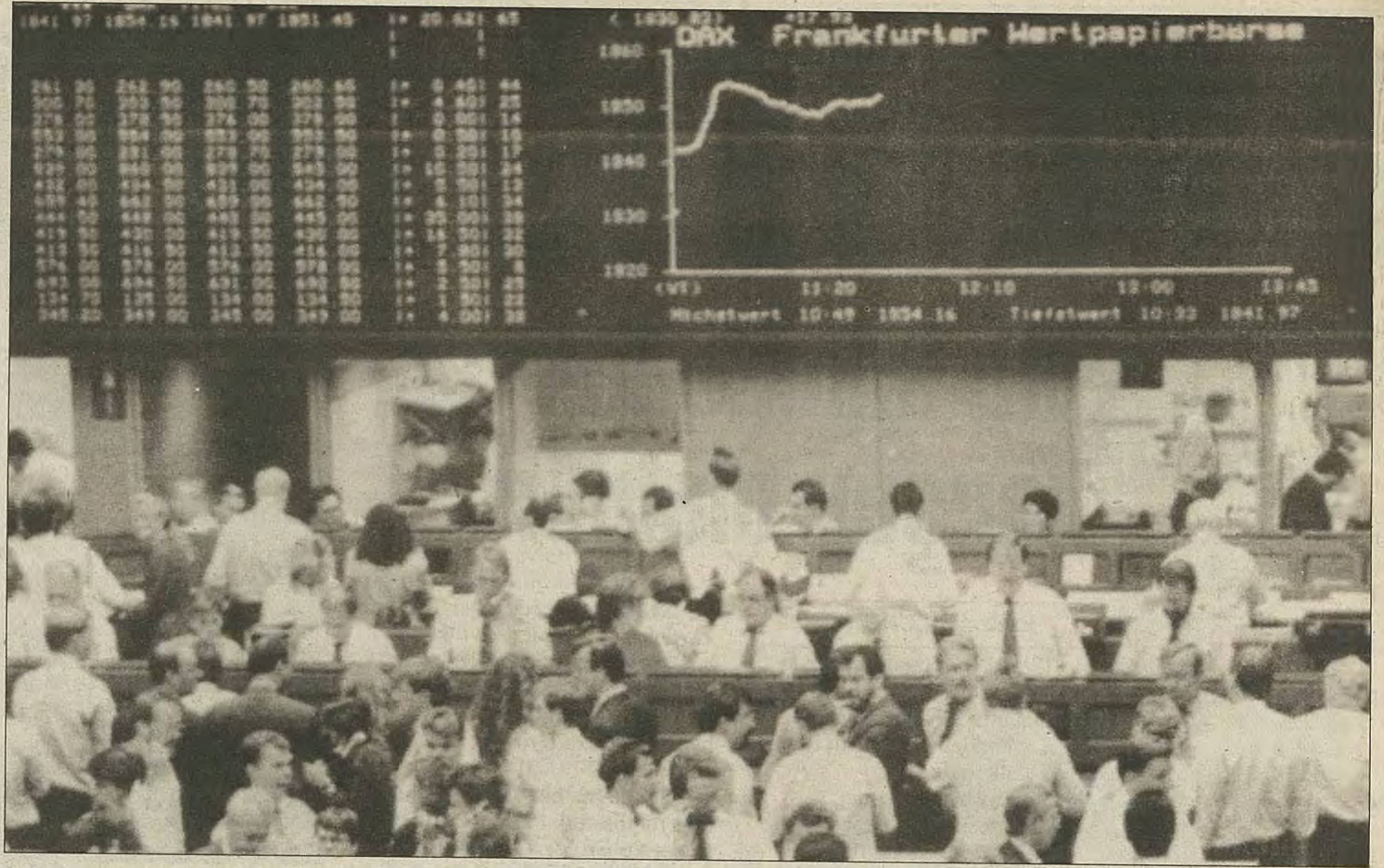
Devlet Hasan Ocak'ın cesedini de haftalarca ailesinden ve kamuoyundan gizledi. İçişleri Bakanı, Emniyet Müdürü ve Vali hala görev başında. Bunlara inanan iktidarsız hükümet üyeleri de hala bu durumu içlerine sindirerek, bakanlık koltuğunda oturuyorlar.

Büyük devletlerin etki alanındaki Birleşmiş Milletler dahi devletlerin bu tür suçları karşısında daha fazla kayıtsız kalamayarak, 'Ekonomik ve Sosyal Konsey'in 1989/65 sayılı kararına ek olarak "Yasal olmayan, keyfi ve toplu infazların etkili olarak önlenmesine ve soruşturulmasına dair ilkeleri" kabul etti. Yaklaşık 20 önemli ilke arasında çalışmaları engelenmeyecek, saptamaları dikkate alınacak bağımsız, objektif soruşturma kurullarının oluşturulması, kuşku duyulan görevlilerin derhal görevden alınması, ölüm olaylarında otopsi yapanların güvenlik birimlerinden bağımsız olarak çalışabilmesi ve tarafsız olabilmeleri, şikayet sahiplerinin, tanıkların, soruşturmayı yürütenlerin tehditlerden korunması, ölenin ailesi ve yasal temsilcilerinin soruşturmanın her safhasından haberdar edilmesi, bu tür infazlar hakkında bilgileri araştırmak ve bu uygulamalara karşı etkili önlem almak için uluslararası mekanizmaların kullanılması, hükümetlerin failleri yargı önüne çıkartmayı taahhüt etmesi, savaş hali–işgal ve diğer kamu zarureti durumları da dahil olmak üzere hiçbir koşul altında yasal olmayan, keyfi veya toplu infazlara karıştığı iddia edilen herhangi bir şahsa yargılanmama dokunulmazlığı tanınmaması, infaza kurban gitmiş olanların ailelerine uygun bir zaman içinde adil bir tazminat hakkının verilmesi önem taşımaktadır.

İnsan hakları hukuku açısından devletlerin yurttaşlarına karşı işlediği suçlarda ulusal erklerin sınırlandırılması gelişen yöndür ve önem kazanmaktadır.

Katiller yargı önüne çıkartılabilecek mi, istifa etmesi gerekenler edecek mi, görevden alınması gerekenler alınacak mı? Bugüne kadar hiç olmadı. Bundan sonra artık olmalı. İnsanım diyen herkes bunun için çaba göstermeli. Aksi halde göze çarpan ceset, Hasan'ın ve diğer kayıpların cesedi değil, kurumların ve sosyal birimlerin, toplumun yaşayan cesedi olabilir. Zaten katillerin de amacı bu değil mi ki?

▼ Marksistler borsalardaki dalgalanmaların genel ekonomik ve politik koşullardan ayrı düşünülemeyeceğini, aksine para sektöründe yaşananların genel durumun bir aynası olduğunu savunuyorlar. Bütün kaygıları kapitalizmin ne kadar eşsiz bir ekonomik sistem olduğunu kanıtlamak olan monetaristler ise, sermaye piyasalarında yaşananların "gerçek ekonomi" ile ilgisi olmadığını; bu dalgalanmaların sistemin işleyiş yasalarından değil, sistemin dümenini elinde tutan bazı kişilerin yanlış politikalarından kaynaklandığını savunuyorlar.

Birkaç tuşa basarak, değişik ülkelerdeki milyarlarca tutarındaki para iki üç saniyede başka ülkelere aktarılabiliyor.

Borsalarda ve sermaye piyasalarındaki dalgalanmalar:

Kapitalist gerçekliğin aynası

Doğan GÖÇMEN

Dünya sermaye piyasalarında son 7–8 yıldır çok büyük dalgalanmalar gerçekleşiyor. Bu dalgalanmalar öyle özellikler gösteriyor ki, ekonomi biliminin değişik akımlarının temsilcileri, bugün yaşananlarla 30'lu yıllarda yaşananlar arasında önemli benzerlikler gördüklerini açıklamaya başladılar. Ama bu dalgalanmaların nedenleri konusunda önemli yaklaşım farklılıkları var. Bütün tartışmaların gelip dayandığı nokta, "spekülatif sermaye ile gerçek ekonomi" arasındaki ilişki. Bu alana ilişkin tartışmalarda esas olarak çarpışan iki kesim var: Marksistler ve monetaristler (Keynesçi para politikası, marksist para teorileri ile monetarist para teorileri arasında bir akımdır. Kanımca en geç 70'li yılların ortalarından itibaren iflas etmiştir). Marksistler borsalardaki dalgalanmaların genel ekonomik ve politik koşullardan ayrı düşünülemeyeceğini, aksine para sektöründe yaşananların genel durumun bir aynası olduğunu savunuyorlar. Bütün kaygıları kapitalizmin ne kadar eşsiz bir ekonomik sistem olduğunu kanıtlamak olan monetaristler ise, sermaye piyasalarında yaşananların "gerçek ekonomi" ile ilgisinin olmadığını; sermaye piyasalarında gerçekleşen dalgalanmaların ülke başkanlarının/ başbakanlarının ve merkez bankaları genel müdürlerinin yanlış politikalarından kaynaklandığını, yani dalgalanmaların sistemin işleyiş yasalarından değil, sistemin dümenini elinde tutan bazı kişilerin yanlış politikalarından kaynaklandığını savunuyorlar.

Açıklamayı kolaylaştırmak amacıyla ekonomiyi üretim/tüketim ve para sektörü olarak ikiye ayırdığımızda; ilk bakışta üretim/tüketim sektörünün oldukça "istikrarlı" gözükmesine rağmen, sermaye piyasalarındaki dalgalanmalar o kadar sık ve gittikçe daha şiddetli gerçekleşmeye başladı ki, son yıllarda, monetaristlerin savunduğu para sektöründe yaşananların "gerçek ekonomi" ile alakasının olmadığına dair düşünce, bazı markist ekonomi bilimcilerce bile kabul görmeye başladı.

Jeopolitikanın yeni parametresi

Almanya'da yayınlanan haftalık 'Die Zeit' gazetesi sütunlarında, "Bütün insanlık dünya çapında tarihte ilk defa gerçekten kapitalizmin yasalarına göre yaşıyor" yorumu yer almıştı. (28 Ekim 1994) Kapitalizm dünyaya tek başına hükmetmeye başlamış ve küreselleşmesinin önündeki engelleri aşmıştı artık. Değişik ülkelerde yaşanan küçük çaplı dirençleri dikkate almazsak, sermaye akımlarının önündeki engeller birer birer altediliyordu; birkaç tuşa basarak, değişik ülkelerdeki milyarlarca tutarındaki para (dolar, yen, mark vs) birkaç saniye içerisinde başka ülkelere aktarılabiliyordu. Milyonlarca işsiz, evsiz–barksız insan, çürümeye terkedilmiş fabrika binaları ve batmakla yüzyüze kalan ülke/ülkeler ekonomisi geride bırakılarak...

Metaların dolaşımı sermaye dolaşımına göre daha problemliydi. Belki de uluslararası sermayenin çözmek zorunda olduğu en zor sorun; metanın (ülke ve/veya blok) sınırlarötesi hareketinin nasıl düzenleneceğiydi.

Evet, dünya insanlığının yaşamını yasalarıyla bağlayan kapitalizmin tek bir evrensel kriteri vardı: Kâr. Sermayenin tek hareket kriteri kârdı ve kapitalizmin yasalarında kastedilen sınırsız rekabet, işçi ve emekçiler için, sermayenin sınırsız barbarlığından başka bir anlama gelmiyordu.

Sermaye, yatırım süresi ve biçimine göre, kısa ve uzun vadeli olmak üzere iki kesime ayrılıyor. Kısa vadeli sermayeden kastedilen kısa vadeli yatırımlardır. En uzun vadesi, bilemediniz bir yıldır ve bonolara, tahvillere, hisse senetlerine, dövize yapılan yatırımlardır. Uzun vadeli sermayeden kastedilen ise, doğrudan üretim sektörüne değişik biçimlerde yatırım yapılmasıdır. Bu iki farklı sermayeyi birbirinden ayıran özellik; birisi çok hareketliyken, diğeri o kadar hızlı hareket edemez. Birincisi piyasa ve döviz dalgalanmalarından yararlanarak kâr etmeye çalışırken, ikincisi doğrudan üretim sektörüne akar ve üzerinde uzun erimli planlamalar yapmaya olanak sağlar. Bundan dolayı ulusal ekonomilerce, birincisine göre daha çok tercih edilir.

Oran kısa vadeli sermayenin lehine değişiyor

1970'li yılların ortalarından itibaren, kısa ve uzun vadeli sermaye arasındaki oran, kısa vadeli ve çok hızlı hareket edebilen sermayenin lehine değişmeye başladı. Bu, 90'lı yıllarda başdöndürücü boyutlara ulaştı. Şöyle ki, 1990 yılında bankalarda biriken sermaye 468 milyar dolar iken, borsalarda 756 milyar dolar idi. Bu oran üç yıl sonra, yani 1993 yılında şöyle gerçekleşti: Bankalarda biriken sermaye 555 milyon dolar iken, sermaye piyasalarında dolaşan toplam sermaye 2.3 trilyon doları bulmuştu. Yani 2.3 trilyon dolar gerek politik ve/veya ekonomik istikrarsızlıklardan dolayı, gerekse merkez bankalarının uyguladığı faiz politikalarından dolayı, çok hızlı bir şekilde, bir kıtadan bir başka kıtaya akabilecek, "kısa süreli park edilmiş" paralardır. Burada yöneltilmesi soru, sermayenin neden artan bir oranda kısa süreli yatırımları yeğlediğidir.

Her ne kadar oran kısa vadeli sermayenin lehine değişse de ve bu kısa vadeli sermaye en gelişmiş ülkelerde yığılmış da olsa, 90'lı yıllarda emperyalist merkezlerden stratejik orta dereceli gelişkin ülkelere artan oranda bir sermaye akımı yaşandı. Bu akımın üç bölge üzerinde yoğunlaştığını görüyoruz: Asya, Latin Amerika ve Doğu Avrupa ülkeleri. 90–94 yılları arasında geri bıraktırılmış ülkeler ve Doğu Avrupa ülkelerine akan toplam sermaye 93.7 milyar dolardır. Bu rakam 80'li yıllardakinin on katıdır. Bugün yukarıda saymış olduğumuz üç bölgeye akan yıllık sermaye 34.2 milyar dolardır. Bunun 19.8 milyarı Asya ülkelerine (Çin, Endonezya v.d.) 11 milyar doları Latin Amerika ülkelerine ve sadece 1.5 milyar doları ise Doğu Avrupa ülkelerine akıyor. Bu yatırımlar kısa ve uzun vadeli ve doğrudan yatırımlardan oluşuyor.

Üretim ve tüketim sektöründe yaşanan çalkalanmalar çok hızlı bir şekilde borsalara yansıyor ve iddia edilenin aksine bu dalgalanmaların kapitalist gerçeklikle doğrudan ilişkisi var. Dalgalanan, gerçeklikten kopuk borsalar değil, sallanan kapitalist gerçekliğin kendisi. Tek gücünü alternatifinin zayıflığından alıyor. Kendi dinamiklerinden değil.

Uluslararası sermaye kör kurşun gibi...

Bu piyasalarda etkin olmak için emperyalist ülkeler arasında şiddetli bir rekabet başlamış durumda. Hem yerli sermayeyi ülkede tutmak, hem de bir kör kurşun gibi nereye çarpıp hangi yöne hareket edeceği belli olmayan uluslararası sermayeyi ülkelerine çekmek amacıyla 80'li yılların ortalarından itibaren bütün ülkeleri bir özelleştirme furyası sardı. Ulusal ekonomilerin para için karşılıklı rekabetinin bir boyutu bu şekilde yaşanıyor.

Bunun bir de ikinci boyutu var: Merkez bankalarının uygulamış olduğu faiz politikası. Devletler merkez bankaları aracılığıyla uyguladıkları faiz politikasıyla uluslararası alanda hareket eden, ama sonuna kadar milliyetçi olan kendi mali/sanayi sermayelerinin iç ve dış pazar para ihtiyaçlarına yanıt vermeyi amaçlıyorlar. Bu amaç için dünyanın her tarafında borsalar açıldı. Bugün borsası olmayan ülke yok gibidir. Sadece son dört yıl içinde gelişmekte olan 50 ülkede borsa açılmıştır.

Güneydoğu Asya, Doğu Avrupa ve Amerikan pazarlarını ele geçirmek için süren asıl rekabet, ABD, Avrupa ve Japon sermayeleri arasında sürmektedir. Bundan dolayı uluslararası sermaye piyasalarında hareket halinde olan toplam 3 trilyon dolar olduğu söylenen paraları herkes kendi sermaye piyasalarına çekmeye çalışıyor, değişik yöntemlerle. Ancak elde bulunan ve her an yatırılabilecek toplam paranın sözkonusu piyasalarda metanın ihtiyaç duyulan hızla dolaşmasına yetmeyeceği konusunda hemen herkes hemfikir.

Rekabetten dolayı üretimin son derece hızlı yapılması gerekiyor. Ancak, üretimin sürebilmesi için malların aynı hızla satılıp tekrar üretim sektörüne dönmesi gerekir. Bununla birlikte, pazarlara sürülen mallar aynı hızla satılıp üretim sektörüne para olarak geri dönmüyor. Bundan dolayı tıkanıklıklar yaşanıyor, üretim kapasitesinde daraltmalara gidiliyor. Her ne kadar tersi ileri sürülse de, ulusal ekonomilerin çapı daraltılıyor. İşte sermayeyi telaşlandıran, uzun vadeli yatırımlar yerine, kısa vadeli yatırımlar yapmaya iten neden, üretim ve tüketim sektöründe yaşanan bu tıkanıklıktır. Durum bu olunca, kızışan rekabet koşullarında spekülasyon daha fazla kar getirmektedir.

Uyuşmazlıklar sırada, grevler kapıda

Haber Merkezi-700 bin kamu çalışanının toplusözleşme görüşmeleri 18 Mayıs'ta başladı. Toplusözleşme kapsamına giren 700 bin işçinin yaklaşık 40 bini belediye işçisi.

Petrol-İş Sendikası'nda 13 kamu işyerinde başlayan toplusözleşme görüşmeleri sürüyor.

Hak-İş'e bağlı Özçelik-İş Sendikası'nda örgütlü Mapa, Kocaeli Demirsan, İzmir Telkom, Fertaş, Pimed işyerlerinde görüşmeler devam ediyor. Tarım-İş Sendikası ise biri kamu, beşi özel 6 işyerinde, 2 Mayıs'ta görüşmelere başladı.

Tarım işkolu

Tarım-İş Sendikası, altı işyeriyle toplusözleşme masasına oturdu. TİS görüşmeleri başlayan işyerlerinin adları şöyle;

-Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Merkez ve taşra teşkilatı.

-Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü.

-Vakıflar Genel Müdürlüğü ve bağlı işyerleri.

-Türkiye Şeker Fabrikaları Sarmısaklı ve Alpullu Tohum Üretme Çiftlikleri.

-İstanbul Valiliği Büyükdere ve Beykoz fidanlıkları.

98 işyerinde uyuşmazlık

Bu arada, uyuşmazlıkla sonuçlanan hayli sözleşme var. T. Maden-İş, Petrol -İş, DİSK'e bağlı Lastik-İş, Tek-Gıda-İş, DİSK'e bağlı Gıda-İş, Öz İplik-İş, Basisen, Çimse-İş, Tes-İş, Belediye-İş ve DİSK'e bağlı Genel-İş'te örgütlü toplam 98 işyerinde sürdürülen toplusözleşme görüşmelerinde anlaşma sağlanamadı. Arabulucu safhasında olan bu işyerlerinde toplam 13 bin 419 işçi çalışıyor.

Yürürlükteki grev kararları.

Petrol-İş, DİSK'e bağlı Lastik-İş, Tek Gıda-İş ve DİSK'e bağlı Gıda-İş, Teksif, Öz İplik-İş, Deri-İş, Türk Metal, DİSK'e bağlı Nakliyat-İş, Belediye-İş ve DİSK'e bağlı Genel -İş sendikalarında toplam 37 işyerinde grev kararı alındı. Bu işyerlerindeki toplam işçi sayısı ise 8 bin 45.

Uyuşmazlıklar ve grevler giderek artıyor.

Şu anda grevdeki işyerleri

Sendika adı	İşyeri	Greve baş. tarihi	Grevdeki işçi sayısı
Tarım-İş -Köy	Tür Tavukçuluk /Diyarbakır	11 06. 90	2
Tarım-İş Köy	Tür Tavuk Kesimhanesi/Erzurum	16.07. 90	66
Tarım -İş İzmir	Valiliği Öz. İd. Selçuk meyva Fidanlığı	13. 09. 93	20
T. Maden-İş	Bilginer Mad. İnş. Ltd. Şti. -Muğla	03. 05.93	42
G. Maden -İş	Rasih ve İhsan Maden Ltd. şti. /Yozgat	26. 11. 93	335
Petrol-İş	İzmir Kim. İth. İhr. A.Ş. /Gebze	17.04.95	31
Petrol-İş	Marshall Boya ve Vernik A. Ş. Gebze	21.04.95	316
Petrol-İş	Pimaş inşaat malzemeleri A. Ş ./Gebze	21. 04. 95	164
Gıda-İş	Kütaş Tarım Ürünleri /İzmir	01. 02. 95	500
Gıda-İş	Un-İş Levent San ve Tic Ltd. Şti.	22. 03. 95	50
Öz Ağaç İş	Mastaş/Bolu	10. 02. 95	75
Tümtis	Sürat İzmir Nak. Tic. Ltd. şti.	04. 09. 92	12
Hava-İş	Havaş	24. 02.95	2100
Oleyis	Pen Oteli /İstanbul	13. 01. 93	25
Oleyis	Dikmen oteli/Bursa	14. 10. 94	20
Oleyis	İzbeltur/ İzmir	27. 01. 95	327

Polisan'da moraller yerinde

17 Nisan'dan bu yana grevde olan Polisan fabrikası geçen hafta yine hareketliydi. Hem grev öncesi, hem grev sırasında işverenin, taşeronların ve polisin baskısı ve tehditleri altında süren greve bir saldırı da jandarmadan geldi. 235 Polisan işçisi, greve çıkmadan önceki ayın ücretlerini istediler patrondan. Ödenme sözü verdiği halde yine sözünde durmayan işverene yanıt direnişle geldi. Fabrika önünde oturma eylemi başlayınca işveren jandarmadan yardım istedi. Jandarmadan cesaret alan fabrika müdürü ve taşeron firma sahipleri işçilere silah çekti.

Grevciler böyle tehditlere öteden beri alışık oldukları için aldırmadılar ve ücretler ödenene kadar eylemi sürdüreceklerini açıkladılar. İki gün sonra işveren teslim bayrağını çekti. Grevciler bir başarı daha kazandı. İşveren işçilerin alacaklarını ödedi ve eylem 17 Mayıs'ta sona erdi. Bu başarı greve büyük bir moral sağladı.

Pendik belediyesinde zafer

Pendik belediyesinde 117 gündür süren eylem başarıyla sonuçlandı. İşten atılan işçilerin bir bölümü Kartal belediyesince işe alınacak. Diğerleri ise başka belediyelere girecek. Bu şartlar, Refah Partisi Grup Başkanvekili Şevket Kazan ile Türk-İş Mali Sekreteri Enver Toçoğlu arasında imzalanan bir protokolde yer alıyor.

Pendik Belediyesi önünde kurdukları barakalarda kalan ve Pendik halkının sürekli gündeminde kalan direnişçiler, diğer bölgelerden çok az destek görmelerine rağmen yılmamışlar "işe geri alınma" gerçekleşene kadar eylemlerini sürdüreceklerini açıklamışlardı.

Kamu işçileri '89 baharını hatırlamazlar mı?

Seyfi ÖNGİDER

1989'u sosyalistler esas olarak "Berlin duvarının yıkılması" ve hep beraber o yıkıntıların altında kalmamızla hatırlıyor olabilirler. Doğrudur. Ama 1989 yılı Türkiye açısından bir başka olayla daha hatırlanmalıdır; "Bahar eylemleri", "Nisan günleri" gibi adlarla anılan yaygın, yoğun işçi eylemleriyle... Burjuvazinin bu eylemleri unuttuğu sanılmamalıdır. Burjuvazi '89 baharını unutmadı ve kolay kolay da unutmayacak. Ya işçiler, onlar hatırlıyorlar mı acaba? Sosyalistler ve devrimci sendikacılar işçilere '89 baharını tekrar tekrar anlatmalı, unuttulursa hatırlatmalıdırlar. Bu eylemler 12 Eylül sonrasında toplumun bütününde farklı bir hava esmesine yolaçmıştı ve yükselen işçi hareketi yıllar sonra ilk kez reel ücretlerde ciddi artışları ve diğer kazanımları sağlarken, başta kamu çalışanları olmak üzere, yeni kesimlerin mücadeleye atılmalarında da büyük rol oynamıştı.

'89 baharının, "Nisan günleri"nin yaratıcıları kamu sektöründe çalışan işçilerdi ve o dönemde hemen bütünüyle Türk-İş'e bağlı sendikalarda örgütlüydüler. Ancak sendikaları da aşan, ya da önüne katıp sürükleyen bu eylemler, kendilerine ait örgütlenmeler de oluşturarak ilerlerken uzlaşmacı, sarı sendikaların barikatlarını yıkıp, geçtiler. Ardından Zonguldak madencilerinin grevi ve Ankara yürüyüşü geldi ve 1991 seçimlerinde 8 yıllık ANAP iktidarı yıkılıp, gitti. Daha demokratik ve özgürlükçü vaatlerde bulunan DYP ile SHP'nin koalisyon hükümeti ortaya çıktı. Şimdi aradan geçen dört yıl bu hükümetin ne olduğunu da fazlasıyla ortaya koydu. Hele de geçen yılki '5 Nisan kararları' işçilerin ve diğer emekçilerin, çalışanların yaşamlarını bir kabusa çevirdi. 'Haydi Türkiye' naraları altında birkaç ay içinde 600 bin işçi işsizler ordusuna katılırken, ciddi bir direniş, kitlesel bir tepki yükselmedi. Çalışanlar, yeni haklar elde etmek bir yana, başta işleri olmak üzere, ellerinde var olanları da kaybetme korkusuyla davrandılar, 5 Nisan saldırısına yanıt veremediler.

Şimdi '89 baharını yaratan kamu işçilerinin toplusözleşme görüşmeleri yeniden geldi ve 700 bin işçi bu iktidar döneminde, ya da '89'dan sonra kaybettiklerini yeniden elde etme ihtiyacı içinde. Peki aynı zamanda bilinci içinde mi? Orası tartışmalı tabii, ama '89'daki eylemler de "kendiliğindenci nitelikte" idi, ancak dönemin siyasal koşulları yıpranmış ve siyasal olarak '89 yerel seçimlerinde yenilgiye uğramış güçsüz bir hükümet ortaya çıkarmıştı. Yani işçiler bu zayıflamış ve DYP, SHP muhalefetiyle bunalan siyasi iktidarı geriletmek, ondan yeni haklar koparmak konusunda umutlu olabilirlerdi. Bunun için sosyalist bir siyasal bilinç gerekmiyordu tabii, belki bir sınıfsal "içgüdü" yeterliydi. Nitekim ileri atıldılar ve önemli kazanımlar elde ettiler.

Az önce de belirttiğimiz gibi, 89'dan bu yana geçen altı yıl içinde işçiler yine geri mevzilere sürüldüler ve bugün yine yeni kazanımlar elde etmek zorundalar. '91'den bu yana hüküm süren DYP-SHP iktidarı yıpranmış ve zayıflamış durumda. Gazeteler neredeyse haftada bir "Hükümet gidiyor, koalisyon dağılıyor" manşetleri atıyorlar. Bir erken seçim her an gündeme gelebilir. Gerçekten de mevcut hükümetin siyasaten pek güçlü olduğu söylenemez. Ve hükümet işçi hareketinin yükselmesinden korkuyor. Geçtiğimiz haftalarda sendikalar yasasında yapılan bir değişiklik, aslında sendika bürokratlarıyla hükümet arasında kapalı kapılar arkasında bir anlaşma, bir uzlaşma olasılığını düşündürdü. Çünkü hükümet, özellikle de Türk-İş yöneticilerini ilgilendiren, bu sendika bürokratlarının yeniden yönetimlere seçilmelerine olanak sağlayan bir değişikliği meclisten geçiriverdi. Bunun karşılığında sendikaların tepelerine çöreklenmiş bürokratlar hükümete ne verdi veya vaad etti? Akla gelen ilk olasılık işte şimdi gündeme gelen 700 bin kamu işçisinin toplusözleşme görüşmelerini hükümetin başını fazla ağrıtmadan bağlamayı, bir şekilde becerme sözü veya vaadi oluyor. Ancak işçiler buna izin verecek mi? Esas sorun bu.

Daha önceki yılların yanısıra geçen yılki yüzde 150 enflasyon, işçiler açısından "bıçağın kemiğe dayandığı" koşulları yaratmış bulunuyor. Hükümetin siyasal olarak durumu işçilerde "yüklenirsek hakkımızı alırız" düşüncesini güçlendirecek özelliktedir. Kendiliğinden bir hareketin yükselmesinde bu düşünce veya sınıfsal içgüdü önemlidir. Geniş yığınlar kaybedeceklerini bile bile bir mücadeleye girmezler. Kazanacaklarını düşündükleri, umdukları bir mücadeleye girerler. Havaş grevini yürüten sendikanın, Hava-İş'in Genel Başkanı Atilay Ayçin'in, değiştirilmesi tartışılan 8. maddeden cezasını çekmek üzere apar-topar tutuklanması anlamlıdır. Havaş grevi kamu işçilerinin yürüttüğü en büyük grevdir ve geride bekleyen 700 bin işçinin gözü bu grevin üzerindedir. Havaş grevcilerinin kazanması 700 bin kamu işçisinin mücadeleye atılmalarında önemli bir rol oynayacaktır.

O halde ilk sınav, ilk "küçük çarpışma" Havaş grevidir! Sonra 700 bin işçinin sırası gelmektedir. Ya '89 baharını, "Nisan günleri"ni hatırlarlarsa...

Faşist İtalya dönemindeki bu çizgiroman 'kahraman' İtalyan askerlerinin 'lanet olasıca' Araplar'a karşı mücadelesini anlatıyor. Konuşmalar çok çarpıcı: "Susuz kaldık, bu lanet olasıcalar kuyuları tutmuşlar" "Ne pahasına olursa olsun atmalıyız onları oradan" / "Ali, bana yardım et... İlaçları hazırlamalıyız" "Geliyorum sahip"

G.I JOE kahramanlarının güçleri; Örümcek ve Kaptan Amerika'nın doğaüstü güçlerinin aksine, Amerikan ordusunun teknolojik silahlarına dayanmakta. Çünkü onlar 'gerçek kahraman'lardır...

Çizgi roman yüz yaşında...

G.I. JOE 'en kahraman İvan'a karşı!

Ali IŞINGÖR

Çizgiromanın kökeni üzerine kesin bir tarihlemede bulunmak oldukça zor. Kimisi için ilkel duvar resimlerinin yapıldığı dönemlerde ya da resmin kelime ile yanyana yürüdüğü Mısır hiyeroglif yazısıyla başlıyor çizgiromanın macerası...

Resimli öykülerin halk arasında yaygınlaşması ise 17. yüzyılda ortaya çıkan ve 'uçan kağıtlar' olarak adlandırılan seyir sayfalarıyla gerçekleşmiştir; özellikle ölüm ve öldürücü vuruşları anlatan resimlerdi bunlar...

İlk öncülerinin Avrupa'da ortaya çıkmasına karşın, çizgiroman çağdaş biçimini Amerika'da buldu. Bunu biraz da, ABD'de 19. yüzyılın sonuna doğru kızışan ve daha çok okuyucuyu kazanmak için her türlü yeniliği deneyen yayın organlarının, özellikle de iki gazetenin mücadelesi kışkırttı... Aralarında şiddetli bir tiraj savaşı olan "The World" ve "New York Journal" gazeteleri 1894'te tam sayfa renkli resimleri çok başarılı olmasa da vermeye başladılar. 1895'te New York Journal ilk kez doyurucu biçimde basmayı başardığı sarı rengi okuyucularına sunmak için bir karikatür dizisi kullanmak istedi. Richard Outcault'un bu amaçla yarattığı "Yellow Kid", çizgiromanın başlatıcısı sayılır...

Yüz sene önce, Amerika'ya yeni gelen göçmenleri konu alan mizahıyla bu dizi; uzun, sarı gecelikli bir çocuk çerçevesinde geçiyordu. Öyküleri bitiren sözler, sarı çocuğun düşünceleri ya da söylemek istedikleri biçiminde geceliğinin üstünde yazılı olarak beliriyordu.

Dizi öylesine tuttu ki, yaratıcısı yüksek bir transfer ücretiyle rakip gazete tarafından 'kaçırıldı'! Bu aynı zamanda, çizgiroman tarihinin bir başka 'tarihsel' sorununa yol açıyordu: Çizerini kaybeden gazete yönetmeni "Yellow Kid"i çizmesi için bir başkasını bulmuştu... İnsan ister istemez, 'Muhlis Bey' ve 'Yavlum Mithat'ın başına gelenleri hatırlıyor.

Çizgiroman kahramanlarının rencide edilmeleri daha ilk gün başladı. Bu, biraz da kahramanların makûs talihi oldu. Çizgiroman kahramanları değişik dergilerde, ama yaratıcısından gayrı herkesin çizdiği, günün politik ortamına göre değişen karakterler çizmeye başladılar...

Rudolph Dirks'in 1897'de yayınladığı "Kids" ile çizgiromanın evriminde büyük adımlar atıldı. Bu çizgiroman konuşma balonları aracılığı ile yazıyı çizimin içine alıyordu. Sesleri, konuşmaları, hatta düşünceleri resme katma yöntemi olan konuşma balonunun ilk örnekleri rönesans dönemi Alman oyma baskılarında vardı. Dirks, bu unutulmuş olan tekniği çizgiromana uyarlamakla çok daha hareketli bir anlatım biçimi elde etti.

Çizgiromanda devinimi kağıdın üzerine aktarmaya yarayan ses efektleri de bu dönemde ortaya çıktı. Sonraları başlı başına birer fetiş haline gelen bu efektler, tüm dünyaya yayıldı. 'Smock' yumruk sesinin, 'bang' revolver tabancanın, 'splash' ise suya düşmenin sesi oldu...

Bir film şeridi gibi akıcı biçimde birbirini izleyen karelerin getirdiği hareketlilik ile düşgücü anlatımlara sağladığı kolaylık, kısa sürede çizgiromanın sınırlarının gelişmesine neden oldu.

Kızılmaske Türkler'e karşı...

Endüstri toplumunun gerektirdiği örgütlenme biçimlerinin yayılmasıyla beraber, 'görüntülerin edebiyatı' diyebileceğimiz çizgi roman geniş yayılma olanaklarına kavuştu. Çağdaşı tüm diğer kitle iletişim

araçları gibi, çizgiromanın 'endüstriyel ürün' niteliği kültürel öneminin önüne geçti.

Halk ve 'yazılı-çizili' basın arasındaki bu ticari alışveriş döngüsünde çizgiromanlar; taşıdığı anlamlar, yüklendiği görevler ile toplumsal bir önem kazandılar. Çizgiromanın ilk ataları sayılan Mısır hiyerogliflerinde eksik olan bu etki, kimi zaman politik bir silah, kimi zaman ise okurun toplumsal ve sınıfsal özlemlerini gıdıklayan bir araç olarak kullanılmasına yol açtı...

Tarihsel sırayla gitmek gerekirse, çizgiromanı politik manipülasyon aracı olarak ilk defa Japonlar kullandı... "Donkischi'nin maceraları" adını taşıyan çizgiromanda, bir gemi kazasından sonra şans eseri Orta Pasifik'te bir adaya düşen Japon çocuğun yavaş yavaş adanın hakimi olması, yükselen 'doğu güneşi'nin politik misyonunu simgeliyordu.

Çizgiromanların politikleştirilmesinin en görkemli örnekleri ise faşist İtalya tarafından verildi. Mussolini'nin bir emri ile yasaklanan Gordon, Kızılmaske, Mandrake gibi dergiler, okuyucu kitlesinden gelen tepkiler üzerine yeniden yayına kondu ama 'küçük' farklarla: Gordon'un yakın dostu Rus profesör Zarkof ameliyatla İtalyan yapılmış, Kızılmaske ise çizeri Lee Falk'un da katkılarıyla "Maskeli Adam" adıyla İspanya'da cumhuriyetçilere, Afrika'da kabilelere karşı savaşmak zorunda kalır... Kızılmaske'nin en dehşetengiz serüveni ise Mussolini'nin iktidarı devraldığı kara gömleklilerin Roma'ya yürüyüşü sırasında yaşadığıdır!

Neyse ki, bu maceralar uzun sürmez, bir süre sonra yerlerini "Macalle Üçlüsü" adında Afrika'daki faşist İtalyan kahramanlarının maceraları alır. Bu seferki düşmanlar daha inandırıcıdır: Libya'da Türkler, Somali'de zenciler...

Miki Fare'yi de alın askere!

İkinci Dünya Savaşı'nda geriye kalan çizgiroman kahramanları da birer ikişer askere alınır. Silah altına alınanlar arasında bir tanıdık hemen göze çarpar: Eski romantik Miki fare olgunlaşmış, sinemalarda film aralarında "Orduya katıl!" çağrısı yapmaktadır. Bu dönemde sevgilisi Minnie'ye pek rastlanmaz, muhtemelen her kadın gibi evde erkeğinin askerden dönmesini beklemektedir...

Amerikalılar'ın ulusal kahraman olarak İkinci Dünya Savaşı'nda G.I. JOE takımını (1942), ardından Vietnam Savaşı'nda "Örümcek Adam", "Kaptan Amerika" gibi süper kahramanları çıkarmasına ilk başta aldırmayan, sonraları ise karşı çıkan Sovyetler, bir süre sonra kendi kahramanını yaratır: "Kahraman İvan"...

Gelişme umut vericidir. Bir tarafta G.I. JOE Afganistan'da Ruslar'a karşı savaşırken, öte yanda Kahraman İvan Afgan mücahitlerinin çanına ot tıkamaktadır... Sonuç mu? Sonuç ortada, G.I. JOE biraz da teknolojik üstünlükle sadece Kalaşnikov'u ve imân gücü olan İvan'ı yener. Rus ordusu geri çekilir... (Meraklısına not: Rus çizgiromanı "Kahraman İvan" bilimkurgu türüne, Afganistan'a adaleti dağıtan kahraman İvan ise folklorik masal türüne girer).

Türkiye'ye bakıldığında iki kahraman göze çarpar: Karaoğlan ve Yüzbaşı Volkan. Biri kılıcıyla, herkesin kendi kurallarını koyduğu vahşi batının Teks Willer'ının yalnızlığını anımsatmakta. Öbürü ise hepten Amerikalıdır, Nato yardımı F-101 ya da F-18'lere biner, güzel kadınların tadına bakmayı bilir...

Çizgiroman cephesinde değişen pek bir şey yok. Kızılmaske aslına döndü ve artık Ruanda ormanlarında tek başlarına kendilerini yönetmede yetersiz kabilelere 'beyaz adaleti' dağıtıyor. Flash Gordon'un arkadaşı Prof. Zarkof ise, bir ameliyat daha olup, yeniden Rus oldu. Örümcek'le Kaptan Amerika ise kırmızı, mavi, beyaz Amerikan bayrağı kostümleriyle 'yeni dünya düzeni'ni koruyorlar.

Sürgünde bir tiyatro oyuncusu, bir gazeteci, bir yazar: Şıh Ali Yalçıner

Deprem ve zulüm ya da şahmeran

Mesut Kara CAN

▼ Şıh Ali Yalçıner, hakkında tutulan fezlekeye göre, "Her an suç işleyebilir bir solcu"dur. O da Nazım Hikmet ve Yılmaz Güney ile aynı macerayı paylaşmıştır. Uğradığı haksızlıklar, baskılar sonrasında Hollanda'ya mülteci olarak giden Şıh Ali Yalçıner, bugün Amsterdam'da sürdürüyor çalışmalarını. Çünkü, bu topraklarda aydına, sanatçıya düşündüğünü açıklamak, mutlu olmak çok görülür, dahası yasaklanır.

Bu devlet aydınına, sanatçısına düşünmeyi, düşündüğünü açıklamayı, mutlu olmayı, çok görüyor, dahası yasaklıyor.

Nazım Hikmet ülkesini seviyordu. Çınarlarında kolan vurmuş, hapishanelerinde yatmıştı. Fakat o, 1951'de Moskova'ya gitmek zorunda kalmış ve bir daha ülkesine dönememişti. 3 Haziran 1963'te güzel günler görmek için cezaevlerinde yattığı ülkesinden uzakta, Moskova'da öldü. Yılmaz Güney, hayatının en verimli günlerini cezaevlerinde geçirdi. Daha "yapacak çok şeyi, filmleri" vardı. En güzel filmlerini yapamadan, ülkesinden uzakta öldü.

Tiyatro oyuncusu, gazeteci Şıh Ali Yalçıner de uğradığı haksızlıklar, baskılar sonrasında mülteci olarak gittiği Amsterdam'da sürdürüyor tiyatro çalışmalarını.

1972 yıllarında İstanbul'da ekonomi okurken Erkan Yücel'le tanışır. Erkan Yücel ve bir grup oyuncu Ankara Sanat Tiyatrosu'ndan ayrılıp Devrimci Ankara Sanat Tiyatrosu'nu (DAST) kurar. Şıh Ali de DAST kadrosunda yer alır. Deprem ve Zulüm adlı oyunun tekstlerini hazırlayan üç oyuncudan biridir. 1970'lerin ortasında yaşanan Van depremiyle ilgilidir oyun. "Van depreminde zarar gören insanlara yardıma gitmiştik. İnsanların yaşadığı zulüm çok ağırdı. Oyunda bunu işledik. Kürtçe ağıtlar, konuşmalar olduğu için yaklaşık on yıl yasaklandı. Ord. Prof. Sulhi Dönmezer bilirkişi olarak, 'oyun cezalandırılmalı' diye rapor verdi. Oyunun bölücülük suçundan yargılanmasını isteyenlere karşı, Türk tiyatrosunun önemli ismi Haldun Taner ise, oyunun Türk ve Kürt halklarının kardeşliğine hizmet ettiğini söylüyordu.

Taşrada gazetecilik

Daha sonraki yıllarda toplulukta yaşanan sanat anlayışı ile ilgili tartışmalardan sonra Şıh Ali Yalçıner topluluktan ayrılır. 1979'da gittiği Karaman'da, Karaman'ın Sesi gazetesinde sorumlu yazıişleri müdürlüğü yapar. Soruşturma şampiyonu olur. Ardından Demokrat Karaman gazetesini çıkarır; baskılar daha da yoğunlaşır. Bir yandan tiyatro çalışmalarını da sürdürür. Karaman Tiyatro Topluluğu'nu kurar. Bütün bunların yanısıra futbol antrenörlüğü de yapar. Örneğin Beşiktaş'lı Sertan, Ankaragücü'nden Kazım onun öğrencileridir. Karaman'ın sarı basın kartlı gazetecisi Şıh Ali Yalçıner Süleymancılar diye adlandırılan tarikatla ilgili bir araştırma yaparken provokasyonlara, baskılara maruz kalır. "12 Eylül'den sonra tarikatçıların yaygınlaşmasına karşı, gazete olarak bunların devlet destekli palazlandıklarını göstermek istiyorduk. Onlardan kaçan bir gencin açıklamaları vardı. Kur'an kursunda kendini asan çocuğu haber yapmıştık. Devlet destekli dinciliğin üzerine gitmemiz, fincancı katırlarını ürkütmüş, bize saldırmalarını, tertip ve işkenceleri getirmişti. Tarikatın ileri gelenleri Ankara'ya gittiler. Bir–iki gün içinde özel bir ekip geldi Karaman'a ve provokasyonlar başladı.

Duvarlara 'Amerikan Uşağı Özal' gibi sloganlar yazdılar, ardından da beni ve çevremdeki insanları bu yazıları yazmakla suçlayıp işkenceye aldılar." Evine her gelen örgüt üyesi sayılır, ortada örgüt yoktur. "Konya'da ilk kez bu işkenceleri belgeledik. Basın toplantısı yapıp, gördüğümüz işkenceleri anlattık. Bu haber Konya basınında yayımlandı." Şıh Ali Yalçıner kendisi hakkında tutulan gizli bir rapordan haberdar olana dek sürdürür çalışmalarını. Bu raporda onun için, "her an suç işleyebilir solcu" denmektedir. Karaman'da kalmak gittikçe güçleşir, Şıh Ali için.

1988'in 12 Mart'ından sonra Hollanda'da mülteci bir sanatçıdır artık. Ülkesine yeniden dönebilme düşüncesiyle ayakta kalır. Yine de "Şahmeran'ın yaşadığı, Anadolu öyle bir hale gelmiş ki, iyi şeyler yapmak için geri dönmek," biraz daha zaman istiyordu. Yine ilk iş tiyatrodur. Hollandalı yazar Bredero'nun İneğin Güldürüsü adlı oyununu Türkçe oynarlar, Amsterdam Sanat Tiyatrosu olarak. Oyunu Ayşe Emel Mesçi yönetir. Daha sonra Kürtler'in Dostları Derneği kurucusu olan tanınmış oyun yazarı H. Pinter'in Dağ Dili adlı oyununu üç dilde oynarlar. Hollandaca, Türkçe, Kürtçe. "Bir tutukluyu annesi görmeye gelir, konuştuğu dil yasaktır. Oysa oğluyla bir tek o dille diyalog kurabilir, devlet konuşturmaz. Tutukluyu götürürler. Tekrar getirdiklerinde oğlu annesinin dilini konuşur, fakat bu kez anne konuşmaz. Çünkü oğluna işkence yapılmıştır. Anne bunu protesto eder". Anti faşist olan ve ırkçılığa karşı mücadele eden Antilyanlı siyah yönetmen J.Leerdam oyunu izler ve çok beğenir. A. Çehov'un üç oyununu (Ayı–Evlilik Teklifi–Tütünün Zararları) oynarlar. Oyunun rejisörlüğünü J. Leerdam yapar. "Araç olan dilleri kullanan insandır.

Bir insanın duygusal–sinirli anı oynamasını her ulustan insanın yapabileceği ve dilden korkulmayacağı fikri için bizimle çalıştı." Hollanda'lı oyuncuların da yer aldığı Türk Tiyatro Vakfı'nı (S.T.T) kurarlar. J. Leerdam'ın okulunda öğretim görevlisi olan Bruin Otten, H. Pinter'in "Bir Tek Daha" adlı oyununu yönetir. Oyun Türkiye üzerine yazılmıştır, işkence psikolojisini anlatır. Hollanda'lı sanatçılar Hollandaca, Türkiye'li sanatçılar Türkçe oynarlar. Hollandalılar'ın oynadığı oyunda ırkçı birinin psikolojisi, Türkiyeliler'in yorumunda işkencenin faşist boyutu yansıtılır.

Şahmeran'ı ortaya çıkarmak

Vakfa bağlı Deneme Sahnesi kurulur. Şıh Ali ayrıca bir çocuk–gençlik tiyatrosu olan Kardelen grubunu oluşturur. "Yıllar önce Vasıf Öngören'in başlattığı çalışmalar ölümünden sonra durmuştu. Kesintiye uğrayan bu çalışmaları çocuk–gençlik tiyatrosu gibi altyapı örgütlenmesi ile sürdürmeye yönelik çalışmalardır bunlar. Rejimin öldürdüğü İranlı Yazar Samet Behrengi'nin Küçük Karabalık adlı öyküsünü oyunlaştırıp Hollandaca oynadık. Yine gençlik grubuyla Şahmeran'ı yorumladık. Mazopotamya kökenli Anadolu halk masalı. Şahmeran, Adem ile Havva'ya sevgiyi öğrettikten sonra tanrının gazabına uğrayıp yeraltında yaşamak zorunda kalan Meran kabilesinin kadın lideridir. Ölümsüzdür. Yeryüzündeki sevgisizliği, savaşı her zaman dışlar. Hiçbir canlı türüne, hiçbir dile karşı değildir. Oyunda Mezopotamya'da, Anadolu'da kullanılan bütün diller vardır. 'Şahmeran öldü' cümlesini Türkçe, Kürtçe, Arapça, Çerkezce, Fransızca, İngilizce, Hollandaca söyledik ve biz Hollanda'yı bölmedik; Hollanda bölünmedi. Şimdi de Nazım Hikmet'in yazdığı, Kafatası'nı hazırlıyoruz. Medya tröstlerini, sansasyonel basını eleştirdiği oyun."

Şıh Ali Yalçıner'in yaptıkları, becerileri anlatmakla bitecek gibi değil. RTL 4 kanalında "İyi Zaman Kötü" Zaman adlı dizide iki yıldır Türkiyeli bir tekstil atölyesi sahibini oynamaktadır. Karaman'ın Koyunu İşte Çarli'nin Oyunu adlı ön rejisini ve öyküsünü yazdığı oyun Yabancılar Televizyonu'nda En İyi Yabancı Film ödülünü alır.

Projeden projeye koşan, enerji dolu, duyarlı bir sanatçı Şıh Ali Yalçıner. Yüzüne dökülen uzun, beyaz saçlarını toplamaya çalışarak okuduğu öykülerini dinlerken canımızın acıdığını hissediyoruz.

Yıllardır uzak kaldığı ülkesinde yaşananlar da onun canını acıtıyordu. "Dünyada işkencede ilk sıralarda olan bir ülkenin tiyatrosundan, sanatçısından çok daha fazla şey beklerdim. Bir sanatçının Kürt sorununda söyleyecek bir sözü yoksa, yarın da konuşmasın. Örneğin biz orada 'Savaşa Hayır, Sanata Evet' diyoruz, burada ise sadece 'Sanata Evet' dendi. Erkan Yücel güzel bir örnektir sanatçıya. Ülkesinin, dünyanın sorunlarından uzak bir sanatçı ve sanat olamaz. Bu sancı, bu acı bana yeter; bir 6–7 yıl daha yeter. Bu gün Şahmeran'ı ortaya çıkarmak gerekiyor."

Şıh Ali Yalçıner tiyatro çalışmalarını Amsterdam'da sürdürüyor. Şahmeran adlı oyunda sahneye çıkıyor (solda).

Marksist bir filozofun son tanıklığı: Yaşamla söyleşi

"Çağın akışı içinde olup bitenlerin beklenmedik niteliği beni şaşkınlığa uğrattı. Ortaya çıkan, bana öyle geliyor ki, Marks'ın sosyalizm hakkındaki öngörülerinden başka bir şeydi. Öte yandan, tarihin yaratıcılığını vurgulayan marksist düşünceyle örtüşüyor bu durum. Gerçekleşen başka bir şey, öngörülmeyen, herhangi bir modele bağlamadan incelenmesi gereken bir şey. Gerçek sorun nedir? Temeline inildiğinde, Marks'ın (ve ondan sonraki birçoklarının da) düşüncesini güdüleyen, iktidar ve egemenlik ilişkileri olmaması gereken yeni toplumsal ilişkilerin üretimi –veya yaratımı– fikridir. Bu anlamda devrimci tasarı sonsuzdur... ya da daha doğrusu ölümsüz."

Fransız marksist düşünür Henri Lefebvre (1901–1991), 90 yaşında, ömrünün son kesitinde kendisiyle söyleşen Patricia Latour ve Francis Combes'e bunları söylüyor. Latour ve Combes Pirene dağlarının eteklerinde, surlarla çevrili bir kentte yaşayan Lefebvre ile günler ve geceler boyu süren söyleşilerini kitaplaştırıyorlar. Kitap, Emirhan Oğuz'un çevirisiyle, 'Yaşamla Söyleşi– Sosyalizm, Günlük Yaşam ve Ütopya Üstüne' adıyla geçtiğimiz günlerde Belge Yayınları'ndan yayınlandı.

Kitabın girişinde, "Doğu'da 1989'da meydana gelen olaylardan bu yana, H. Lefebvre görüşlerini kamuoyuna açıklamamıştı. Bu söyleşide, sosyalizm, günlük yaşamın eleştirisi ve ütopya konusundaki kişisel görüşlerini ifade ediyor... Sürmekte olan tartışmalara bir katkı. Düşünürün bir portresi. Yapıtının okunmasına bir giriş" notu düşülmüş. Arka kapakta da, "Lefebvre, çağdaş marksizmin en açık uçlu düşünürlerinden biridir. Marksizmin daima tarihin yaşanan evreleri ile hesaplaşarak kendini yenilemek zorunda olduğunun altını daha 1950'lerin sonunda çizmişti. Marksizmin resmileşerek donmasına karşı olan Lefebvre, 1968'de düşünsel sınırların zorlanışında esin kaynaklarından biri oldu. Yaşamla Söyleşi'de Lefebvre, düşünsel macerasındaki evrelerle birlikte, bir potansiyel olarak marksizmi de ele alıyor. Üretken bir tarzda..." ifadeleri yer alıyor.

Lefebvre söyleşi boyunca somut ütopyayı savunuyor. Latour ve Combes Lefebvre'nin yanından ayrılırken beraberlerinde incelikli ama inatçı bir umudun sözlerini götürüyorlar:

"Sonuçta sorun şu: Gelecek belirlenmiş midir? Gerçekte, belirlenmiş değildir. Bu belirlenimlerin bulunmadığı anlamına gelmez. Belirlenimler vardır, ama determinizm (gerekircilik) değil. Tarihin akışını beklemek gerekir. Olasının tüm alanını kavrayabilmek için olanaksızı düşünmek gerekir."

Yaşamla söyleşi
Sosyalizm, Günlük Yaşam, Ütopya
Henri Lefebvre– Belge Yayınları Düşünce Dizisi– Türkçesi: Emirhan Oğuz– 80 sayfa–Birinci Baskı Nisan 1995

Yazarlardan sınırötesi harekat girişimi

▼ "Bugün eserindeki tavrıyla toplumsal tepkileri çelişen ve çelişmeyen yazar kimliklerinin öne çıktığı görülmektedir" diyen bazı yazar ve sanatçılar 'Tartışmaya Çağrı' başlığıyla sanat çevrelerine ve kamuoyuna sundukları bir metinle 'Neden sanat yapılıyor' sorusunu gündeme getirdiler. Çağrıcılar arasında yer alan Kemal Özer, Yılmaz Onay, Seyyit Nezir ve Adnan Özyalçıner'in yanısıra kendilerine gönderme yapılan Orhan Pamuk ve Ahmet Altan ile görüştük.

Doğan ALMASULU

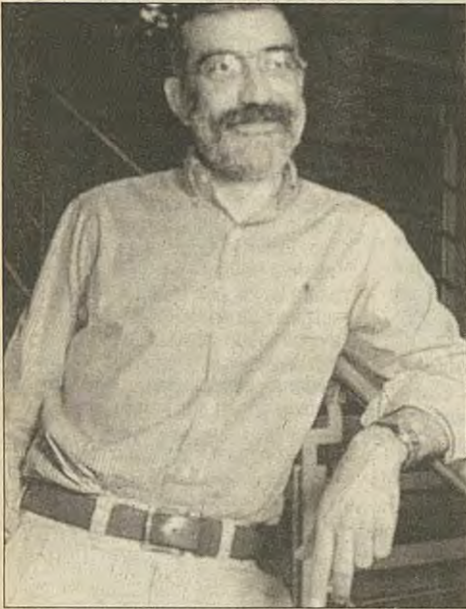
Bayramdan önce 'Tartışmaya Çağrı' başlığıyla bir metni sanatçı örgütlerine ve kamuoyuna sunan dokuz sanatçı ve yazar, "Sanatsal yaratışın, dünyada olduğu gibi ülkemizde de kendini bir an önce bütün boyutlarıyla tartışmaya başlaması" için harekete geçtiler.

Zihni Anadol, Yılmaz Elmas, Sennur Sezer, Yılmaz Onay, Kemal Özer, Bedrettin Aykın, Güngör Gencay, Adnan Özyalçıner ve Seyyit Nezir tarafından yapılan ve Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN, Edebiyatçılar Derneği gibi sanatçı örgütleri çerçevesinde geliştirilmesi hedeflenen çağrının en ilginç bölümünü şu satırlar oluşturuyor:

"Eserindeki tavrıyla toplumsal tepkileri çelişen ve çelişmeyen yazar kimliğinin öne çıktığı görülmektedir. Sanatın toplumla, sanatın politik ve ekonomik koşullarla, en genelde sanatın insanla ilişkisi ve insansal sorumluluğu sanatın vazgeçilmez bir sorunu olarak belirginleşmektedir."

Girişimin önemli nedenlerinden birisi olarak sunulan bu cümleler, son günlerde özellikle düşünce özgürlüğü, gazetelerin bombalanması gibi toplumsal olaylarda kimi sanatçıların ve yazarların gösterdikleri tavrın, sanatsal ürünleriyle uyuşup uyuşmadığı gibi gözden kaçmış bir konuyu da tartışmaya açıyor. Konuyla ilgili görüşlerini aldığımız Kemal Özer, çağrıya katılma nedenini şöyle anlatıyor:

"Son zamanlarda yazarlar, sanatçılar arasında beni rahatsız eden bir görünüm ortaya çıkıyor. Toplumsal tepkilere koşuluyor, medya önünde kamuoyu yaratma çalışmalarına katılımlar oluyor. Bildiriler imzalanıyor. DGM'lere gidiliyor, sokaklarda desteklemek için gazeteler satılıyor vb. Bütün bunların hiçbiri yadırgatıcı değil, hatta istenir, özlenir şeyler hepsi. Rahatsız edici olan bu sanatçıların, ozanların, yazarların sanatlarıyla yaptıkları arasındaki ilişki, daha doğrusu çelişki. Hepsi için geçerli olmasa da, 80 sonrasının apolitik, asosyal ortamına yapıtlarıyla katkıda bulunmuş kimileri bugün demokrasi, özgürlük, insan hakları konusunda ortalıkta boy gösteriyor. Sanatları değişmiyor, ama yapıtları sözümona demokrat ilerici tepkiler olarak sunuluyor. Beni bir sanatçı olarak rahatsız eden bu. Yurttaş olarak olarak başka, sanatçı olarak başka davranmanın ne kadar tutarlı olduğunu tartışmaya açmanın yararlı olacağını düşünüyorum."

TYS ile ilgili bir açıkoturumda yapılan eleştiriler sırasında 'Neden sanat yapılıyor tartışmasının, örgütsel düzeydeki tartışmalardan önce gündeme getirilmesi' görüşünün ileri sürülmesiyle girişimin başladığını söyleyen Özer, çağrının kendiliğinden bir girişim olduğunu belirtiyor.

Çağrıcılar arasında yer alan Yılmaz Onay ise, Söz'e yaptığı açıklamada, sanatın ve edebiyatın iç sorunlarıyla politik yanının bir bütünlük taşıdığını, sanatın salt politik bir gösteri olmadığını, yapıtların politik toplumsal bir içerik taşıması, böylesi bir bütünlüğün olması ve diğer politik tavırla birleşmesi gerektiğini söyledi. Onay, gerçeklik, hümanizm, sanatsal özgürlük istedikleri için böylesi bir metni gündeme getirdiklerini belirterek kimseyi sınırlamadıklarını, hiçbir koşullama getirmediklerini, tartışma süreci içinde gelişmenin olacağını, bu süreçte akımların, anlayışların ortaya çıkabileceğini vurguladı.

İmzacılardan Adnan Özyalçıner de, amaçlarının edebiyatın toplumsal ve kişisel kimliğini sorgulamak, sanatçının yaratım ve toplumsal ilişkilerini açımlamak olduğuna dikkat çekiyor.

Bir diğer çağrıcı Seyyit Nezir ise, bazı sanatçı ve yazarların yapıtlarıyla toplumsal yaşam ve olaylara sahip çıkmadığını, ancak bazı politik tavır veya imza kampanyalarıyla bireysel olarak öne çıktıklarını söylüyor. Yazarlara ve yazar örgütlerine dış basından gelen ağır eleştiri ve baskının zorlamasıyla bazı yazarların politik çıkış yaptığını öne süren Nezir, aslında Orhan Pamuk ve Ahmet Altan gibi yazarların yeni dünya düzenine yapıtlarını uyumladıklarını, bunu örtmek için de bireysel olarak öne çıktıklarını ifade ediyor.

"Eserlerindeki tavrıyla toplumsal tepkileri çelişen" anlatımıyla gönderme yapılan ve Nezir'in de açıkça dikkat çektiği yazarlardan biri olan Orhan Pamuk'u aradığımızda, böyle bir metinden haberi olmadığı ve yorum yapmak istemediği, herkesin kendi yaptığına bakması gerektiğini, kendi yaptığının ise ortada olduğu yanıtını aldık.

Ahmet Altan da, kendisine yönelik eleştirileri ilettiğimizde, "Böyle bir metinden haberim yok. Beni ilgilendiren bir tarafı da yok. Herkes istediği gibi kitabını yazar. Nasıl kitap yazacağımı başkasına mı danışacağım. Eğer başkasına danışacak olsaydım Milliyet gazetesinde çalışırken ne yazacağımı patronuma danışırdım ve işten atılmazdım. Yazdığım yazılardan dolayı patrondan özür mü dilemeliydim? Bu tür söylemler beni ilgilendirmiyor. Konuşmayı zamansız buluyorum" dedi.

Örgütler sonbaharı bekliyor

Metnin diğer bölümleri de, en az sanatçıların kişisel tavırlarının tartışılması kadar önem taşıyor. Metinde şöyle deniyor: "(...) Sanata karşı olumsuz koşulların etkilerinin giderek yaratışın kendisinde de arızalar doğurduğu, hatta sanatın kendi kendini etkisizleştirmesine varabildiği... bilinen bir gerçektir. Sanatsal yaratış, kendini bütün boyutlarıyla tartışmaya başlamalıdır. Bu ise magazin dergilerinin ticari ilgilerine, birilerinin şov kaygılarına bırakılamayacak kadar derinlikli, kapsamlı, ciddi ve uzun soluklu program bütünlüğünü gerektiren bir süreç işidir."

Tartışmaların hangi zeminde yürümesi gerektiği bölümünde ise, "Sanatsal yaratışın kendi içindeki tartışmanın öncelikle sanatçılar, eleştirmenlerle sanat bilimcileri çerçevesinde başlamak üzere, örgütlerimizde bir an önce programlanarak yuvarlak masa toplantıları, forumlar biçiminde hayata geçirilmesi ve buna, yaşayan bir toplumsal tartışma olarak süreklilik kazandırılması" üzerinde duruluyor.

Onay, tartışmaların zemininin yazarlar örgütü olmasının doğal olduğunu, bu örgütlerin bu tür işlevler için kurulduğunu söylüyor ama, yazar örgütlerinin konuya ne derece eğilecekleri şimdilik belirsiz görünüyor.

Kendilerine böyle bir çağrı yapıldığını ve bunun olumlu bulunduğunu söyleyen TYS yetkilileri, tartışmaların başlatılması için bir Kültür Komisyonu kurulduğunu, ancak bu tartışmaların bir hazırlık süresi alacağını bu yüzden de ancak sonbaharda başlayabileceğini belirtiyorlar.

PEN'in ise seçim arefesinde olduğu, bu yüzden yaz sezonu boyunca bir girişimde bulunamayacağı ve TYS gibi sonbaharda bir girişime başlayabileceği ileri sürülüyor.

Edebiyatçılar Derneği'nin ne tür tavır alacağı ise henüz bilinmiyor.

Edinilen izlenimlerden yazar örgütleri zemininde tartışmaların yaz sonu ancak başlayacağı, bu arada yazarlar ve sanatçılar arasında bazı tartışmaların olabileceği anlaşılıyor. Bu metin etrafında büyük bir tartışma çıkıp çıkmayacağının işaretleri ortada görünmüyor henüz.

GÖSTERİ / YAYIN / MÜZİK... Tel: (0212) 244 30 67– 249 99 29 Fax: (0212) 249 99 29

MEYDAN FOTOKOPİ
"Fotokopi bizim işimiz"
- Temiz, seri,ucuz...
- Büyütme, küçültme...
- Spiral ve tel ciltleme yapılır...
- PVC kaplanır
Sinanpaşa Mah. Has Fırın Cad. No: 65 Beşiktaş-İSTANBUL Tel: 2605607

HAMLET KİTABEVİ
• KİTAP • KASET • CD • AKSESUAR

"Türkiye'nin 24 saat açık tek kitabevi"
Sıraselviler cad. No:15 Taksim - İSTANBUL Tel/Fax: 244 26 01
"Bu dünyanın her hali bana ne kadar bitmiş, bozulmuş, ne kadar tatsız, boş geliyor. Yazık ona yazık!" Hamlet

KONSER
Grup KIZILIRMAK
Yaşamak bir ağaç gibi,
tek ve hür
Ve bir orman gibi
kardeşçesine
bu hasret bizim...
Gün: 3 Haziran 1995 Cumartesi
Saat: 14.00 ve19.00
Yer: Güney Düğün Salonu
Mersin
Bu bir BSP organizasyonudur

intermezzo
(Meyhane Yaşam)
- 30 çeşit soğuk meze, balık ve ızgara çeşitleriyle...
- Haftanın üç günü canlı müzik...
İstiklal Cad. Asmalı Mescit Sok. No: 17 Tünel/ İstanbul
Rez: Zihni Çetiner: 293 28 68

Ebenezer Sanatevi
Sanatevimizde kitapları % 20 indirimle satın alabilirsiniz
Dergi, gazete
Sahaflık kitap alınır.
Üniversiteye hazırlık kitapları
Her türlü yeni kitap
Yabancı gazete ve kitaplar
İlhan İlya Uygun
Paşacamii sok. No: 16
Kaleiçi / Antalya

'Biz Alternatifiz'
Radyo Alternatif
107 FM
Mersin

BULUNMAZ KÜLTÜR MERKEZİ

Pazartesi Söyleşileri:
Alevilik Nereye Gidiyor?
Esat Korkmaz
Aydın Öztürk
22 Mayıs Saat: 19:00
Salı Söyleşileri:
Resimde Sosyalist Gerçekçilik
Avni Memedoğlu
Hakan Dilek
23 Mayıs Saat: 19:00

URBAN
CAFE-BAR
Sakin..
Keyifli bir mekan...
İstiklal cd. Kartal sok. 6/a

Datça'da Ütopyalar Toplantısı yapıldı

Düş kuramayanın geleceği olamaz!

10-14 Mayıs arasında Datça'da hala düş kurabilenler Ütopyalar toplantısına katıldı.

Hatice CAN

Ankara– Yeryüzü ve kendimiz için güzel şeyler düşlesek de, gündelik yaşamın hay huyu içinde, öfkelerimize, hırslarımıza kaygılarımıza yenik düşüyoruz. Zaman zaman durmak, silkinmek, düşünmek ve düş kurmak gerekli. Biz ütopyacıları da iki yıldır Datça'nın o çetin yollarına düşüren bu düş kurma ve kendini günlük yaşamın dayatmalarından arındırıp gelecekle bugünü bağlama özlemi.

Yurdun üç bir yanından geldi insanlarımız (dördüncü yanda savaş var çünkü). Aralarında, komünistim, anarşistim, feministim, eko–sosyalistim, derin ekolojistim, çevreciyim diyenler olduğu gibi, "Beni kategorize etmeyin, ben kendimim" diyenler de vardı.

Dört gün süren toplantının en renkli siması elbette şair Can Yücel oldu. İlk gün ütopya üzerine konuşulurken kendi tanımını yaptı Can baba; "Ütopyalar, sömürü düzeninin ötesinde neolitik dönemin insanının vahşi dünyasının savunusu, çocukça bir yaşamın doğrulanmasıdır." Can Yücel şöyle devam etti; "Doğa zincirini kırıp da, emir- kumanda zincirini kurarsan, –Marks'ın dediği gibi– o zaman insanın kaybedeceği emir-kumanda zincirinden başka bir şey yoktur. Bir çarpıklık var bu işte. Bunu düzeltmek için geldiniz. Bir büyük namussuzluğa karşı yeni bir namusun sahibisiniz. Bu büyük dengeyi kuran insanların iç, beyin sesleridir. Yeni bir ütopya kurulabilir, ama komünist ütopyayla birleşmedikçe beş para etmez."

Sadık Usta'nın Amerikan komünlerini anlatmasıyla sunuşlar başladı. Amerikan komüncüleri (Amanalar, Ann Nee, Noyes, Owen, Etien Kabie) özel mülkiyeti kaldırmak ya da bu süreci başlatmak için yola çıkıyorlar, sonuçta dağılıyorlar.

"Toplumsal ekolojinin bakış açısından eko-sosyalizm" başlıklı bir sunuş yapan Kaya Özkaracalar tahakküm ilişkilerini kaldırmak için insan–insan ve insan–doğa arasındaki ilişkilerin yeniden düzenlenmesi gerektiğini savundu.

Sinan Önelge ise, anarşistlerin görevinin insanlara nasıl yaşayacaklarını göstermek değil, yıkmak, tahakküm ilişkileri tekrar kurulmayana dek yıkmak olduğunu söyledi.

Derin ekolojiyi anlatan Dilaver Demirağ, çevreciliğin eleştirisini yaparak, korumacılığın karşısına doğayla birlik ve bütünlük tezini koydu.

Nergis Ovacık "Erkek ütopyalarında kadın" konusuyla yegane feminist sunuşu yaptı. More'un Ütopya'sını, Campanella'nın Güneş Ülkesi ve Havemann'ın Yarın'ını inceleyen Ovacık, bu ütopyaların kadın-erkek eşitliği üzerine büyük zaaflar taşıdığını söyledi.

Akın Atauz'un "Kent Ütopyası" ise, en geniş kapsamlı olarak düşünülmüş ütopyaydı. Küçük ölçekli, kır–kent ayrımının ortadan kalktığı, kendine yeten, kadın–erkek ayrımının olmadığı, doğrudan demokrasinin bulunduğu, kararların zorla desteklenmediği bir kent. Kentin en yüksek yaşam birimi olduğu bu ütopyada, devlet yok, kolektif görevler sırasıyla yapılıyor, işbölümü ve uzmanlaşma yok.

Toplantılarda en uzun zamanı sosyalistlerle ekolojistler arasındaki "endüstriyalizm" tartışması kapladı. Ekolojistlerin, sosyalistlere yönelttiği, "Sizin teoriniz ve pratiğiniz endüstriyalizmi dışlamıyor" eleştirisine karşılık sosyalistler, komünist ütopya içinde endüstriyalist öngörülerin bulunmadığı, sosyalizmin ise bir geçiş aşaması olduğu için eskinin zaaflarıyla malül olmasının doğal olduğunu savundular.

Dört gün boyunca Dadyadost'ta, geceleri ise kah bir yemekte, kah kamp ateşleri çevresinde ütopyalara nasıl ulaşılacağı tartışıldı, devrim tezleri ortaya atıldı. Sonunda önümüzdeki yıl "Kurban" bayramında buluşmak üzere sözleşilip "gerçek" yaşama dönüldü.

SELDA BAĞCAN

TÜRKÜLERİMİZ 1

SON KASETİ ÇIKTI

1- Sivas ellerinde sazım çalınır
2- Gesi bağları
3- O günler
4- Adaletin bu mu dünya
5- Tatlı dillim
6- Çemberimde gül oya
7- Yalan dünya (Selda / Moğollar)
8- Kalenin dibi (Selda / Moğollar)
9- Anayasso (Selda / Moğollar)
10- Mapusanelere güneş doğmuyor
11- Dane dane benleri
12- Bülbül
13- Bölemedim felek ile kozumu
14- Mapusane içinde
15- Eyvah gönül
16- Altın kafes
17- Nem kaldı (Selda / Kardaşlar)

MAJÖR MÜZİK YAPIM Tel: (0.212) 527 61 28

METO' BİYOGRAFİ' LER

Met - Üst

urfalı valentino: HÜSEYİN PEYDA

sırf göz, bir adam!.

siyah–beyaz fotoğraflarda, filmlerde bile cam öbeği gibi parlayan, reprenkli görünen sırf göz bir adam!.

atatürk ve şarkıcı tarkan'dan sonra bu ülke'nin gördüğü en etkileyici, en yılankavi gözlere sahip adamı!. belki de onlardan da daha kallavi sırf göz!. bu gözlerle hazırlıksız karşılaşanlar, ya hemen aşık olurlar ya da korkup o muhitten papua yeni gine'ye kaçarlar!. öyle yani!.

tevellüd icabı biz onu, hayatının inkıtaları (uzatmaları) oynarken yakaladık!. kocaman sırf göz'lü esmer yüzüne, kısa kesim kırçıl beyaz saçlar ve inceden, oturaklı şık bir sakal tedarik etmişti!. ve kurt kocamış, yeşilçam'a karakter oyuncusu olmuştu!. daha çok da ekrem bora gibi kötü, fakat haysiyetli kötü adam rollerine bürünmüştü!. jön ve jönes'lerden en ufak bir ters hareket görmüyordu!. biblo gibi kenarda oturup, yeri geldikçe filme irtifa kaydettiriyordu!. televizyonda, kartallar yüksek uçar dizisi'nde atilla ilhan usta'nın yazdığı edebi ve binbir manalı özel lakırdılar ise ağzına leblebi çekirdek gibi oturuyordu!. lâkin sonra sonra, vâdesi yetti ve akciğer kanserinden öldü!.

şimdi bir ara geyik çevirelim!.

imaj, mimaj devri, sürmenaj oldu!. şimdi moda: "kendi gibi olan yeni'dir", böyle diyorlar yâni!. onlar getiriyorlar, onlar götürüyorlar devirleri!. bize bol yemek düşüyor!. lâkin güzel de bir laf!. şair kumaşlı, bir reklâm metin yazarı'ndan çıktığı besbelli!. yine de moda'nın derdi başka!. özellikle doğu'da!. bu yüzden bırakın kendi gibi olmayı,bin yıllık, "fırat suyu bütün bir bölgeyi/ takma adlarla dolanmak/ zorundadır.", (cemal süreya)

buradan şuraya gelmek niyetim!. kimi kez, ulusal ve kültürel kimliğin bastırılmasından, baskı altında tutulmasından doğan, bu ülke'ye özgü, ilginç sanatçılık türleri devreye giriyor!. bu bazen tercihli bir yol gibi görünüyor, bazen de işin kolaycılığı'na kapılınıp asimile ama mutlu aküleri oluyor!. kimi kez de hüseyin peyda gibi doğu'ya özgü, yepisyeni melodram örnekleri çıkartılabiliyor!.

en başta hüseyin peyda da, arabaya taş koydum, ben bu yola baş koydum edasıyla, sinemaya yapımcı, yönetmen, oyuncu, senaryocu, seyirci, alaska frigocu olarak, herşey olarak giriyor!. yönetmen olarak: hüseyin örmen, oyuncu olarak: hüseyin peyda, senaryocu olarak: hüseyin kazasgil, (seyirci olarak: kinyas bülbül, overlokçu olarak: melahat öztırtıl.. uyduruyorum) isimlerini kullanıyor!. en sonra, sırf göz olan adam, sırf gözlerini en iyi gösteren mesleğiyle, oyuncu olarak zihinlerde kalıyor!.

mezarımı taştan oyun filmiyle büyük gişe hasılatı yapıyor!. yer yer siyah–beyaz, eski rudolf valentino havasına, biraz hint filmleri havası, biraz memleket meseleleri tuzu biberi ekliyor, sıcak sıcak servis yapıyor!. üff, yurdum insanı tadına doymuyor, parmaklarını yiyiyor!. üzerine bir de kutsal'lı, hazretli, şeyhli filmlerde oynuyor ve artık anadolu'da evliya gibi oluyor!. lâkin insan yeri gelince dayanamıyor: "hey arkadaş.. sırf göz adam.. yurdum insanı'nın iliğini kemiğini yeter emdin.. bir tane de şöyle, ay parçası gibi bir film yap, bulunsun yâni", diyor, diyor ama herkesten de yılmaz güney'lik beklemek tabii biraz abesle iştigal oluyor!. ve nihayet o güzel, kallavi, yılankavi gözler ve o müthiş oyunculuk kumaşı, heba olup gidiyor!.

şimdi şanslı ve boş bir gününüzdeyseniz, televizyonların sabah ya da öğle sonrası, yerli sinema kuşaklarında bazı filmlerde görünüyor hüseyin peyda!. senaryo iyiyse döktürüyor!. senaryo iyi olmasa bile, film onun oynadığı bölümlere gelince aniden prestij edeyor, kalkınıyor, randıman had safhaya çıkayor!. lâkin o gidiyor film susuz lâleler misali pörsüyor!. yine de ister siyah–beyaz olsun, ister renkli türkçe, sinemaskop, onun oynadığı filmler insanın aklını alıyor!.

son demlerinde menejerlik de denemiş!. türkücü mahmut tuncer'e filan "menecer"–lik yapmış!. bir eli sakatmış!. ve rudolf valentino gibi, çok genç ölmediğinden herhalde, o, atatürk'ten ve şarkıcı tarkan'dan sonra, belki de ilk en yılankavi gözler, hayata gözlerini yumduğunda, pek, hiçbir kadın, kendini intaar etmemiş!. yine de annelerin, ablaların gizli ve özel tarihlerine bakmak lazım!. ya da artık hiçbir önemi yok!. ve zaten hâlâ, "fırat suyu bütün bir bölgeyi/ takma adlarla dolanmak/ zorundadır."

nihayet, güzel laf!. kendi gibi olan yeni'dir!. hayata uymasa da, pek istenildiği gibi uydurulamasa da!. bir gerçeklik, bir sıcaklık arzediyor!. hele o kendi gibi olan kişi, hüseyin peyda ise!. lâkin hep keşke'li cümleler ardına eklemleniyor!. keşke!.

mekanları cennet olsun!. mümkünse bir yanında bette davis, bir yanında marlyn monroe olsun!. bol bol sinema konuşulsun!. yakışır!.

'Sendikalar (canımızın istediği yere mi) nereye?'

Zafer AYDIN

Kendi aralarında konuşan iki köylüden biri diğerine, "bu yıl armut çok olacak" demiş. Diğeri nereden anladın diye sorunca da, "benim canım öyle istiyor da ondan" diye cevap vermiş.

Gülay Göktürk'ün 30 Nisan günü Yeni Yüzyıl gazetesindeki köşesinde 1 Mayıs'ın mana ve önemine denk düşer diye yazdığı "Sendikalar Nereye?" başlıklı yazısını okuyunca aklıma yukarıdaki fıkra geldi. Başlık soru biçiminde formüle edilmiş, ama Göktürk'ün sendikaların, işçi sınıfının durumu ve akıbeti üzerine cevaplar arama gayreti yok. Göktürk yazısıyla, kafasında oluşmuş, işçi sınıfının öldüğü, tarih sahnesinden çekildiği yolundaki görüşlerine uygun gerekçeler yaratmayı amaçlıyor. Bu yanıyla da yazı buram buram öznellik kokuyor. Gülay Göktürk, yazısında mealen, işçi sınıfının sayıca gerilediğini, toplumsal fonksiyonlarını yitirdiğini, toplumsal ağırlığının azaldığını, buna bağlı olarak da işçi sınıfının örgütleri olan sendikaların miadını doldurduğunu söylüyor. İşçi sınıfını ve onun örgütleri olan sendikaları, "insanlık tarihi müzesinin kızılyıldız salonuna" gönderiyor. Satır arasında işçi sınıfının ve sendikaların devreden çıkmasının "insanlık adına sevindirici bir ilerleme" olduğunu da ifadelendiriyor. Bunları tartışılabilir argümanlarla sahip olarak ileri sürmüyor; daha çok "benim canım böyle istiyor" kurgusuyla dillendiriyor.

İşçi sınıfı sayıca azalıyor mu?

Eski bir solcu olan Göktürk'ün Drucker'in tespitlerinden yola çıkarak, işçi sınıfının sayıca gerilediği saptamasını yaparken, işçi sınıfının tanımına ilişkin indirgemeci anlayışların etkisi altında olduğu hemen farkedilmekte. Göktürk'ün, işçi sınıfı deyince aklına sadece sanayi işçisinin geldiği anlaşılıyor. Mekanik bir kurguyla da, "sanayide istihdam azalınca işçi sınıfı azalıyor, hatta yok oluyor ve sanayi işçilerinin örgütü olarak doğan sendikalar da tükeniyor" diyor. Gülay Göktürk'ün karıştırdığı ya da karıştırıyor gözüktüğü gibi, işçi sınıfı=sanayi işçisi demek değildir. İşçi sınıfı kavramı, üretim araçlarının mülkiyetine sahip olmayan, geçimini işgücünü satarak sağlamaya çalışanları kapsamaktadır.

Bu kısa kavramsal hatırlatmayı yaptıktan sonra, gelelim işçi sınıfının sayıca gerileyip, gerilemediği meselesine. Yukarıda zikredilen tanımdan yola çıkarak, sayılara bir göz attığımızda karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır:

Dünyada faal nüfusun 1/3'ü ücretlilerden oluşmaktadır. DİE tarafından yayınlanan Hane Halkı İşgücü Anketi'ne göre de, Türkiye'de ücret karşılığında çalışan insanların sayısı 7.631.063'tür. Bu sayı 1965 yılında 3 milyondu. Faal nüfus içerisinde ücretlilerin oranı 1965'te yüzde 22 iken, bugün bu oran yüzde 35.3 olmuştur. (Bu sayılara işsizler dahil değildir) Rakamlar işçi sınıfının sayıca azalmadığını, aksine büyüdüğünü, en büyük sosyal güç olarak varlığını sürdürdüğünü ve Göktürk'ün bundan haberdar olmadığını gösteriyor.

İşçi sınıfı sayıca büyürken ve genişlerken, sanayide istihdam edilen işçilerin sayısında bir azalma yaşanıyor. İşçi sınıfının iç bileşiminde, sektörel kümelenmesinde bir değişim ortaya çıkıyor. Daha önce sanayide yaşanan yoğunlaşma, şimdi hizmet sektörüne doğru kaymakta, oradan da high–tech denilen yüksek teknoloji sektörüne doğru genişlemektedir. Daha önce sanayi çalışanlarının sahip olduğu toplumsal mücadelede etkileyici olma rolü, şimdi hizmetler sektörü çalışanlarına geçmiştir. 20 yıl önce metal işçilerinin, lastik işçilerinin grevleri, direnişleri ile sistem sarsılırken, bugün benzer sarsıntıyı banka çalışanlarının, otobüs şoförlerinin, temizlik işçilerinin grevleri ve eylemleri yaşatmaktadır. Yani işçi sınıfı içerisindeki sayısal güç sınıfın bir kesiminden diğerine geçmiştir ve bu da işçi sınıfının toplumsal fonksiyonlarında bir değişikliğe yol açmamıştır.

Gülay Göktürk ortaya çıkan bu kümelenmeyi değerlendirirken, bütünsel bir kavrayıştan uzak seçmeci bir yaklaşımla, sadece sanayide çalışanların sayısındaki gerilemeyi veri olarak ele almakta ve bundan sınıfın eridiğine, yok olduğuna ilişkin sonuçlar çıkarmaktadır.

Gülay Göktürk'ün sahip olduğu seçmeci yaklaşımı işçi sınıfının yapısındaki değişim üzerine söylediklerinde de görmek mümkündür. İşçi sınıfı içerisindeki kentli davranışların artması, eğitim seviyesi ve kalifikasyonun yükselmesini, işçi sınıfının farklılaşmasının, parçalanmasının, sınıf bilincini yitirmesi ve mücadeleden vazgeçtiği, sendikalardan koptuğu yolundaki görüşlerine dayanak yapıyor. İşçi sınıfının yapısındaki değişimin işçi sınıfının toplumsal fonksiyonlarını yerine getirmede, ekonomik ve demokratik mücadelesini yürütmede bazı sıkıntılar yaratmakta olduğu bir gerçektir. Ne var ki, kentli davranış alışkanlıklarının artması, eğitim, kültür düzeyinin yükselmesi, kalifikasyonun artması sınıfa avantajlar sağladığı, toplumsal formasyonunun güçlenmesinde yeni olanaklar ortaya çıkardığı, problem çözme ve mücadele etme kapasitesini artırdığı da bir başka gerçektir. Son yıllarda Türkiye'de gerçekleşen '89 bahar eylemleri, madencilerin Zonguldak–Ankara eylemleri, '91 Paşabahçe direnişi ve özellikle son iki yılda artış kaydeden kamu çalışanlarının iş bırakma eylemlerindeki motivasyon, enerji, mücadele azmi, kullanılan araçlar, atılan sloganlar sınıfın yapısında ortaya çıkan değişimin mücadelede yarattığı elverişli koşulların ipuçlarını taşımaktadır.

Gülay Göktürk, emekçilerin günümüzdeki ütopyasının emekçi iktidarı değil, emekçi olmaktan çıkma imkanı olduğunu söylüyor. Emekçi iktidarının emekçi kitlesinin büyük bir kısmı için –en azından bugünlerde– kredisi yüksek bir ütopya olmadığı açıktır. Fakat kapitalizmin emekçilerin yaşamlarında yaptığı tahribat fazlalaştıkça işçiler arasında yeni toplumsal ütopyaların filizlenmesi pek de uzak bir ihtimal değildir. Emekçilerin emekçi olmaktan kurtulma imkanı düzenin çeşitli enstrümanlarla yaptığı ideolojik pompalamanın yarattığı bir yanılsamadır. Gazino kapitalizminin topluma sunduğu repo, hisse senedi, faiz gibi araçlarla sınıfsal konumunu değiştirmek ücretinden başka hiçbir geliri olmayan işçiler için geçerli değildir. Yine ticarete atılma, iş kurma için gerekli olan sermaye miktarı hızla büyüdüğünden işçilerin bu yolla da sınıfsal konumlarında bir değişiklik yapmaları zordur. İşçilerin emekçi olmaktan çıkma imkanı reel olarak yoktur. İşçiler için emekçi olmaktan çıkma imkanı bir ütopya değil, olsa olsa nadiren yapılan fantastik bir egzersizdir.

Gülay Göktürk'ün yazısında alıntı yaptığı Drucker'in de belirttiği gibi "bu yüzyılın en başarılı kuruluşu olarak değerlendirilen işçi sendikaları" son dönemde önemli sayılabilecek bir sıkıntı içerisindeler. Ekonomik, sosyal, siyasal bir dizi faktörün olumsuz etkisiyle sendikaların çalışma alanı daralıyor, gücü ve etkisi zayıflıyor. Gülay Göktürk bu fotoğrafa bakarak sendikalara "sendika olmayan sendika" nitelendirmesiyle ehlileşmiş, varlığı ile yokluğu belli olmayan bir tür kulüp ya da yardım sandığı rolü öngörüyor. Gelişmeler, sendikaların Gülay Göktürk'ün öngörülerine daha doğrusu istencine uygun bir değişim yaşayacağının işaretini vermiyor. Sendikaların içinde bulunduğu bütün açmazlara rağmen, sendikalara duyulan ihtiyaç devam ediyor. İşverenlerin, Gülay Göktürk'ün iddiasıyla "mutlu azınlık" olan sendika üyelerinin sahip olduklarını geri almak, ücretleri düşürmek gayreti içerisinde olmaları, sendikaların sendika olma rollerinin artarak sürmesi anlamını taşıyor. Yüzde 89'u sendika üyesi olmayan çalışanların önemli bir kısmının yoksulluk sınırının altında yaşamlarını sürdürmeleri hızlı bir tempoda sendikalara yönelimi olanaklı hale getiriyor. Kamu çalışanlarının sendikalaşma çabaları da bunun somut kanıtıdır. Yani işçi sınıfına topyekün saldırının sürdüğü koşullarda sendikalar adımlarını "Kızılyıldız salonuna" doğru değil, örgütlenmeye, hak aramaya, kazanımları korumaya ve mücadeleye doğru atıyorlar.

İşçiler güçlü ve mücadeleci sendikalardan yana olduklarını her fırsatta dile getiriyorlar.

Sendikal hareketin yaşadığı kriz süreci, sendikaların kendini yenileyebileceği dinamikleri de içinden çıkartıyor. İşçi sınıfının, sendika üyelerinin değişen profili, örgütlerin değişim, yenilenme sürecini olumlu yönde etkilemekte. Politikalarında, anlayışlarında, örgütsel yapılarında yenilemeler yaparak, varlıklarını sürdürecek olan ve varolma gerekliliğinin kaynağını işçilerin yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirmekten alan örgütler olarak sendikalar, 21. yüzyılda da mevcudiyetini koruyacaktır.

Sendikalar krizi aşacaktır

Sendikal hareketin yaşadığı kriz süreci sendikaların kendini yenileyebileceği dinamikleri de içinden çıkartıyor. İşçi sınıfının, sendika üyelerinin değişen profili, örgütlerin değişim, yenilenme sürecini olumlu yönde etkilemekte. Politikalarında, anlayışlarında, örgütsel yapılarında yenilemeler yaparak, varlıklarını sürdürecek olan ve varolma gerekliliğinin kaynağını işçilerin yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirmekten alan örgütler olarak sendikalar, 21. yüzyılda da mevcudiyetini koruyacaktır. Özgül toplumsal gereksinimler sonucu doğan sendikalar, oluşumuna yolaçan gerekçelerin varlığına bağlı olarak, işçilerin hak ve çıkarlarını kazanma, koruma ve geliştirme aracı olarak yaşayacaklardır. Hem de "sendika olan sendika" hüviyeti ile bunu yapacaktır.

Sonuç olarak, Gülay Göktürk böyle istiyor diye ne olmayan olur, ne ölmeyen ölür. Bu yıl armut çok olacak derken olgular, eğilimler dikkatli bir gözle incelenip, analiz edilmeli, benim canım böyle istiyor kolaycılığına kapılınmamalıdır. İşçi sınıfının, sendikaların gücünün temelinde, üretim sürecinde oynadıkları rol yatar; bu rol öznel niyetlerle yapılan tarifleri kaldırmaz.

Yurtdışında çadır dernek modelini aşmak

Ali MAHİR

Geçmişte hemen her örgüt, kendi uzantısı olan çadır dernekler aracılığıyla politik yapmayı denedi. Genelde bu derneklerin ömrü, izdüşümü olduğu siyasal odakların ömürlerine denk düştü. Ağaç devrilince çünkü, artık gölgesi de kalmıyordu.

Geçmişte denenmiş, sonuçları görülmüş bir mizansene yeniden sarılmak bir kadersizik olur. Bu nedenle içinde yaşayıp durduğumuz ortamı yeniden irdelemek, üzerinde dikilmek istediğimiz zeminleri, esaslı bir incelemeden geçirmek elzem olmuştur. Kendi kimlik ve kişiliğiyle ayakta kalabilecek, süreklilik arzeden bir örgütlenme esprisi yakalamak zorunda olduğumuz açıktır.

Yaratacağımız hareketin niteliği ve genişliği, birebir partiye eşgelen, salt partinin adını çağırmakla sınırlı bir açıya indirgenmemelidir. Böylesi örgütlenme modellerinin, salt hareket mensuplarını bile tatmine yetmediği örnekleriyle sabittir.

Uzun uzun genişliğimizi, çeşitliliğe ve çoksesliliğe açık olduğumuzu söyleyince, bunun somutunun ne olması gerektiğine de parmak basmak bir yana, örgütlenmedeki tutum ve duruşumuzun bu gereksinimle örtüşmesini sağlamak zorundayız da.

Sosyal vaka olan tüm sosyal içerikli kurum ve inisiyatiflerle nasıl rezonansa gireceğimizin hesabını yaparak işe koyulmalıyız. Bu varolan birikimlerin yeniden yaşama aktarılmasını getirecektir. Muhataplarımızla aramızdaki güvensizliği, ancak onların meşru emeklerine saygı göstererek güvene dönüştürebiliriz. Bu yaklaşım imece bir emek kültürü yaratmanın da biricik yolu olsa gerektir.

Her çevrenin bizi çağırabileceği, legal açık bir adımız olmalıdır. Buna "Sosyalist Alternatif" adı çok uygun düşüyor. Bu ad, salt sosyalistleri ifade etmesi açısından değil, örgütlenme motiflerinde, sosyalist bilim ve normların da baz alınmasını gözetmesi açısından ayrıca bir öneme sahip.

Sosyalist Alternatif bir yanıyla Türkiye siyasal yaşamıyla dayanışmasını sürdürürken, düpedüz Almanya gerçeği ve nesnelliğinden doku ve kurgusunu oluşturacağı gerçeğini hiç mi hiç atlamamalıdır. Kaldı ki böylesi bir modelin, Türkiye zemininde de oluşturulabileceği sorunu, alabildiğine irdelenmelidir.

Sosyalist Alternatif ister parti, ister dernek, ister bir çalışma grubu, isterse de bir inisiyatif biçiminde örgütlensin, hiçbir kariyer ve entrika hesaplarına fırsat vermeyecek düzeyde demokratik bir işleyişe kavuşturulmalı, asla bir payanda örgüt olmaya zorlanmamalıdır.

Sosyalist Alternatif, içinde yaşadığı ülkenin bir parçası olduğunu dikkate alarak, her konu ve sorunun irdelenmesinde, öneri, konsept ve projelerinde, sosyalist bilim ve sosyalist kültür normlarını gözetecektir. Yaşamımızda anlam ifade eden her konuda, yoğun bir çalışma tarzı benimseyecek, konuların uzman gruplarca ele alınmasına gereken önemi verecektir.

Yaşamın sürdüğü bütün birimlerde bir kimlik ve kişilik kazanma sorunu, olsa olsa yığınların kimlik ve kişilik kazanma çabalarının sürdüğü zeminlerde bir çözüme ulaştırılabilir. Ancak süreçlerin muhataplarıyla yüzyüze gelinerek yığınların sosyalist bilinci yaşamsal bir sisteme dönüştürme refleksi yaratılabilir.

Sosyalist Alternatif Türkiye siyasal yaşamındaki kopukluklardan etkilenmeyecek özgünlükte, bağımsız, kendi nesnelliği üzerinde ayakta kalmasını beceren, sosyalizmi, onu benimseyen herkesle birlikte üretmeye açık, esnek bir sosyalist örgütlenme olacaktır.

Sosyalist Alternatif tüm insani ve sosyal ilişkilerimizde önemli bir ölçüt olacaktır. Birlikte yaşamamıza sosyalist perdeden norm sunabilecek bu örgütlenme, bir birlikte yaşama kültürünü bugünden üretmeye başlayacaktır. Dincilerin, şeriatı büyük ölçüde, kendi aralarında yıllardır yaşıyor olmaları oldukça uyarıcı olmalıdır. Sistemle çatışmadan sosyalistçe yaşamak olanaklı değil elbette. Bu çatışkı ancak, sosyalizmin yaşanılası bir düzen olduğuna insanı inandırabilir. Değilse sosyalist olmak, ona salt iman etmeye indirgenmiş olur ki, bu da bir yaşam tarzının inkarı olur. Kaldı ki, ahiret masalları okuyan dincilerin dahi bu dünya için öngördükleri bir yaşam düsturu var. Sakalından, sarığına, şalvarına, ekonomik örgütlenmeden, kültürel boyutuna değin yaşamlarına belli standartlar getirdiklerine hepimiz şahidiz.

Dincilerin sistemle uzlaşabildiği noktalardan konuya girip, sosyalistlerin benzeri bir yöntemle, yaşam geleneği yaratamayacağı sonucuna ulaşmak, hiç gerçekçi görünmüyor. Ekonomik çıkar argümanlarıyla, şeriat yaşam tarzının kaynaklarını açıklamak doğru olamaz. Dünyada milyonlarca insan, şeriatın, kendilerince önemli saydıkları yaşam normlarına sarılıyor.

Sosyalist Alternatif kendi cephesinden, olabildiğince sosyalist yaşamın pratiğine katkılar sunmalı, her sosyalistin, onu bir ölçüde yaşayabilmesine olanaklar hazırlamalıdır. Yani sosyalizmi yaşamaya bir ölçüde başlamalıyız. Güçlü gelenekler, ancak böylesi süreçlerde yaratılabilir.

Sosyalist Alternatif kendi alanına girebilecek tüm konuları, özellik ve ağırlıkları yönünden bir tasnife tabi tutmalı. Bloklaştırılmış sorunları ünite ünite ele almalı. Bu yönde her alana denk düşecek uzman gruplar kurup, yazılı dokümanlara aktarılacak çalışmaları planlamalıdır.

Sosyalist Alternatifi, tüm insani ve sosyal ilişkilerimize, sosyalist perdeden norm sunabilecek bir yaşamsal organizmaya kavuşturabilmenin yolu, yaşamın bir yerlerinden tutunabilme ve süreçlere müdahale edebilme yeteneğiyle ele geçirilebilir.

Kadın, gençlik, çocuk, anadil, çok kültürlü yaşam, faşizm fundamentalizm, ortak pazar, edebiyat, kültür, sanat, göçmenlik, sinema, medya, yabancılar meclisi gibi konular, düzenli bir çalışma ritmi içinde irdelenmeli, Sosyalist Alternatif'in meşru bir çalışma programına kavuşması hedeflenmelidir.

Sosyalist Alternatif kendi cephesinden, olabildiğince sosyalist yaşamın pratiğine katkılar sunmalı, her sosyalistin, onu bir ölçüde yaşayabilmesine olanaklar hazırlamalıdır. Yani sosyalizmi yaşamaya bir ölçüde başlamalıyız. Güçlü gelenekler, ancak böylesi süreçlerde yaratılabilir.

Sendikal hareketin seyir defteri

Rüzgar eken fırtına biçer

İşçi hareketinin açmazlarının başında, "bağımsızlık" sorunu gelmektedir. Cumhuriyet'ten "çok partili" günlere, 27 Mayıs'tan 12 Mart'a, 12 Eylül'den günümüze kadar sendikal hareketin üzerinde siyasal iktidarın gölgesi hiç eksik olmamıştır.

Bir siyasal iktidarın alt toplumsal sınıflar üzerinde inisiyatif kurarak, onları kendi mecrasına akıtmak istemesi doğaldır. Ancak, herşeyi yukarıdan ve kısa vadede çözme isteği, sendikaların siyasal iktidarın inisiyatifine göz yummalarına yolaçmaktadır.

Bu doğal olmayan bir tutumdur ve özünde yararcılık vardır; en iyi örneklerine ise Türk–İş tarihinde rastlanabilir. Örneğin Nuri Başer'in 27 Mayıs hareketinin ardından genel başkanlıktan alınması veya DİSK'in önünü kapatabilir umuduyla Toplumsal Anlaşma'ya imza atılması bunlardan sadece ikisidir. Türk–İş'in 12 Eylül'deki tutumuysa herkesin malumudur.

Türk sendikacılık geleneğinde, siyasal iktidara yaslanarak faaliyet yürütmenin sendikal etkinlikleri kolaylaştıracağı kadar, belki de daha fazla yarattığı zorluklar vardır. Azımsanmayacak öneme sahip olan bu zorluklardan bir tanesi de, iktidar değişikliğinin sendikal örgüt değişikliğini de beraberinde getirebilir oluşudur.

Örneğin belediyeleri ele alalım. Yerel yönetimlerde işbaşına gelen gerici –şeriatçı güçlerin başlattığı sindirme operasyonu karşısında, zaten eli ayağı yasalarca bağlanmış olan sendikalar, bırakınız yeni üyeler kazandırmayı, üye sayılarını dahi koruyamamıştır. Sosyal demokrat belediye yönetimlerinin sağlamış olduğu görece rahat ortamda, örgütlenme bilincinin üzerinde durulmadan yürütülen üyelik çalışmaları, bugün tersine işler hale gelmiştir. Tam bir "rüzgar eken fırtına biçer" örneğidir.

Açıktır ki, kimi siyasal akımlar, özgürlüklerin kullanılmasını, kendi iktidarlarının devamı açısından zararlı görmeyebilirler. Özgürlüklerin nerede başlayıp bittiği kadar, özgürlüğün nasıl kullanılacağıyla çok yakından ilişkili olan bu durum, bütün iktidar güçlerinden bağımsız ve bizzat sınıf hareketinin denetimi altında oluşması gereken sendikaların daha fazla titizlenmesi için gözönünde bulundurulması gereken bir durumdur.

Her sendikanın, örgütlenme faaliyetine başlar başlamaz, iktidarla iyi ilişkiler içine girmek yerine, üyeleriyle birlikte sendikacılığın yaşadığı sorunları tartışması ve bunlara çözümler üretmesi gerekliliği, verilen örneklerde de görüldüğü gibi kendisini dayatıyor.

Bu yapılmadığı zaman, sendikal faaliyet, siyasal iktidarların izin verdiği ölçüde sürdürülebilir. İnisiyatifi altında bulunan çalışma istatistiklerinin de, bir sendikanın barajı aşıp aşmamasında çok önemli olduğu gerçeği gözönüne alındığında, iktidarın işine gelmeyen sendikaları zayıf düşürebilmesi her an gündeme gelebilir. Özellikle DİSK'e bağlı sendikaların bugünkü konumları, buna elverişlidir. Yerel yönetimlerde iktidarı elinde bulunduran RP'lilerin baskıları sendikaları barajın altına düşürecek boyuttadır.

Demek ki, sendikal hareketin sorunlarının başında gelen iktidardan, sermayeden ve siyasal partilerden bağımsızlık sorunu hiç de gözardı edilebilecek bir tutum değildir. Bunun nasıl gerçekleştirilebileceğiyse geleneksel sendikal modellerin aşılmasına koşut olarak gündeme gelebilecektir. Bürokratik sendikacılığın devletçi tutumunun teşhiri ve aşılması ancak, işyerlerini temel alan örgütlenme modelini yaşama geçirmekle mümkün olabilir.

İlgili ilgisiz herkesin üzerinde uzlaştığı konuların başında sendikal hareketin yaşadığı kriz gelmektedir. Krizin aşılabilmesi için birçok çözüm önerisi vardır. Bunları en genel olarak iki kısma ayırabiliriz. Biri kapitalizmin yapısındaki değişiklikleri gözönüne almamaktan doğan ve sendikaları etkisiz hale getiren krizdir ve başka bir yazının konusudur. Bir diğeriyse, sendikal hareketin kolaycı yöntemleri izlemesinden doğan krizdir. Türkiye işçi hareketinin yaşadığı krizde kolaycı yöntemin etkisi o kadar büyüktür ki, işçi hareketinin bağımsızlık geleneği oluşturmasının önündeki bu büyük engel, sonuçta sendikalarımızı işlevsiz hale getirmiştir.

Sendikalarımıza egemen olan "kolaycı" yöntemler terkedilmediği sürece, en küçük hükümet değişiklikleri bile örgütlenme çabalarımızı etkileyecektir ve işçi hareketinin seyri, rüzgarın önünde sürüklenen kuru yapraklar örneğini anımsatmaktan başka bir işe yaramayacaktır.

Yüksel IŞIK

Goller tecavüz mü? Türkler erkek, Kürtler kadın mı?

Yelda

Müdavimlerinin çoğunluğunu solcu erkek arkadaşlarımızın oluşturduğu bir kahvede oturuyorduk o akşam, biz dört kadın. Laf lafı açtı, çaylar çayları izledi. Böyle buluşmalarımızda daha geç saatlere kadar da oyalanırız sokaklarda, ama bu akşam olmamalıydı. Çünkü maç var, hem de milli maç. Saati nasıl da 11.00 ettik. Genellikle hesap ederdik bunu; maç bitiminde sokaklardaki erkek terörüne yakalanmamak için vakitlice kalkıp, evlere kaçmak lazım. Bunu yapmaktansa, buluşmamızı başka güne erteleyelim derdik. Kahveden sevinçli "GOOL!" naraları geldikçe anlıyorduk ki, Türkiye takımı atmıştır golü. Erkeklerin aksine biz, şunlar yenilse keşke ve süklüm püklüm girseler deliklerine diye söylendiysek de, yeneceklerine pek ihtimal vermediğimizden olacak, kalkmakta acele etmedik. Ama bizim için ne talihsizliktir ki, kedinin, kedi olalı fare tutacağı gün bugünmüş... Tahmin edeceğiniz gibi, 26 Nisan akşamından, İsviçre–Türkiye futbol karşılaşması sırası ve sonrasından söz ediyorum.

Mehmetçik PKK'nın..

Caddeye çıktığımızda kafamıza beş harf yağdı: P, K, K, A, M. Gösteri yürüyüşü yapan erkekler, Türk bayraklarını silah gibi sallayarak "Mehmetçik, PKK'nın a...ına koy!" diye bağırıyordu. İnanılır gibi değil belki, ama tam bu cümle. Bu cümle yağıyordu kadınların, Kürtler'in, Türk–erkek olmayanların kafalarına. Havada uçuşuyordu bizim cinsel organlar...

Erkek teröründen sakınmak için hep daha çok paraya ihtiyaç vardır. Mesela öyle durakta otobüs bekleyemezsin, taksiye atlaman lazım bir an önce. Biz de öyle yaptık; evlere dağıldık. Bindiğim taksiyi uçuran, yol boyunca elini dışarı çıkarıp bozkurt selamı veren şoför... Susmak bilmeyen kornalar... Tabancayla rastgele ateş eden önümüzdeki arabanın sürücüsü... Trafiğin felç olduğu yerde inip yürümekten başka çare yok. Ellerini bozkurt işareti yapmış bir kamyon dolusu erkek, bana da, "Eller havaya, eller havaya!" diye emrediyorlar bir ağızdan. Evet, yapmak istediğimi, söylemek istediğimi söyleyemiyorum korkudan, ama o kadar da değil, yapmak istemediğimi de yaptıramazlar bana.

Gece ıssız bir sokaktaysam ürkerim. Ama biri geçşe diye de istemem, çünkü o biri ya erkektir ya da ekip otosudur. Kadın, kedi veya çocuk görsem kendimi güvenli hissederim. Bu gece ıssız bir gece değil, hatta anababa günü, daha doğrusu, oğulbaba günü... Bu gece 10 yaşındaki erkekler de korkunç. Türkler'i erkek, Kürtler'i kadın yapmışlar, PKK'yi kadınlaştırıyor, tecavüz ediyorlar akılları sıra. Hemen her yaştan erkek, geçmiş mehmetçikler ve geleceğin mehmetçikleri Kürtler'i ve kadınları ilgilendiren (hem Kürt, hem kadın olanın vah haline) o beş harfin geçtiği tecavüz cümlelerini bağırıyorlar can havliyle. Kürtler'den, kadınlardan, savaştan korkup savaş çığlıkları atıyorlar... O sırada kimbilir kaç gerilla, kaç asker öldürülüyordu... Ve kaç zamandır; Türküm veya Müslümanım demeyen insanlar yurtlarından sürülüyordu...

Toprak, beden işgal etmek isteyenler üstüme üstüme gelirken, can güvenliğim yok. Korkmam içinse sebep çok. Gece vakti sokakta bir kadınım, hem de mini etekli, üstelik kimilerine göre, Kürtçü. Eli silahlı bu adamlar "Kürtçü orospu" vurur da, tecavüz de eder. O gece öldürdüklerinden biri olabilirdim. Başımı dik tutup da adamların gözlerine baksam kesinlikle şiddetle sonuçlanır diye yok olmak istedim. Yüzyıl önceki hemcinslerim gibi duvar dibinden hızlı adımlarla yürüyerek, ilk bulduğum ara sokakta gözden kayboldum. Görünmemem, yok olmam gerekiyordu.

Bir milli (maç) zafer(i) böyle kutlandı. Savaşan bu ülkede artık her maç milliyetçi terör halini alıyor. Her maçta milli marş okunuyor. Hemen hemen tamamını erkeklerin oluşturduğu güruh sokakları, caddeleri işgal edip şiddetlerini kusuyorlar. Önceleri "en büyük Fener", en büyük bilmemneyken, artık hangi takımın maçı olursa olsun, kim kazanırsa kazansın, "En büyük Türkiye!" Çünkü devlet kök kazımakla meşgul. Bu savaş psikolojik olarak ne ile desteklenecek? Başta, futbol karşılaşmaları ile. Arjantin'deki gibi, Şili'deki gibi... Şiddet, erkeklik, ırkçılık kışkırtılarak... Batı Anadolu halkı olan Rumlar hakkında, "Yunanı denize döktük" diyenler, buna doyamadıklarında, 6–7 Eylül 1955'te yağmaya, talana girişip, bayraklarıyla, marşlarıyla azınlıklara saldıranlar da böylesi bir güruhtu herhalde. O günleri yaşayan veya bir önceki kuşaktan öğrenen azınlık insanları kimbilir nasıl terörize olmuştur... Birkaç gün sonra İsviçre'ye göçecek olan Midyatlı Süryani Bahti ailesini düşündüm. Yurdunu terketmemek için adeta tırnaklarıyla yapıştığı toprağından sökülüp atılan Bahti ailesindeki Mekko amcayı düşündüm. Üç gün önce 23 Nisan bayramı dolayısıyla çocukları, "savaşacağız!" diye bağırttıran hemcinsimiz Çiller'in ise herhalde mutluluktan gözleri yaşarmıştır yine...

Ve bizimkiler de...

Sporun erkek egemenliğine, milliyetçiliğe, ırkçılığa hizmet etmemesini isteyen erkekler, spor kulüpleri –varsa– tavır almalılar. En azından, ırkçı olmadıklarını, savaş karşıtı olduklarını söyleyen erkekler, bu savaş bitene kadar asla ve asla, hiçbir maçın izleyicisi bile olmamalılar. Ben benimkilerden medet umarım. Ama "benimkiler" de o gün kahvede maç izliyorlardı ve refleks olarak seviniyorlardı, "GOOOL!" diye bağırıyorlardı, Türk takımının gollerine. O sert şutlar benim kasıklarıma, Mekko'nun böğrüne böğrüne geliyordu ve yoldaşlarımız olması gerekenler "refleks olarak" seviniyorlardı... Aslında ırkçılığa, milliyetçiliğe karşılardı tabii ki, hatta erkek egemenliğine bile karşılardı, ama...

"SÖZ" okurları ile buluşuyor!

Grup GÖÇEBE'yi ve sanatçı dostlarını izleyip, dinleyeceğiz.
Sizi keyifli bir **Yaz Şenliği**'ne davet ediyoruz.

11 Haziran '95 Pazar Saat:17.00
OKM Ortaköy Kültür Merkezi

SÖZ SENDE

Gürültülü çöküş ve sonrası...

Günümüzde sosyalist mücadelenin önündeki en önemli engel, ne ülkede demokrasi olmaması, ne yasalar, ne de kapitalist devlettir. 70 küsür yıllık sosyalizm deneyiminin çökmesi, bunun halk bilinci üzerinde bıraktığı derin etkidir. Sosyalist bir seçeneği gözden düşürmek ve anti–sosyalist bir etki yaratmak konusunda hiçbir resmi propaganda bu gürültülü çöküş kadar etkili olamazdı.

Yıkılan– çöken bu sistem birçok açıdan sosyalizmin özlemleriyle bağdaşmıyordu. Sosyalizmin bütün temel hedeflerine ulaşılmamıştı. Ama baştan itibaren bu modeller sosyalizm olarak tanıtıldı, eksik ve aksaklıkları kabul edilmedi ya da gözardı edilerek davranmak yeğlendi, savunuldu. Sosyalist blok bu modeli 'sosyalizm' olarak överken, kapitalistler de eleştirdi, aleyhte propagandasını yaptı. Hiç tartışmadan, sorgulamadan.

Bu hengame içinde sözüne kulak verilebilecek üçüncü bir büyük kesim vardı: Kapitalist ülkelerdeki muhalif sosyalist akımlar. Onlar da genellikle bu modele karşı çıkmadı. Avrupa'da eurokomünizm ve yeni sol gibi muhalif akımlar geliştiyse de, İtalya dışında pek söz sahibi olamadı. Türkiye gibi demokrasiye her yerden fazla, ekmek ve su kadar gereksinme duyulan azgelişmiş ülkelerde ise, sosyalizmin demokratik olmasına hiç önem verilmedi. Bir gün yıkılacağı düşünülmedi, bu azametli sosyalist yönetimler geri dönüşü olmayan biçimde sosyalizm yoluna girmiş sayıldı, gelecekte gereksinilecek olası müttefikler olarak görüldü. Sovyet bloku ve ondan hiçbir ayrılığı olmayan Çin'in siyasal düzenleri, demokrasi, sosyalist– demokrasi açısından eleştiren yok denecek kadar azdı. Sonuçta bu rejimler tek tek yıkıldığında, bütün dünya emekçilerinin sosyalizmin gerçekten yıkıldığını düşünmelerine neden oldu, böyle düşünmekte de haklıydılar.

Bugün kaçınılmaz bir biçimde bu eksiğin, bu hatanın cezasını ödüyoruz. Dünden daha çok gerekli olduğu halde, sosyalist hareketler küçüldü, sosyalizmin itibarı alt düzeylere düştü ve düşmeye devam ediyor.

Şimdi sosyalistlere düşen görev, kamyon devrildikten sonra akılları başlarına gelmiş de olsa, bu yanlışlardan ders almak, bunları tekrarlamamaktır. Marx'ın dediği gibi – sosyalizmi yalnızca kendi yanlışlarından öğreniyorsak– yeniden en baştaki ideallerimize döndüysek, en ileri ve en özgürlükçü demokrasiyi, sosyalist demokrasiyi, sosyalizm savunumuzun içine sokmalı, geçmişi bu açıdan sorgularken, geleceğe bunun ışıklarını yansıtmalıyız. Sosyalizm şimdi eskisinden daha gerekli ve güçlüdür. Bu şekilde davranırsak, kaybettiğimiz zaman telafi edilerek, sosyalizm, başta emekçiler olmak üzere tüm kitleleri saracaktır. Bunun için gereksindiğimiz tek şey, bu düşünce ve pratiği hayata geçirerek, yeni bir sosyalist insan yaratmaktır. Bunu başarırsak kazanmamız sadece zamana kalacaktır.

Çetin ERDOLU

Basketbolu nasıl bilirdiniz?

▼ 'Sakıncalı' hakem Fatih Dalay, bir panelde "Basketbol, gittikçe büyüyen bir sektör. Biz hakemler ise, bundan faydalanamıyoruz." yönünde garip lafları niye etmiştir? Ülker–G. Saray maçındaki Ülker lehine akıl almaz faul dengesizliği nasıl açıklanabilir? Reebok'ın Türkiye sorumlusu Turgay Demirel nasıl Basketbol Federasyonu'nun başına gelmiştir? Yanıtları bilenler beri gelsin. Ama kokular çok fena ve sanırız bu kokular bir mevtadan çıkıyor.

Ahmed BERTUĞ

Doğrusu biz basketbolu fena bilmezdik. Küfürlerin ve kavga döğüş ortamların arka sıralardan üstümüze düşmesi, istiklal marşlarının ve milliyetçi 'tezahüratlar'ın kulak haklarımızı çiğnemesi, her şeyden önemlisi oyunun 'seyirlik' olmaktan çıkması ve 'seyirci'lerin taraftar zulmüne terkedilmesi gibi türlü nedenlerle stadyumları terketmiş ve futbolu televizyondan gözler ve özler hale gelmiştik ama, yeni gözdemiz basketbolun da, en azından bu kadar kısa bir süre içerisinde futbola benzeyeceğini ummazdık.

Kadınların 'seyirci' içerisindeki oranının futbola oranla çok fazla olması, küfrün ve milliyetçi gösterilerin salonlara pek sızmaması gibi nedenlerle daha 'nezih' bir atmosfer taşıdığı kabul edilen basket maçları da, eski tadını kaybediyor ne yazık ki. Basketbolda bu sezonun şampiyonu olmak için play-off finalinde karşı karşıya gelen Fenerbahçe ile Ülkerspor'un maçlarında bizim zevkimizin de, basketbolun da 'içine edildi.'

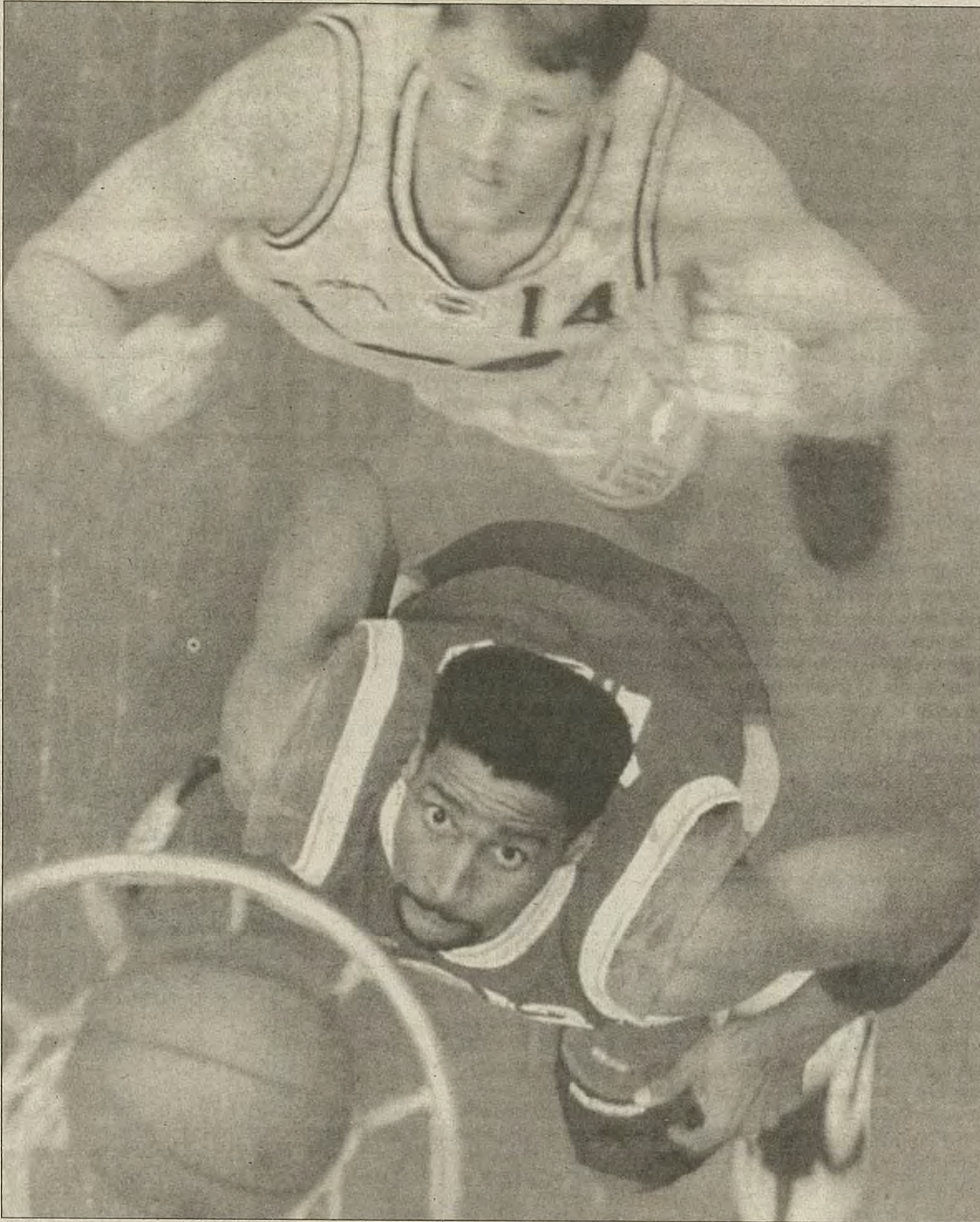
Toprağı bol olsun

İşin içine bir yandan yoğun ve hızlı yaşanan bir sanayileşme, diğer yandan politik hesaplar girince, başka deyişle spor politika için malzeme haline getirilince, bir de bunların üstüne medya tüm kirletici, çürütücü yapısıyla yüklenince basketbol da, futbol da 'oyun' olmaktan çıkıyor, 'başka bir şey' oluyor. Bu başka şeyi de, Ülker ile Fener maçları sırasında bütün sıcaklığıyla yaşadık. (1-1) başlayan ve iki günde bir oynanan maçlar sonunda (4-2) Ülker'in kazandığı final serisi boyunca ortaya çıkan olaylara şahit olan aklı başında ve sağduyulu Ülker ve Fener taraftarları 'Artık şampiyon olsak ne çıkar' diye düşünmekten kendilerini alamadılar.

Aslında maçlar temizdi ve bütün bunlar olmasa, ekrandan ve salondan zevkle ayrılabilirdik. Ülker de, Fener de, maçları haklarıyla kazandılar. Oyunların kalitesi ve heyecanı ise, seyirciyi maçtan koparmayacak düzeydeydi. Bütün bunları bozan ise, Fenerbahçeli Emniyet Müdürü Kocadağ'ın korumalarının hakem Fatih Söylemezoğlu'nu yumruklaması, taraftarların Federasyon ve hakem hakkında küfürlü tezahüratlarıyla sahayı para yağmuruna tutması, kenar yönetimlerin maçı çirkinleştirmek için birbirleriyle yarışması gibi olaylar değildi sadece.

Daha önemlisi, basketbolun da kaçınılmaz olarak içine girdiği sanayileşme süreci, basketbolu da kendi kurallarına göre belirliyor. Büyük paraların döndüğü bir yerde maçı kazanmak oyunculara bırakılamaz elbette. Futboldan gayet iyi öğrendik ki, bir yerlerde birileri, 'müdahale' ediyor; müdahale edemeyenler ise, kuyruk acısıyla suçlamaya geçiyor. Kokular yayılıyor; sorular çoğalıyor.

Fenerbahçe açısından 'sakıncalı' hakem Fatih Dalay, taraftarın yoğun tepkisini çektiği bir maçtan hemen sonra niye Fenerbahçe için çok kritik bir Ülker maçına verilmiştir? Aynı Fatih Dalay, tartışmalı hale geldiği bu maçtan sonra katıldığı bir panelde "Basketbol, gittikçe büyüyen bir sektör. Biz hakemler ise, bundan faydalanamıyoruz." yönünde garip lafları niye etmiştir? Ülker–G. Saray final maçındaki Ülker lehine akıl almaz faul dengesizliği nasıl açıklanabilir? Reebok'ın Türkiye sorumlusu eski Galatasaraylı basketbolcu Turgay Demirel nasıl Basketbol Federasyonu'nun başına gelmiştir? Fenerbahçe Basketbol Şubesini atağa geçiren ve büyük paralar sarfeden 1907 Derneği, bütün bunları Fener ya da basketbol sevgisinden mi yapmaktadır? Eğer bunca sevgi yüklüyseler, Ali Şen neden gelir gelmez, bunları hiç sevmemiştir? Habercilik yapmadığı artık iyice anlaşılan spor medyası, kimlerin dümen suyuna birilerinin üstüne giderken, bazı olayları atlamaktadır? Yanıtları bilenler beri gelsin. Ama kokular çok fena ve sanırız bu kokular bir mevtadan çıkıyor.

Oyuncular 15 Mayıs günü Ülker - F. Bahçe maçında gözlerini toptan ayırmıyorlardı ama aynı anda taraftarlar ceplerindeki bozuk paralara bakıyor, kulüp yöneticileri de skorla banka hesapları arasında denklem kurmaya çalışıyordu.

Basketbol mu büyüdü, sektör mü?

Basketbolda uzun yıllar sektör takımlarının büyük üstünlüğü vardı. Eczacıbaşı'nın başı çektiği bu yıllarda, Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş'ın esamisi okunmazken İTÜ, Darüşşafaka gibi daha farklı bir ekolün takımları da belli oranda kendilerine yer buluyorlardı. Garip bir çelişkiyle, sektör takımlarının üstünlüğünün sürmesi demek, basketbolun hiçbir zaman geniş bir sektör dalı haline gelemeyeceği anlamına geliyordu. Basketbolun ticarileşmesi ve sanayileşmesi için 'seyirci' gerekiyordu ve daha büyük paraların döneceği ve daha fazla kâr ve vurgunun yapılabileceği böyle bir dönüşüm doğaldır ki, sektör takımlarının da işine geliyordu. Zaten '80'li yılların ortalarından itibaren basketbolda büyük bir atılıma giren kulüplerin önünün açılması da, sektör takımlarında yetişen basketbolcuların bu kulüplere geçmesiyle sağlandı. 'Seyirci' ve pazar büyüdü. Rekabet arttı, büyüdü, büyüdü, büyüdü... ve en sonunda pazarın başını tutma, pazardan daha fazla pay kapma rekabetine dayandı. İşte o zaman basketbol 'başka bir şey' oldu. Önceleri kendi bünyesinde yetişen oyuncuların 'iyi' para veren kulüplere geçmesine pek ses çıkarmayan sektör takımları, pazar genişleyince oyuncularını kaptırmamak için özel yasa peşinde koşmaya başladılar.

Bu arada 'değişim'e ayak uyduramayanlar da oldu. Eczacıbaşı silindi, gitti. Basketbola birçok ünlü ve başarılı isim vermiş olan İTÜ, eski 'muhteşem' günlerinin özlemiyle başbaşa kaldı.

Bu sefer başa Efes Pilsen geçti; Ülker, Mavi Jeans Ortaköy gibi yeni takımlar ortaya çıktı. Hatta Efes Pilsen, bu büyümeden o kadar iyi yararlanabildi ki, F.Bahçe ve G.Saray'a ihtiyaç duymaksızın, salonları dolduran takım kimliğine erişiverdi. Tabii bu, Avrupa'daki başarılarla elde edilen bir durumdu ama, basketbolda 'Efes Pilsen taraftarı' diye yeni bir olgu ortaya çıktı. Efes'in asıl taraftarları ise, televizyon başında ellerinde Efes Pilsen şişeleri, bira satışlarında patlama gerçekleştiriyorlardı.

Bu arada, değinmeden geçmeyelim. Bu ülkede basketbolla çeşitli laflar söyleyen, ahkam kesen birileri vardır. Bunlara 'otorite' denir. Bu basketbol 'otorite'leri de, yıllardır bir çelişkinin içerisinde kıvranıp dururlar. Bir yandan F.Bahçe ve G.Saray'ın - Beşiktaş'ın uzun süredir adından söz edilmez oldu- başa oynamamasına, dolayısıyla basketbolun büyük seyirci yitimine uğramasına üzülürken, diğer yandan bu 'seyirci'lerin maçları oynanmaz hale getirmesinden yakınırlar. Şimdi sanırız, bu otoritelerin bu dertleri azmıştır. Ne diyelim gülü seven dikenine katlanır.

'Biz adam olmayız' da, biz kimiz?

Şimdi hiç kimse, ABD'de de basketbol çok büyük bir sektör ve orada dünyanın en iyi basketbolu oynanıyor, en iyi basketbolcuları yetişiyor, demesin. Bu, ayrı bir yazının konusu ama, ABD'de de basketbolun ve sporun çok temiz olmadığını, çelişkilerden kendini arındıramadığını çok iyi biliyoruz. En azından orada ve diğer ülkelerde de, basketbolun ne tür ilişkiler içerisinde yürüdüğünü, basketçilerin daha çok zencilerden çıkmasının sadece genetik yapıyla açıklanamayacağını, toplumsal yapıda ortaya çıkan deformasyonlarda basketbolun da büyük payının olduğunu bildiğimizi sanıyoruz.

Yani 'Biz adam olmayız' edebiyatı yapmıyoruz. 'Biz kimiz' ve 'ne istiyoruz'un yanıtını arıyoruz; tabii kendi çapımızda değil, pota çapında...

19 Mayıs, bu yıl daha değişik ve ilginç tartışmalara vesile oldu. Kızlara streç giydirdikleri için (yandaki fotoğraf provalar sırasında çekilmiştir) artık etek boylarıyla pek ilgilenmeyen şeriatçılar bu yıl Mustafa Kemal'i Samsun'a götüren ünlü Bandırma vapurunun boyuna taktılar. Ama bu sefer niyetleri uzatmak değil kısaltmaktı. Bu kavgayı şimdilik kaybetmiş görünüyorlar.

Her zaman Samsun'a çıkılmaz a!

12 Eylül'den önce adı sadece "Gençlik ve Spor Bayramı" olan 19 Mayıs, cuntacıların yaptığı "Atatürk'ü Anma" eklemesiyle birlikte en uzun isimli resmi bayram ünvanını da ele geçirmiş oldu; "19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı."

Hemen her yıl kutlama törenlerinde spor gösterileri yapan kız öğrencilerin etek boylarının tartışılmasıyla dikkat çeken bu en uzun isimli bayram, bu yıl daha değişik ve ilginç tartışmalara vesile oldu. Kızlara streç giydirdikleri için artık etek boylarıyla pek ilgilenmeyen şeriatçılar bu yıl Mustafa Kemal'i Samsun'a götüren ünlü Bandırma vapurunun boyuna taktılar. Resmi tarihin küçük ve köhne bir vapur olduğunu söylediği Bandırma vapuru şeriatçılara göre aslında çok büyüktü ve boyu 200 metreyi aşıyordu! Kemalistler bu saldırıya sessiz kalmadılar ve şeriatçılara amansız darbeyi indirdiler; "Bre yobazlar en büyük savaş gemimiz Yavuz zırhlısının bile boyu o kadar değildi!" Bu arada bütün bu tartışmaları izleyen Samsun valiliği de kendisine düşeni yaptı ve müjdeyi verdi; "Bandırma vapurunu gerçek ölçüleri içinde yeniden yaptırmaya karar verdik." Şeriatçıların sesi kesildi. Bandırma vapurunun boyu tartışmasında yenilmişlerdi...

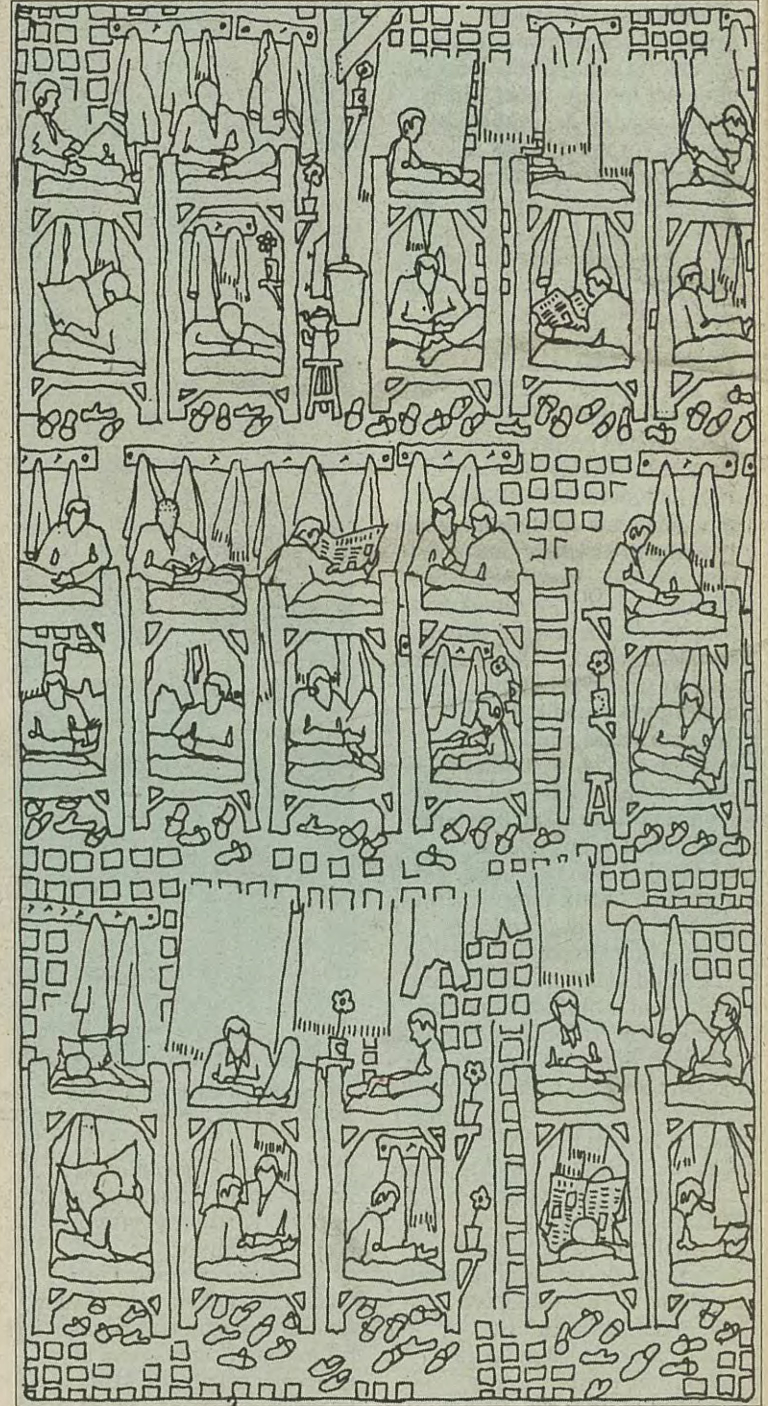
Ama ondan sonra "demokratlığından sual olunmaz" Demirel'in de çabalarıyla "Sevr antlaşmasını diriltmek isteyenler" gündeme gelince kendisini solcu, sosyalist zanneden bazılarının da çabalarıyla, 19 Mayıs bir kez daha önem kazandı ve "Şimdi sosyalizm zamanıdır" sloganına karşı "Şimdi Samsun'a çıkmak zamanıdır" sloganıyla Bandırma vapurunu uğurlama törenleri ve geceler düzenlendi. Bu ülkede kendisini sosyalist olarak niteleyenlerin kemalizmle, yani devletin resmi ideolojisiyle bağlarını artık koparmış olduğunu zannedenler de bir kez daha şaşırdılar. Gerçi bugün "Samsun'a çıkmak zamanıdır" diyenler dün Zonguldak'a çıkmışlar ve "Zonguldak-Botan elele" diye bağırmışlardı, ama Zonguldak'a çıkmak bir işe yaramayınca yeniden Samsun'a çıkmakta yarar görmüş olacaklardı... Onların bağımsızlık anlayışı ancak bu kadardı ve nasıl olacak bilinmez ama "devletle birlikte yürütülecek" bir mücadele idi. Oysa biz de ülkemizin bağımsızlığından yanaydık, emperyalizme karşıydık, ama şimdiye kadar olduğu gibi, şimdiden sonra da bu mücadelede sadece emekçi sınıflara, ezilenlere güvenmek ve dayanmak gerektiğini düşünmeye devam ediyorduk.

İşte sıradan bir resmi bayrama ilişkin bütün bu tartışmaları izleyip, hele de kendilerinin sosyalist olduğunu söyleyenlerin Samsun'a çıkma çağrılarıyla karşı karşıya kalınca, Can Yücel'in 12 Mart döneminde cezaevinde yazdığı yandaki şiir aklımıza geldi. Bütün bu olan-bitenlere ve çağrılara biz Can Yücel'in bu şiiriyle yanıt veriyor ve "voltadakilere" selam ve sevgilerimizi yolluyoruz;

Bugün Ondokuz Mayıs
Mayısın ondokuzu
Sen ey Türk istiklalinin
koruyucusu,
Sen ey ülkemizin geleceği,
Ulusumuzun gözbebeği,
Sen ey
demirparmaklıklarda
barfiks yapan,
Ranzalarda parende atan
Sportmen ve kahraman
Türk Gençliği,
Önünde senin bütün Kilit-
bahirler açık,
Ama her zaman Samsun'a
çıkılmaz a,
Bu sabah da avluda volta
atmaya çık!

Can Yücel

"Bir siyasinin şiirleri" kitabından

SÖZ
HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

Sahibi: Olgu Ltd.Şti. Genel Koordinatör: Seyfi ÖNGİDER

Yayın Yönetmeni
Merdan YANARDAĞ

Teknik Koordinatör: Hakkı ZEL

Yazı İşleri
Dış Haberler: Osman KÖKER
Ekonomi: Sermet ÖZDOĞAN
Kültür Sanat: Sezai SARIOĞLU
Makaleler: Veysi SARISÖZEN

Haber Merkezi: Ahmed BERTUĞ, Ayla ÖNDER, Ali IŞINGÖR

İşletme Müdürü
Ali KÜÇÜK

Sorumlu Müdür:
Hüseyin AYIK

Reklam Müdürü
Emine SAPMAZ

Yayın Kurulu
Seyfi Öngider
Sezai Sarıoğlu
Veysi Sarısözen
Merdan Yanardağ

Ankara Büro:
Mustafa ERDOĞAN
(Haber Müdürü)
Aylan UNCU
Hatice Can KÜRTÜNCÜ

Ankara
Tel:(0312) 418 41 98
Fax:(0312) 418 22 63

İzmir:
Rıza ZINGAL

İzmir
Tel: (0232) 464 21 30

Avrupa Temsilciliği
Engin ERKİNER
Kasseler Str. 1a
60486 Frankfurt
Tel: 49.69.7075714
Fax: 49.69.625645

Adres: Sıraselviler Cad. Billurcu Sk. No: 3/8 Taksim / İstanbul Tel: (0212) 244 30 67 - 249 99 29 Fax: (0212) 249 99 29 Basıldığı Yer: Serler Matbaacılık Dağıtım: BBD